

Overzicht van subsidies

Spending Review

Inhoudstafel

Inhoudstafel	2
1. Executive Summary	5
2. Inleiding	6
2.1. Kader en objectieven van de spending review.....	6
2.2. Wettelijke basis en wettelijk kader	6
2.2.1. Ontbrekende juridische definities	6
2.2.2. Belgische Grondwet, artikel 179	7
2.2.3. Wet van 14 november 1983 betreffende de controle op de toekenning en op de aanwending van sommige toelagen.....	7
2.2.4. Wet van 22 mei 2003 betreffende de organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale staat	7
2.2.5. Memorie van toelichting bij de Wet van 22 mei 2003	8
2.2.6. Ontwerp-KB betreffende artikel 48 van de wet van 22 mei 2003	9
2.2.7. Wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten.....	9
2.2.8. Koninklijk Besluit van 20 mei 2022 betreffende de administratieve, begrotings- en beheerscontrole	10
2.2.9. Online ter beschikking stellen van overheidsinformatie.....	10
2.2.10. Wet van 4 mei 2016 inzake het hergebruik van overheidsinformatie	10
2.2.11. Wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur	11
2.3. Rollen en verantwoordelijkheden	12
2.3.1. Beleidsmakers.....	12
2.3.2. Subsidieverlenende federale diensten.....	13
2.3.3. Controlemaatregelen en toezichhoudende autoriteiten.....	14
2.3.4. Subsidieaanvragers en -begunstigden.....	15
2.4. Institutionele bevoegdheden	16
2.5. Effectiviteit en efficiëntie van subsidies.....	16
2.6. Wederzijdse invloed maatregelen.....	18
3. Rondvraag naar subsidies.....	19
3.1. Scope	19
3.1.1. Aanpak.....	19
3.1.2. Begrotingskredieten	19
3.1.3. Federale organisaties	19
3.1.4. Beschouwde periode.....	21
3.1.5. Inhoud informatiefiche.....	21
3.1.6. Verspreiding en aanleveringstermijn	23

3.2.	Definities subsidie, toelage, transfer, facultatieve subsidie, organieke subsidie	23
3.3.	Analyse van de rondvraag	27
3.3.1.	Ontvangen fiches.....	27
3.3.2.	Analyse van de toekenningsbesluiten	27
3.3.3.	Toewijzing aan subsidiecategorieën.....	28
3.3.4.	Transfers.....	30
3.3.5.	Dotaties	30
3.3.6.	Prijzen en giften.....	36
3.3.7.	Subsidies.....	37
3.4.	Synthese	52
4.	Best practices	53
4.1.	Nederland	53
4.1.1.	Historiek tot 2011	53
4.1.2.	Onderzoek door de Algemene Rekenkamer (2011).....	55
4.1.3.	Subsidieoverzichten.....	57
4.1.4.	Interdepartementaal Beleidsonderzoek Subsidies (2017)	58
4.1.5.	Centralisatie van subsidies: vreemde ogen, Dedicated Group en uitvoeringsorganisaties	59
4.1.6.	Synthese	59
4.2.	Duitsland.....	61
4.2.1.	Gesetz zur Förderung der Stabilität und des Wachstums der Wirtschaft (1967)	61
4.2.2.	Richtlijnen voor het subsidiebeleid	61
4.2.3.	Inhoud Subventionsbericht des Bundes.....	63
4.2.4.	Synthese	63
4.3.	Vlaanderen	64
4.3.1.	Project Slimme subsidies (2013-2019) - Legislatuur 2014-2019	64
4.3.2.	Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (2019).....	65
4.3.3.	Subsidieregister - Legislatuur 2019-2024	72
4.3.4.	De Vlaamse Brede Heroverweging.....	74
4.3.5.	Thema-Audit Gemeentelijke premies, subsidies en toelagen.....	76
4.3.6.	Synthese	76
4.4.	Brussel	77
4.4.1.	Definities.....	77
4.4.2.	Ex ante controles	78
4.4.3.	Open data.....	79
4.4.4.	Inventarissen van subsidies en overheidsopdrachten van de Brusselse overheden	79

4.4.5.	Synthese	81
4.5.	Wallonië.....	81
4.5.1.	Definities.....	81
4.5.2.	Cadastre des subventions.....	83
4.5.3.	Synthese	85
4.6.	Recovery and Resilience Facility (RRF)	85
4.6.1.	Principe.....	85
4.6.2.	Bestedingsmodel en controlesysteem	85
4.6.3.	Efficiëntie en effectiviteit	87
4.6.4.	Toekenningsjablonen.....	88
4.6.5.	Synthese	89
4.7.	De minimis-regeling binnen de EU.....	89
4.8.	Synthese van de best practices	93
5.	Aanbevelingen.....	94
5.1.	Vastleggen van wettelijke definities.....	94
5.2.	Interfederaal subsidieregister	94
5.3.	Uniform kader en toekenningsjablonen.....	96
5.4.	Specialisatie en centralisatie van subsidiebeheer en inning.....	97
5.5.	Periodieke en proportionele evaluatie.....	98
5.6.	Herkwalificatie van toelages	98
5.7.	Bevoegdheidskader	98
5.8.	Gerichte spending reviews	99
6.	Bijlages.....	100
6.1.	Ontwerp-KB: artikels 48 en 122 van de Wet van 22 mei 2003	100
6.2.	Sjabloon voor een Koninklijk Besluit, gebruikt in het kader van de RRF.....	105
6.3.	Sjabloon voor een Protocol, gebruikt in het kader van de RRF.....	108
6.4.	Overzicht van de inhoudelijke elementen van standaardmodellen van subsidieoverzichten en subsidiekaders, als aangetroffen in de best practices.	115
6.5.	Voorbeeld van een toekenningsjabloon (minimale elementen)	117

1. Executive Summary

De werkgroep van deze spending review stelde een **definitiekader van functionele criteria**¹ op ter categorisatie van toelages, waarbinnen een rondvraag werd georganiseerd bij subsidieverlenende departementen en instellingen. Op basis van de resultaten van de analyse hiervan werd een studie van goede praktijken in Nederland, Duitsland, Vlaanderen, Brussel en Wallonië uitgevoerd, naast een overweging van de implicaties van de Europese RRF- en de-minimisregels. Als conclusie kwam de werkgroep tot de volgende inzichten en aanbevelingen.

Vaststellingen:

- Vandaag ontbreken juridische definities van de termen subsidie, dotatie, transfer, gereguleerde subsidie en facultatieve subsidie. Dit staat een performant subsidiebeheer in de weg.
- Systematisch en gestructureerd databeheer van subsidiegegevens heeft een aanzienlijk potentieel ter verbetering van de beheer efficiëntie en het opsporen van misbruik, oneigenlijk gebruik, belangenvermenging en andere risico's, vooral in combinatie met de toepassing van artificiële intelligentie. Tot op heden zijn hieromtrent federaal nog geen initiatieven ontwikkeld.
- Het intern expertiseniveau ten aanzien van toelages is erg uiteenlopend.
- De analyse legt verschillen bloot tussen de vorm en de intentie van toelages.
- Weinig subsidies kennen specifieke en meetbare prestatie-indicatoren, zowel ten aanzien van het instrument als ten aanzien van het maatschappelijk doel. Dit maakt een inschatting van efficiëntie en effectiviteit tot een uitdaging.
- Meerdere diensten meldden een tekort aan capaciteit.

Aanbevelingen:

- Duidelijke **wettelijke definiëring** van de betrokken termen.
- Oprichting van een **interfederaal subsidieregister** is een noodzaak, op korte termijn.
- Invoering van een **uniform subsidiekader en toekenningsjablonen**, inclusief:
  - Specifiek en meetbaar doel, zowel ten aanzien van het instrument als ten aanzien van het maatschappelijk doel.
  - Concrete en relevante controlestukken, en hun datum van indiening
  - Identificatie van de controlerende instantie
  - Expliciete vermelding van terugvordering
  - Evaluatiedatum
  - Einddatum (bij recurrenente subsidies)
- **Specialisatie van subsidiebeheer** via een gespecialiseerde cel, centraal beheer bij terugvordering.
- **Proportionele periodieke evaluatie.**
- Gerichte spending reviews om specifieke subsidies van dichterbij te analyseren.

---

¹ Zie §3.2

2. Inleiding

2.1. Kader en objectieven van de spending review

De nota aan de Ministerraad, van 10 november 2023, geeft uitvoering aan de beslissing van de Ministerraad van 18 oktober 2022 om een *spending review* uit te voeren omtrent het bevorderen van de efficiëntie en effectiviteit van subsidies, onder meer via het bevorderen van de coherentie met andere financieringen, het optimaliseren van opvolgings- en controlemechanismen en het nagaan van opties om de methode en best practices te harmoniseren.

Het is de opzet van deze spending review om, via een rondvraag bij de Federale Overheidsdiensten (FOD's), Programmatorische Overheidsdiensten (POD's) en andere departementen, diensten en instellingen waar subsidies van toepassing zijn, te komen tot:

- Definities van begrippen als toelagen, subsidies, facultatieve vs. verplichte subsidies, dotatie, transfer, etc.
- De vaststelling van de wettelijke basissen en reglementeringen die van toepassing zijn
- Een inventaris van bestaande toelagen (en hun budgettaire impact)
- Inzicht in de coherentie van de toelagen met de andere financieringen, en de doeltreffendheid
- Een overzicht van de huidige opvolgings- en controlemechanismen voor de bestaande toelagen
- Kennis van de best practices, intern en in het buitenland
- Opties om de methodieken van toekenning, controle en terugvordering te harmoniseren en de interferentie tussen verschillende maatregelen transparant te maken en, voor zover aangewezen, te optimaliseren.

Er werd verzocht om het rapport af te ronden tegen 30/06/2024.

2.2. Wettelijke basis en wettelijk kader

2.2.1. Ontbrekende juridische definities

Elke subsidie of toelage vindt haar oorsprong in een wet. Deze oorsprong kan een volwaardige organieke wet zijn, die de algemene principes, de procedures en de organisatie van de subsidie regelt. Als de wettelijke basis voor een subsidie niet in een organieke wet is vastgelegd, moet er voor de subsidie minstens een specifieke bepaling opgenomen zijn in de begroting, die de aard van de subsidie preciseert². De Wet op de Algemene Uitgavenbegroting is immers een formele wet, echter slechts voor één jaar geldig en daardoor niet duurzaam van aard.

Deze vereiste van een oorsprong in een wet staat in schril contrast tot de vaststelling dat er geen exacte juridische definities bestaan van de termen *subsidie* en *toelage*, noch van de begrippen *transfer*, *dotatie*, *facultatieve subsidie* en *reglementaire subsidie*. Bovendien worden *subsidie* en

---

² [Wet van 22 mei 2003](#) houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat, artikel 48

toelage geregeld gebruikt als synoniemen. Daarnaast scheidt de vertaling tussen Nederlands en Frans een bijkomende bron van verwarring. Waar *toelage* meestal wordt vertaald als *subvention* en *subsidie* als *subside*, wordt dit niet consistent toegepast en worden vertalingen soms verwisseld.

In het kader van haar opdracht kwam de werkgroep van deze spending review tot de vaststelling dat deze situatie onderzocht moest worden, ten einde de mogelijkheden tot definitie vast te stellen, onderzoek te kunnen verrichten en tot aanbevelingen te kunnen komen. Hiertoe worden relevante wetgevende elementen hieronder opgelijst.

2.2.2. Belgische Grondwet, artikel 179 ³

Geen pensioen, geen gratificatie ten laste van de staatskas kan worden toegekend dan krachtens een wet.

2.2.3. Wet van 14 november 1983 betreffende de controle op de toekenning en op de aanwending van sommige toelagen

Hoewel het toepassingsgebied van deze wet zich beperkt tot de toelagen verstrekt door de provincies, gemeenten, instellingen van provinciaal of gemeentelijk belang die rechtspersoonlijkheid bezitten, agglomeraties, federaties van gemeenten, commissies voor de cultuur, verenigingen van provincies en verenigingen van gemeenten, en de rechtspersonen of natuurlijke personen die rechtstreeks of onrechtstreeks door hen gesubsidieerd worden, vinden we in artikel 2 **een eerste formulering van een definitie van *toelage*** terug, met in artikel 3 de nood aan rechtvaardiging.

Artikel 2. Onder toelage in de zin van deze wet dient te worden verstaan elke tegemoetkoming, elk voordeel of elke hulp, ongeacht de vorm of de benaming ervan, met inbegrip van de zonder interest verleende terugvorderbare voorschotten, toegekend ter bevordering van voor het algemeen belang dienstige activiteiten, maar met uitsluiting van de prijzen die aan geleerden en kunstenaars voor hun werken worden verleend.

Artikel 3. Ieder trekker van een toelage verleend door een van de in artikel 1 bedoelde verstrekkers moet de toelage gebruiken voor het doel waarvoor zij is toegekend en moet, tenzij hij er door of krachtens de wet van vrijgesteld is, het gebruik ervan rechtvaardigen.

2.2.4. Wet van 22 mei 2003 betreffende de organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale staat

De wet van 22 mei 2003 bevat **bepalingen over de minimumvoorwaarden voor de aanwending van subsidies**: notificatie, vastlegging, controle, organisatie, coördinatie, terugbetaling en opschorting, echter zonder het begrip zelf te definiëren.

Artikel 24. De besluiten tot toekenning van subsidies mogen niet genotificeerd worden, vooraleer ze aangerekend zijn op de vastleggingskredieten. De Koning kan hiervan afwijken, op voordracht van de Minister van Begroting, voor zover het bedrag de door Hem bepaalde sommen niet overschrijdt.

Artikel 33. Op voorstel van de Eerste Minister en van de Minister van Begroting, en na het advies van de in Raad vergaderde ministers, organiseert de Koning een administratieve, begrotings- en beheerscontrole. Naast de uitoefening van die controle vervullen de inspecteurs van financiën het ambt van budgettaire en financiële raadgever van de minister bij wie ze zijn geaccrediteerd. De inspecteurs van financiën brengen hun adviezen uit in volle onafhankelijkheid en in overeenstemming

---

³ De gecoördineerde Grondwet, [artikel 179](#).

met de deontologie van het Interfederaal Korps van de inspectie van financiën. De inspecteurs van financiën voeren hun opdracht uit op stukken en ter plaatse. Ze hebben toegang tot alle dossiers en alle archieven van de aan de onderhavige wet onderworpen diensten, en ontvangen van deze diensten alle inlichtingen die zij vragen. Zij mogen niet deelnemen aan het beleid noch aan het beheer van de diensten en ook geen bevelen geven tot het verhinderen of schorsen van verrichtingen.

Artikel 48. De algemene uitgavenbegroting voorziet in en verleent machtiging voor de uitgaven, per programma, van het algemeen bestuur.

De kredieten voor de programma's groeperen onderscheidenlijk de begrotingsmiddelen die betrekking hebben op de werkingskosten en op de doelstellingen van de activiteitenprogramma's.

De algemene uitgavenbegroting bepaalt, zo nodig, de aan de uitgaven verbonden voorwaarden. Bij ontstentenis van een organieke wet, moet er voor elke subsidie in de algemene uitgavenbegroting een speciale bepaling zijn die de aard van de subsidie preciseert; die subsidies kunnen worden toegekend onder de voorwaarden vastgesteld door de Koning, op voordracht van de Minister van Begroting.

De algemene uitgavenbegroting wordt uiterlijk op 31 december van het jaar dat aan het begrotingsjaar voorafgaat door de Kamer van volksvertegenwoordigers goedgekeurd.

Artikel 121. Iedere subsidie verleend door het Rijk of door een rechtspersoon, die rechtstreeks of onrechtstreeks door het Rijk wordt gesubsidieerd, daarin begrepen ieder door hen zonder interest verleend terugvorderbaar voorschot, moet worden aangewend voor de doeleinden waarvoor zij werd verleend. Behalve wanneer een wets- of verordeningsbepaling daarin voorziet, worden in iedere beslissing houdende toekenning van een subsidie nauwkeurig de aard, het gebruik en de omvang van en de nadere regels omtrent de door de begunstigde van de subsidie te verstrekken verantwoording vermeld. Iedere begunstigde is ertoe gehouden verantwoording te verstrekken over de aanwending van de ontvangen bedragen, tenzij de wet hem daartoe vrijstelling verleent.

Artikel 122. Door het aanvaarden van de subsidie verleent de begunstigde meteen aan het Rijk het recht om ter plaatse controle te doen uitoefenen op de aanwending van de toegekende gelden. De Koning, op voordracht van de Minister van Begroting, zorgt voor de organisatie en de coördinatie van de controle.

Artikel 123. Tot onmiddellijke terugbetaling van de subsidie is gehouden, de begunstigde:

1. die de voorwaarden niet naleeft waaronder de subsidie werd verleend;
2. die de subsidie niet aanwendt voor de doeleinden waarvoor zij werd verleend;
3. die de in artikel 122 bedoelde controle verhindert.

Blijft de begunstigde in gebreke de in artikel 121 bedoelde verantwoording te verstrekken, dan is hij gehouden tot terugbetaling ten belope van het deel dat niet werd verantwoord.

Artikel 124. De uitkering van de subsidies kan worden opgeschort zolang de begunstigde voor soortgelijke subsidies, die hij voordien heeft ontvangen, verzuimt de in artikel 121 bedoelde verantwoording te verstrekken of zich aan de in artikel 122 bepaalde controle te onderwerpen. Wordt een subsidie per tranches uitgekeerd, dan wordt iedere tranche voor de toepassing van dit artikel als een afzonderlijke subsidie beschouwd.

2.2.5. Memorie van toelichting bij de Wet van 22 mei 2003

Voor een inzicht tot wat de wetgever in het kader van de Wet van 22 mei 2003 hanteerde als **betekenis van subsidies**, moeten we ons wenden tot de memorie van toelichting daarbij. Hier zien

we *subsidies* omschreven⁴ als *elke tegemoetkoming, elk voordeel of elke hulp, ongeacht de vorm of de benaming ervan, met inbegrip van de zonder interest verleende terugvorderbare voorschotten, toegekend ter bevordering van voor het algemeen belang dienstige activiteiten, maar met uitsluiting van de prijzen die aan geleerden en kunstenaars voor hun werken worden verleend.*

2.2.6. Ontwerp-KB's betreffende artikel 48 en 122 van de wet van 22 mei 2003⁵

In een ontwerp-KB in uitvoering van artikel 48 van de wet van 22 mei 2003 dat door de DG Federal Accountant en Procurement van de FOD Beleid en Ondersteuning (BOSA) wordt voorbereid, worden de begrippen *subsidie* en *dotatie* (momenteel) als volgt gedefinieerd.

Subsidie: elke tegemoetkoming, elk voordeel of elke hulp of financiële ondersteuning, ongeacht de vorm, de benaming of de aard van de akte of de overeenkomst waarmee ze wordt toegekend, met inbegrip van de zonder interest verleende terugvorderbare voorschotten, ter bevordering van voor het algemeen belang dienstige activiteiten; zij wordt verstrekt door een dienst die tot de overheid, de Federale Staat of een rechtspersoon omschreven in het artikel 121 van de wet behoort *en moet bij deze diensten worden verantwoord*. Dotaties en prijzen die aan geleerden en kunstenaars voor hun werk worden verleend wegens de niet verplichte toepassingsverantwoording, zijn uitgesloten;

Dotatie: een specifieke vorm van financiering opgenomen in de algemene uitgavenbegroting, waarbij de begunstigde *geen verantwoording hoeft af te leggen* over de aanwending van de ontvangen middelen;

Financiële ondersteuning: De financiële ondersteuning kan bestaan uit de toekenning van gelden of uit het verlenen van voordelen in natura in de vorm van de uitvoering van werkzaamheden, het overdragen van goederen of het verstrekken van diensten waarvan de financiële lasten gedragen worden door de overheid.

De werkgroep stelde zich hierbij de vraag of het begrip *subsidie* wel bij een Koninklijk Besluit in uitvoering van artikel 48 van de wet van 22 mei 2003 gedefinieerd kan worden. Hetzelfde artikel bepaalt immers dat de toekenningsvoorwaarden van subsidies per Koninklijk Besluit zullen worden vastgelegd. Los van het ontbreken van een expliciete delegatiebevoegdheid van de wetgever aan de Koning voor wat het definitiekader betreft verdient het aanbeveling om een uniform wettelijk definitiekader te creëren. Het opteren voor een definitiekader bij koninklijk besluit kan immers eenvoudig worden uitgehold door specifieke koninklijke besluiten in bepaalde beleidsdomeinen op te stellen die hiervan dan rechtsgeldig kunnen afwijken.

2.2.7. Wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten

Ter bepaling van de definitie van *subsidies*, is het ook van belang om aan te geven wat *niet* onder deze noemer valt. Om het onderscheid te kunnen maken met overheidsopdrachten, moeten we in overweging nemen wat de definitie van overheidsopdrachten is, in toepassing van de Wet van 17 juni 2016.

Onder overheidsopdracht wordt verstaan: de overeenkomst onder bezwarende titel die wordt gesloten tussen een of meer ondernemers en een of meer aanbesteders en die betrekking heeft op het uitvoeren van werken, het leveren van producten of het verlenen van diensten, met inbegrip van

---

⁴ Verwijzen naar de wet van 14 november 1983, als naar verwezen in 2.2.3

⁵ Zie bijlage §6.1

de opdrachten die worden geplaatst in toepassing van titel 3 door overheidsbedrijven als bedoeld in 2° en personen die genieten van bijzondere of exclusieve rechten bedoeld in 3°;

2.2.8. Koninklijk Besluit van 20 mei 2022 betreffende de administratieve, begrotings- en beheerscontrole

Hier vinden we de advies- en onderzoeksbevoegdheid van de Inspectie van Financiën.

Artikel 15. Inspecteurs van Financiën kunnen tevens belast worden, door de Minister van Begroting of door de Minister van Ambtenarenzaken als door de Minister bij wie ze geaccrediteerd zijn, met onderzoeken bij de door de Staat gesubsidieerde openbare of particuliere instellingen.

Artikel 20. Worden voor voorafgaand advies aan de inspecteurs van financiën voorgelegd de subsidies die niet toegekend zijn overeenkomstige organieke regelen die de toekenningsvoorwaarden, de begunstigde en het bedrag ervan vaststellen en waarvan het bedrag hoger is dan 10.000 euro.

Artikel 21. De inspecteur van financiën kan de voorstellen tot overeenkomsten, bestellingen en subsidies onder de in de artikelen 19 en 20 vermelde drempelbedragen voor advies opvragen in de door hem gemotiveerde gevallen.

Artikel 22. De bedragen, bepaald in de artikelen 19 en 20, kunnen worden gewijzigd na gemeenschappelijk overleg tussen de betrokken minister en de Minister van Begroting, na schriftelijk advies van de Korpschef van de Inspectie van financiën, hierna "Korpschef" genoemd. De inspecteurs van financiën behouden hun raadgevende bevoegdheid inzake de algemene aanwending van de kredieten voor de uitgaven bedoeld in de artikelen 17 tot en met 22.

2.2.9. Online ter beschikking stellen van overheidsinformatie

Doorheen dit rapport wordt meermaals het online ter beschikking stellen van overheidsinformatie vermeld. Dit wordt geregeld door de wet van 4 mei 2016 betreffende het hergebruik van overheidsinformatie en de wet van 11 april 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur.

2.2.10. Wet van 4 mei 2016 inzake het hergebruik van overheidsinformatie
Europese richtlijnen 2003/98/EG⁷ en 2013/37/EG⁸ omtrent het hergebruik van overheidsinformatie werden omgezet naar nationale wetgeving via de wet van 4 mei 2016⁹ inzake het hergebruik van overheidsinformatie.

De wet regelt het hergebruik van bestuursdocumenten en voorziet in haar praktische regelingen de creatie van een unieke federale portaalsite¹⁰, die doorverwijst naar de portaalsites van de deelstaten, lokale overheden en het pan-Europese dataportaal.

Sinds de wet van 25 december 2023¹¹, werd de wet inzake hergebruik van overheidsinformatie ook aangepast in functie van de Europese richtlijn 2019/1024¹², dewelke ook een *opendatabeleid* omvat.

---

⁶ Titel 1 Inleidende bepaling, definities en algemene beginselen; HOOFDSTUK 1. - Inleidende bepaling en definities, Art.2., 17° van de voormelde Wet van 17 juni 2016 inzake overheidsopdrachten.

⁷ [Richtlijn 2003/98/EG](#) van het Europees Parlement en de Raad van 17 november 2003 inzake het hergebruik van overheidsinformatie.

⁸ [Richtlijn 2013/37/EU](#) van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot wijziging van Richtlijn 2003/98/EU inzake het hergebruik van overheidsinformatie

⁹ [Wet van 4 mei 2016](#) inzake het hergebruik van overheidsinformatie

¹⁰ [Data.gov.be](#)

¹¹ [Wet van 25 december 2023](#) tot wijziging van de wet van 4 mei 2016 inzake het hergebruik van overheidsinformatie.

¹² [Richtlijn \(EU\) 2019/1024](#) van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 inzake open data en het hergebruik van overheidsinformatie (herschikking)

Open data heeft betrekking op gegevens in een open formaat die door iedereen voor alle doeleinden vrij gebruikt, hergebruikt en gedeeld kunnen worden.

Ten gevolge van deze nood aan een opendatabeleid werden *Datavindplaats*¹³, *Datastore.brussels*¹⁴ en *Open Data Wallonie-Bruxelles* (ODWB¹⁵) gerealiseerd, respectievelijk op Vlaams, Brussels en Waals¹⁶ niveau.

2.2.11. Wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur

Openbaarheid van bestuur werd tot voor kort geregeld door de Wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur en de Wet van 12 november 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in de provincies en gemeenten.

Op 2 mei 2024 werd een wetsontwerp¹⁷ aangenomen, resulterend in de wet van 12 mei 2024 tot wijziging van de wet betreffende de openbaarheid van bestuur¹⁸. De voornaamste bedoeling van het wetsontwerp was om te beantwoorden aan de aanbevelingen van de *Group of States against Corruption (GRECO)*. Naast het onderwerpen van de gemeentes en provincies aan de wet van 11 april 1994 bij de uitvoering van hun federale bevoegdheden, voegt artikel 7 van de wet van 12 mei 2024 een artikel 3/3 toe aan de wet van 11 april 1994 dat luidt:

Art. 3/3. § 1. Ten einde een doeltreffende externe controle van het optreden van de administratieve instanties mogelijk te maken, de efficiëntie en doeltreffendheid van hun werking te versterken en het vertrouwen van de burgers in deze instanties te versterken, stellen de federale administratieve instanties gedurende vier jaar, via elektronische weg, ter beschikking van het publiek: (. ...)

2° een inventaris van de subsidies die in de loop van het voorgaande jaar werden toegekend, met vermelding van de begunstigde, het voorwerp van de subsidie en het bedrag ervan;

Terwijl de wijzigingswet voor het overige in werking treedt op 15 juli 2024, moet de datum van inwerkingtreding van artikel 7 nog worden bepaald bij koninklijk besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad (artikel 14 van de wijzigingswet). Het ontwerp van koninklijk besluit ter bepaling van deze datum van inwerkingtreding was, op het moment van afsluiting van deze spending review, in opmaak bij de Minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing. De vooropgestelde datum van inwerkingtreding is 15 juli 2025.

---

¹³ [Datavindplaats](#)

¹⁴ [Datastore.brussels](#)

¹⁵ [ODWB](#)

¹⁶ [Decreet van 12 juli 2017](#) van de Waalse Overheidsdienst betreffende het hergebruik van informatie van de publieke sector en tot vaststelling van een open gegevensbeleid.

¹⁷ [Wetsontwerp](#) tot wijziging van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur en tot opheffing van de wet van 12 november 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in de provincies en gemeenten.

¹⁸ [Wet van 12 mei 2024](#) tot wijziging van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur en tot opheffing van de wet van 12 november 1997 betreffende de openbaarheid van bestuur in de provincies en gemeenten

2.3. Rollen en verantwoordelijkheden

Subsidies vormen een belangrijk instrument van overheidsbeleid om verschillende maatschappelijke doelstellingen te bevorderen en te ondersteunen. Achter de toekenning en het beheer van subsidies zijn complexe processen actief, die een breed spectrum aan actoren en verantwoordelijkheden omvatten. Door deze te bekijken op federaal niveau, verkrijgen we een inzicht in hoe federale subsidies worden toegekend, beheerd en gecontroleerd.

2.3.1. Beleidsmakers

De totstandkoming van subsidies begint met het identificeren van behoeften binnen specifieke beleidsdomeinen, waarbij maatschappelijke, economische en Europese doelstellingen worden overwogen. Op federaal niveau zijn de beleidsmakers de leden van de federale regering en het federale parlement.

2.3.1.1. De federale regering

Onder leiding van de eerste minister ontwikkelt, formuleert en implementeert de federale regering het beleidsprogramma. In dit kader bepalen de ministers en staatssecretarissen binnen hun beleidsdomeinen maatregelen om sectoren, doelgroepen en beleidsdoelstellingen te ondersteunen met financiële steun aan organisaties, bedrijven, gemeenschappen en individuen; evenals maatregelen om maatschappelijk gewenst gedrag te stimuleren (en ongewenst gedrag te ontmoedigen). Binnen dit kader vormen subsidies een belangrijk beleidsinstrument. Eens de beleidsprioriteiten bepaald zijn, worden ook voor de subsidies de criteria en procedures voor de toekenning vastgelegd. De budgetten worden uiteindelijk toegewezen als onderdeel van de jaarlijkse begrotingscyclus.

2.3.1.2. Het federale parlement

Het federale parlement, vooral de Kamer van Volksvertegenwoordigers, kan wetsvoorstellen indienen, debatteren over beleidskwesties, stemmen over wetsontwerpen en keurt de begroting goed, waarin kredieten voor subsidies worden opgenomen.

Hoewel de regering over het algemeen verantwoordelijk is voor het formuleren van beleid en het uitvoeren van subsidieregelingen, kunnen parlementsleden ook een rol spelen bij het ontwikkelen van beleidsvoorstellen en het aanbrengen van argumenten om specifieke wijzigingen in bestaande subsidies of het voorstellen van nieuwe initiatieven.

De Kamer van Volksvertegenwoordigers ('de Kamer') speelt een belangrijke rol bij de toekenning en de controle van federale subsidies. Haar taken in deze context omvatten:

1. De Kamer keurt wetten goed die de basis vormen voor federale subsidies. Dit omvat zowel organieke wetten, die algemene principes en procedures vastleggen, als formele wetten zoals de jaarlijkse begroting.
2. De Kamer bespreekt en keurt de federale begroting goed, waarin de toekenning van subsidies voor het komende jaar is opgenomen. Hierbij wordt gedetailleerd bepaald hoeveel middelen er worden voorzien die gedurende het jaar kunnen aangewend worden voor de verschillende subsidies.
3. De Kamer oefent controle uit op de uitvoerende macht, waaronder de toekenning en besteding van subsidies. Dit gebeurt door middel van parlementaire vragen, commissievergaderingen en audits.

4. De Kamer biedt een platform voor debat over subsidies en hun effectiviteit. Dit draagt bij aan de transparantie en verantwoordingsplicht van de regering.

In essentie keurt de Kamer van Volksvertegenwoordigers de wettelijke basis en de kredieten voor federale subsidies goed en zorgt zij mee ervoor dat de besteding van deze middelen moet worden gecontroleerd. De toekenning van heel wat subsidies gebeurt door koninklijke besluiten, waar geen enkele parlementaire controle op zit.

2.3.2. Subsidieverlenende federale diensten

De combinatie van artikels 48 (derde lid) en 121 van de wet van 22 mei 2002 (zie §2.2.4) maakt dat niet enkel de centrale overheid, maar ook rechtspersonen die opgericht zijn door de centrale overheden subsidiebevoegdheid hebben, maar dat deze expliciet wettelijk moet toegekend zijn.

Concreet beschouwen we in deze context¹⁹:

- De federale overheidsdiensten (FOD's), het Ministerie van Defensie, de Federale en geïntegreerde Politie en de programmatorische overheidsdiensten (POD's)
- De administratieve diensten met boekhoudkundige autonomie (ADBA's)
- De Openbare Instellingen van de Sociale Zekerheid (OISZ)
- De administratieve openbare instellingen (AOI's), met het onderscheid tussen AOI's met ministerieel beheer en AOI's met beheersautonomie
- De entiteiten die worden gelijkgesteld met de administratieve openbare instellingen met beheersautonomie

Federale overheidsdiensten (FOD's), het Ministerie van Defensie, de Federale en geïntegreerde Politie en de programmatorische overheidsdiensten (POD's)	Administratieve diensten met boekhoudkundige autonomie (ADBA)	Gelijkgestelde AOI's
FOD Kanselarij	Gezondheids(zorg)data-agentschap	Studiecentrum voor Kernenergie
FOD Beleid en Ondersteuning	Stichting Elena en Isabella Gotschalck	Instituut Nationale Rekeningen
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	Koninklijk Bibliotheek Albert I	Koninklijk Filmarchief België
FOD Binnenlandse Zaken	Algemeen Rijksarchief en Rijksarchieven in de Provinciën	Koninklijk Gesticht van Meseu
FOD Financiën	Koninklijke Sterrenwacht van België	Agentschap voor Buitenlandse Handel
FOD Mobiliteit en Vervoer	Koninklijk Meteorologisch Instituut van België	Instituut voor Gerechtelijke Opleiding
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	Belgisch Instituut voor Ruimte - Aëronomie	Nationale Arbeidsraad
FOD Sociale Zekerheid	Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen	Centrale Raad voor het Bedrijfsleven
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	Koninklijk Museum voor Midden-Afrika	Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO
FOD Justitie	Koninklijke Musea voor Kunst - en Geschiedenis	Fonds voor Dringende Geneeskundige Hulpverlening
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België	NV Paleis voor Schone Kunsten
Ministerie van Defensie	Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium	Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG)
POD Maatschappelijke integratie	Dienst wetenschap.& techn. Info	SFPIM Real Estate
POD Wetenschapsbeleid (Belspo)	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie	Interfederaal Centrum voor Gelijke Kansen (UNIA)
AOI's met ministerieel beheer	Belgisch Telematica - Onderzoekswetwerk (Belnet)	Federaal migratiecentrum (Myria)
Regie der Gebouwen	Internationaal Perscentrum	VZW Egov
Federaal Planbureau	Staatsdienst met afzonderlijk beheer voor de Identiteitskaarten en het Rijksregister	VZW Sociaal verwarmingsfonds
Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)	Consulaire zaken	Commissie voor Boekhoudkundige Normen
Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil)	Centrum voor Internationale Conferenties	EIG EURIDICE
Federaal agentschap voor geneesmiddelen en gezondheidsproducten (FAGG)	Egmont II - Egmontpaleis	Nationale instelling voor radioactief afval
Federaal Agentschap voor de Schuld	FEDOREST	Vermogen van de Koninklijke Militaire School
	Restauratie- en Hoteldienst van Defensie	NV APETRA
	Centrale dienst voor Duitse vertaling	NV ASTRID
		NV Belgoprocess
		NV Certi-Fed
		Enabel
		NV Congrespaleis

¹⁹ Artikel 121 van de wet van 22 mei 2003 houdende de organisatie van de begroting en de federale Staat verwijst naar rechtspersonen die rechtstreeks of onrechtstreeks gesubsidieerd zijn door de federale Staat. We merken hier, voor de volledigheid, op dat niet alle hier vermelde instellingen subsidieverstrekkers zijn.

<p>AOI's met beheersautonomie</p> <p>War Heritage Institute Nationaal Orkest van België Koninklijke Muntschouwburg Nationaal Geografisch Instituut Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen Controledienst voor de ziekenfondsen en de landbonden van ziekenfondsen Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle Delcredere-verrichtingen van de Staat Delcredere-eigen verrichtingen Bureau voor normalisatie Centrale Dienst voor Sociale en Culturele Actie van het Ministerie van Defensie Proefbank voor Vuurwapens (PVV)</p>	<p>Belgisch Poolsecretariaat Belgisch Commissariaat-generaal voor de Internationale Tentoonstellingen (Belexpo) Nationale Veiligheidsoverheid Sociale activiteiten (ASA) Regie van de Gevangenisarbeid (RGA)</p> <p>Openbare Instellingen van Sociale Zekerheid (OISZ)</p> <p>Portaal van de diensten eGezondheid Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris) Federale Pensioendienst Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening Rijksdienst voor Jaarlijkse Vakantie Rijksdienst voor Sociale Zekerheid Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering</p>	<p>FPIM Internationaal BIO INVEST - NV Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingen NV Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij FPIM NV Zephyr-Fin Consumentenombudsdienst (COD) Federale Ombudsdienst voor Energie Cel voor Financiële Informatieverwerking - CFI NV Dexia Sciensano Commissie voor nucleaire voorzieningen Infrabel & SPV TUC Rail Wood Protect Myrrha Relaunch for the future Belgische Mededingingsautoriteit Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie (BIPT)</p>
---	---	---

Tabel 1: Subsidieverlenende federale diensten en instellingen

Binnen het Belgische federale subsidielandschap spelen overheidsinstellingen een centrale rol bij het verstrekken van subsidies. Ze zijn belast met verschillende taken m.b.t. subsidieverstrekking:

- Ondersteuning van de ontwikkeling van subsidieprogramma's
- Beoordelen van subsidieaanvragen
- Beheer en opvolging van subsidies
- Communicatie rond subsidieprogramma's
- Naleven van relevante wet- en regelgeving

2.3.3. Controlemaatregelen en toezichhoudende autoriteiten

Naast de controlemaatregelen en toezichtsfuncties die voortvloeien uit het voeren van een boekhouding door de overheidsdiensten en uit de begrotingscyclus verleent iedere begunstigde, door het aanvaarden van de subsidie, het recht aan het Rijk om ter plaatse controle uit te doen oefenen op de aanwending van de toegekende gelden²⁰.

Gezien subsidies deel uitmaken van de begrotingscyclus, gelden uiteraard de ministerraad, de minister van Begroting, de minister van Ambtenarenzaken en de Kamer van Volksvertegenwoordigers als controlerende entiteiten.

2.3.3.1. Federale Overheidsdienst Beleid en Ondersteuning (FOD BOSA)

Binnen het Directoraat-Generaal Begroting, Strategische Beheersing en Integriteit van de FOD BOSA voeren de controleurs van de vastleggingen controles uit in het kader van de uitgavencyclus. Daarnaast vervullen ze een adviserende rol voor de boekhoudkundige diensten bij de voorbereiding en de opmaak van de uitgavendossiers. Dit is uiteraard ook van toepassing op vastleggingen i.f.v. subsidies.

Het is belangrijk op te merken dat deze controlerende en adviserende functie geen betrekking heeft op de opportuniteit van de subsidies.

²⁰ Wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van begroting en de comptabiliteit van de federale Staat; artikel 122, eerste lid.

2.3.3.2. Inspectie van financiën

De inspecteurs van Financiën hebben een algemene adviserende bevoegdheid, die geldt voor alle categorieën van ontvangsten en uitgaven en voor alle voorstellen die een financiële weerslag kunnen hebben. Ze voeren een drievoudige opdracht uit:

- begrotings- en financieel adviseur van de ministers
- controleur namens en voor rekening van de ministers van Begroting en van Ambtenarenzaken
- rechtstreekse controleur van alle door de ordonnateurs geplande verrichtingen, op enkele uitzonderingen na.

Uiteraard geldt dit ook voor subsidieverrichtingen, en dit omvat eveneens de opportuniteit van de subsidieuitgave.

2.3.3.3. Rekenhof

Het Rekenhof bewaakt het niet overschrijden van een artikel van de begrotingsuitgaven en houdt toezicht opdat er geen overdrachten tussen begrotingsartikels plaatsvinden. In die functie gaat het ook de realiteit, de wettelijkheid en de regelmatigheid van de subsidieuitgaven na.

Het Rekenhof spreekt zich niet uit voor of tegen de politieke opportuniteit van de ontvangsten of uitgaven.

2.3.3.4. Federale Interne Audit

De Federale Interne Audit voert audits uit over de doeltreffendheid van de systemen van interne controle en risicobeheer bij de federale en programmatorische overheidsdiensten. De efficiëntie en de effectiviteit van risicobeheersing, controle en behoorlijk bestuurd worden geëvalueerd en aanbevelingen en adviezen worden geformuleerd, ook m.b.t. subsidies.

2.3.4. Subsidieaanvragers en -begunstigden

Subsidieaanvragers zijn de entiteiten of personen die een aanvraag indienen voor een subsidie. Aanvragers zijn verantwoordelijk voor het opstellen en indienen van de subsidieaanvraag bij de subsidieverlenende diensten. Ze moeten in voorkomend geval voldoen aan de voorwaarden en criteria die zijn vastgesteld voor het betreffende subsidieprogramma. Aanvragers kunnen verschillende organisaties, instellingen, bedrijven, lokale overheden of natuurlijke personen zijn die subsidieondersteuning nodig hebben voor specifieke projecten, programma's of activiteiten.

Subsidiebegunstigden zijn de entiteiten of personen die daadwerkelijk de subsidie ontvangen nadat hun aanvraag is goedgekeurd. Begunstigden kunnen dezelfde zijn als de aanvragers, maar niet altijd. In sommige gevallen kan een andere entiteit of persoon de begunstigde zijn, afhankelijk van de structuur van het subsidieprogramma en de uitvoering van het gesubsidieerde project. Begunstigden zijn verantwoordelijk voor het correct gebruik van de ontvangen subsidiefondsen volgens de voorwaarden en richtlijnen die zijn vastgesteld door de subsidieverlenende instantie en zijn opgenomen in het betrokken subsidiebesluit.

2.4. Institutionele bevoegdheden

België is een federale staat, wat betekent dat de beleidsbevoegdheden verdeeld worden tussen de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten.

De gemeenschappen zijn bevoegd over de persoonsgebonden aangelegenheden, concreet bevoegdheden met betrekking tot cultuur, media, sport, onderwijs, taal, gezondheidszorg, maatschappelijk welzijn, jeugd- en familiebeleid, gezinsbijlagen, integratie van nieuwkomers, bejaardenbeleid en zorg voor personen met een beperking. De gewesten beschikken over economische en plaatsgebonden aangelegenheden zoals ruimtelijke ordening, stedenbouw, leefmilieu, landbouw, huisvesting, energie, lokale besturen, openbare werken, mobiliteit, verkeersveiligheid en dierenwelzijn. Daarnaast hebben de deelgebieden ook verregaande bevoegdheden m.b.t. buitenlands beleid.

De federale overheid is over het hele Belgische grondgebied bevoegd voor federale belastingen, justitie en veiligheid, nationaliteit, vreemdelingenzaken, identiteitskaarten, buitenlandse zaken, sociale zekerheid en pensioenen, en defensie. Daarnaast heeft de federale overheid de bevoegdheid over bepaalde delen van volksgezondheid, economie, werkgelegenheid, armoedebestrijding, verkeer en mobiliteit, wetenschap, ontwikkelingssamenwerking. Andere delen van die beleidsdomeinen worden uitgevoerd door de regionale overheden.

Een aantal bevoegdheden werden door de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980²¹ overgeheveld van het federale niveau, naar de gemeenschappen en de gewesten, maar waarbij wordt opgemerkt dat niettemin nog bepaalde subsidieactiviteiten verder worden georganiseerd en gefinancierd door de federale overheid.

2.5. Effectiviteit en efficiëntie van subsidies²²

Bij een evaluatie van de **effectiviteit** (of *doeltreffendheid*) van subsidies wordt onderzocht of de gestelde doelen of de verwachte resultaten zijn gehaald door het beleid. 'Effectief' betekent in dit kader bijgevolg dat het doel van de toelage (minstens gedeeltelijk) wordt bereikt dankzij de betoelaging. In welke mate hebben de toelagen effect gehad? Draagt het uitgevoerde beleid effectief bij tot de waargenomen effecten?

Bij het onderzoeken van **efficiëntie** (of *doelmatigheid*) wordt nagegaan of beschikbare middelen optimaal worden benut. We bekijken dus hoeveel effecten bereikt hadden kunnen worden met minder middelen, of hoeveel meer effecten bereikt hadden kunnen worden met dezelfde middelen. In welke mate zijn de beoogde effecten op een kostenefficiënte manier behaald? En in welke mate wordt de output gerealiseerd tegen een aanvaardbare kost?

Om het effect van een toelage in te schatten, is het bijgevolg van belang om het doel van de toelage te formuleren in specifieke en meetbare criteria, niet alleen op vlak van betoelagde activiteit, maar

---

²¹ [Bijzondere wet van 8 augustus 1980](#) tot hervorming der instellingen

²² Algemene Rekenkamer, Nederland. (2011). [Handreiking effectevaluaties van subsidies. Randvoorwaarden, uitvoering en benutting.](#)

ook op basis van het maatschappelijke effect. Eigenlijk moet er bij de voorbereiding en formulering van de subsidie reeds rekening gehouden met het feit dat de effectiviteit en efficiëntie van de toelage op een bepaald punt zal worden ingeschat. Dit helpt om later het beleid te bevestigen, of te verdedigen tegen (onterechte) kritiek of vragen tot afschaffing.

Eenvoudig samengevat kunnen we stellen dat een subsidie als volgt werkt: er wordt een toelage gegeven (input), ter uitvoering van een activiteit (output) en deze activiteit wordt verondersteld bij te dragen naar een gewenst maatschappelijk effect (outcome). Dit noemt men een *beleidstheorie*, die beschrijft hoe de toelage zou moeten leiden tot het maatschappelijk effect.

Figuur 1: Beleidstheorie

Om de effectiviteit en de efficiëntie van de toelage goed te kunnen inschatten is het belangrijk dat de doelen niet alleen op vlak van de betoelagde activiteit (*output*) specifiek en meetbaar zijn vastgelegd, maar ook op het niveau van het maatschappelijk effect (*outcome*).

Zonder specifieke en meetbare doelen wordt het een uitdaging om een uitspraak te doen over effectiviteit en efficiëntie. Het is dan immers niet duidelijk welke effecten bereikt hadden moeten worden. Het is aan te raden om doelen te formuleren op basis van een streefwaarde²³.

Naast het vastleggen van specifieke en meetbare doelen is het ook van belang dat de doelen gemeten en beoordeeld worden. Om later te kunnen beoordelen of een subsidie effectief is geweest, is het meestal ook van essentieel belang om de situatie vóór de invoering van de subsidie vast te leggen door middel van een nulmeting.

Wanneer een subsidie bovendien niet of gebrekkig wordt geëvalueerd bestaat het risico dat beslist wordt om een subsidieregeling verder te zetten, op basis van niet-onderbouwde informatie over de effectiviteit. Het evalueren van effectiviteit en efficiëntie zijn van belang voor:

- Bevestiging van effectief beleid: Een overtuigende evaluatie die aantoont hoe een subsidie werkt, versterkt het beleid tegen ongegronde kritiek of afschaffingsvoorstellen.
- Grondslag voor efficiënter en effectiever beleid: Als een evaluatie aantoont dat een subsidie niet of suboptimaal werkt, en waarom niet, biedt dit een solide basis voor aanpassingen of stopzetting.
- Verbetering van ander beleid: Inzicht in de effecten van een subsidie en hoe deze tot stand komen, kan ook leiden tot verbeteringen in vergelijkbare subsidies.
- Onderbouwing van verantwoording: Objectieve gegevens over behaalde effecten bieden een solide en geloofwaardige basis voor verantwoording.

Er moet echter een evenwicht gevonden worden tussen specifieke en meetbare doelstellingen en overzichtelijkheid. Er moet opgelet worden dat deze niet té gedetailleerd bepaald worden. Hoewel gedetailleerde regels soms de rechtszekerheid kunnen bevorderen doordat de doelgroep precies

---

²³ Volgens het [SMART principe](#)

weet wat er van hen wordt verwacht, kan een teveel aan regels en details juist leiden tot een beperking van handelingsvrijheid en mogelijkheden. Bovendien brengt zeer gedetailleerde wetgeving het risico met zich mee dat deze voortdurend moet worden aangepast aan veranderende omstandigheden, wat het vertrouwensbeginsel kan schaden. Om de regeldruk te verminderen en het vertrouwen te behouden, is het dus belangrijk om het detailniveau van de regelgeving te beperken.

Bepaalde toelagen lenen zich minder goed voor de inschatting voor efficiëntie en effectiviteit, zoals bv. subsidies die jaarlijks aan dezelfde instelling worden verstrekt voor de instandhouding ervan. Als de initiatiefnemer van de subsidie van mening is dat de formulering van concrete en meetbare doelstellingen niet mogelijk is, moet hij dat expliciet melden en de motivaties en totstandkoming voor het subsidiebeleid documenteren, opdat het doel zo weinig mogelijk interpreteerbaar is.

Om transversaal te kunnen sturen op efficiëntie en effectiviteit van het subsidiebeleid, moet men bovendien zicht hebben op alle uitgekeerde subsidies.

Wanneer uit een evaluatie blijkt dat een subsidie niet effectief is, of haar doel niet op een efficiënte wijze bereikt, kan worden beslist om de subsidie aan te passen of stop te zetten.

2.6. Wederzijdse invloed tussen maatregelen

Bij een keuze om een subsidie toe te kennen bestaat de mogelijkheid dat andere overheden ook subsidies verstrekken op hetzelfde beleidsterrein. Dit impliceert niet noodzakelijk dat er sprake is van inefficiëntie, het is immers mogelijk dat er bewust aan cofinanciering wordt gedaan.

Om te toetsen in hoeverre federale subsidieregelingen samenhangen met subsidies van andere overheden is een transparant overzicht van alle regelingen vereist. Enkel dan is de aanwezigheid en samenhang van subsidies te beoordelen. Zelfs bij volledige transparantie en beschikbaarheid van de betrokken gegevens is het daadwerkelijk vaststellen van dubbele subsidiëring en samenhang in de praktijk zeer complex²⁴. Doelen van subsidieregelingen op verschillende overheidsniveaus komen zelden overeen en het vaststellen dat een begunstigde voor exact hetzelfde doel een subsidie ontvangt is zeer problematisch.

---

²⁴ Ministerie van Financiën, Nederland. (2017). [IBO Subsidies: Robuust en proportioneel](#).

3. Rondvraag naar subsidies

3.1. Scope

3.1.1. Aanpak

Door het ontbreken van definities van de termen *subsidie*, *toelage*, *dotatie*, *transfer*, *facultatieve subsidie* en *reglementaire subsidie*, konden subsidies niet van bij aanvang van de werkgroep éénduidig geïdentificeerd worden voor de samenstelling van een register ter analyse.

Daarom werd beslist om een rondvraag te organiseren bij de federale overheidsdiensten en -instellingen, op basis van een in te vullen informatiefiche, en met als breed uitgangspunt de begrotingskredieten. De resultaten werden na inlevering geanalyseerd, opdat de werkgroep op basis daarvan de onderzoeksvragen kon benaderen, samen met de studie van best practices.

3.1.2. Begrotingskredieten

Startend met een breed perspectief, zijn aanvankelijk alle begrotingskredieten in beschouwing genomen, met inbegrip van de toewijzingsfondsen. De werkgroep kwam tot de vaststelling dat de categorieën lopende uitgaven, renten en leningen, kredietverleningen, andere financiële producten, investeringen en overheidsschuld duidelijk geen subsidies zouden omvatten, en buiten de scope van deze spending review vielen.

Bijgevolg werd geconcludeerd dat subsidies zich dienen te bevinden tussen de uitgaven met ESR-codes 3, 4, 5 en 6:

- Inkomensoverdrachten aan andere sectoren (ESR-code 3)
- Inkomensoverdrachten binnen de overheidssector (ESR-code 4)
- Kapitaaloverdrachten aan andere sectoren (ESR-code 5)
- Kapitaaloverdrachten binnen de overheidssector (ESR-code 6)

Deze keuze impliceert dat de fiscale uitgaven ondanks hun soms duidelijke subsidie karakter, vanwege hun complexe en indirecte aard, buiten de scope van de analyse blijven, net als sectie 01 van de algemene uitgavenbegroting. Deze sectie omvat de dotaties en activiteiten van de koninklijke familie, de dotatie aan de instellingen van de wetgevende macht en sommige dotaties aan de gemeenschappen en gewesten.

De toelagen zoals voorzien in het kader van de *Recovery and Resilience Facility (RRF)* van de Europese Commissie, waarop specifieke controlemechanismen van toepassing zijn, werden binnen de scope van de rondvraag gehouden. FOD BOSA is de kredietbeheerder in dit kader, maar is er inhoudelijk niet bevoegd voor. Bijgevolg moeten de overheidsinstellingen de toelagen die voor hen toepasselijk zijn in dit kader mee opnemen in hun antwoorden.

3.1.3. Federale organisaties

Ter bepaling van de beschouwde overheidsinstellingen werd uitgegaan van de volledige lijst onder 2.3.2 waaruit werden geëlimineerd:

- de *Openbare Instellingen van de Sociale Zekerheid (OISZ)*, gezien de FOD BOSA voor de analyse niet beschikt over gegevens per ESR-code, hun opdrachtenbegroting quasi

integraal bestaat uit volledig gereguleerde subsidies en er nauwelijks tot geen subsidies aanwezig zijn bij de beheersbegrotingen

- o de *Administratieve Openbare Instellingen met beheersautonomie*, omwille van het feit dat ze autonoom beheerd worden
- o de *Gelijkgestelde Administratieve Openbare Instellingen*, behalve *Enabel* en *BIO Invest*, omdat zij autonoom werken en, voor zover ze subsidies uitbetalen, verantwoordelijk zijn voor het controlesysteem. *Enabel* en *BIO Invest* behoren tot het beleidsdomein ontwikkelingssamenwerking en de aanwending van hun kredieten wordt quasi integraal beslist door de regering.

Bevinden zich bijgevolg nog binnen de scope van de navraag:

- de Federale en Programmatorische Overheidsdiensten (FOD's en POD's), het Ministerie van Defensie en de Federale en Geïntegreerde Politie
- de Administratieve Diensten met Boekhoudkundige Autonomie (ADBA's)
- de Administratieve Openbare Instellingen (AOI) met ministerieel beheer
- 2 gelijkgestelde Administratieve Openbare instellingen: *Enabel* en *BIO Invest*

Als we vervolgens in eBMC nakijken welke van deze diensten en instellingen beschikken over ESR-codes 3, 4, 5 en 6 in de uitgavenbegroting, komen we tot de volgende lijst van te bevragen organisaties:

Federale overheidsdiensten (FOD's), het Ministerie van Defensie, de Federale en geïntegreerde Politie en de programmatorische overheidsdiensten (POD's)	Administratieve diensten met boekhoudkundige autonomie (ADBA)
FOD Kanselarij	Koninklijke Sterrenwacht van België
FOD Beleid en Ondersteuning	Belgisch Instituut voor Ruimte - Aëronomie
FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
FOD Binnenlandse Zaken	Koninklijk Museum voor Midden-Afrika
FOD Financiën	Dienst wetenschap.& techn Info
FOD Mobiliteit en Vervoer	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	Belgisch Telematica - Onderzoeknetwerk (Belnet)
FOD Sociale Zekerheid	Belgisch Poolsecretariaat
FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	Regie van de Gevangenisarbeid (RGA)
FOD Justitie	Gelijkgestelde AOI's
FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	Enabel
Ministerie van Defensie	BIO INVEST - NV Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingen
POD Maatschappelijke integratie	
POD Wetenschapsbeleid (Belspo)	
Federale Politie	
AOI's met ministerieel beheer	
Regie der Gebouwen	
Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)	
Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil)	
Federaal agentschap voor geneesmiddelen en gezondheidsproducten (FAGG)	

Tabel 2: Federale instellingen en diensten binnen de scope van de navraag

3.1.4. Beschouwde periode

Hoewel drie recente jaren een ideale onderzoeksperiode zouden vormen, zou dit het onderzoek plaatsen in de niet-representatieve COVID-periode. Bijgevolg koos de werkgroep 2022 en 2023 als beschouwde periode.

3.1.5. Inhoud informatiefiche

De informatiefiche werd opgesteld als één Excel-bestand dat door iedere overheidsdienst en -instelling ingevuld moest worden. Binnen dit bestand moest een werkblad per afzonderlijke toelage vervolledigd worden, niet per begunstigde. In de fiche worden de volgende elementen nagevraagd.

1. **FOD of instelling:** Naam van de overheidsdienst of overheidsinstelling.
2. **Basisallocatie (BA) of begrotingsartikel:** De basisallocatie of het begrotingsartikel waarop de toelage²⁵ wordt aangerekend
3. **Binnen federale consolidatiekring (volgens ESR²⁶):** Indien het ging om een betaling binnen de federale consolidatiekring (departementen, administratieve openbare instellingen, openbare instellingen van de sociale zekerheid), diende *Ja* te worden ingevuld, zo niet *Nee*.
4. **Statuut begunstigden:** hier diende aangegeven te worden of de begunstigden van de toelage rechtspersonen, natuurlijke personen, of een combinatie van beiden omvatten.
5. **Aantal begunstigde rechtspersonen:** het aantal begunstigde rechtspersonen. Dit was enkel in te vullen indien in het vorige punt werd aangegeven dat zich onder de begunstigden rechtspersonen bevonden.
6. **Wettelijke basis:** de wettelijke basis van de toelage.
7. **Reglementaire basis:** de reglementaire basis van de toelage. Een uitvoeringsbesluit ten aanzien van wettelijke basis, bv. in het geval deze wettelijke basis beperkt bleek tot een begrotingsruiter (als wetsbepaling) in de algemene uitgavenbegroting. Indien de reglementaire basis niet het voorwerp heeft uitgemaakt van een publicatie in het Belgisch Staatsblad, werd verzocht om deze reglementaire basis in kopie bij de enquête te voegen.
8. **Beslissingsniveau (functie):** de functietitel van de gedelegeerde ordonnateur belast met de toekenning van de toelage. Mogelijkheden waren de Ministerraad, de Minister of de Voorzitter. Indien geen van deze functies toepasselijk bleek, diende voor *Andere* gekozen te worden en diende te worden gepreciseerd in het volgende veld.
9. **Preciseer beslissingsniveau (functie):** in te vullen indien in het vorige punt voor *Andere* gekozen werd. Vul de functie in, voor zover het niet gaat over de Ministerraad, de Minister of de Voorzitter.
10. **Appreciatiebevoegdheid beslissingsniveau:** indicatie in welke mate het beslissingsniveau al dan niet beschikt over een appreciatiebevoegdheid:
  - o *Geen appreciatiebevoegdheid (Nee):* bij volledig gereguleerde toelagen waarbij de toekenning van de subsidies volledig bepaald wordt door een organieke wet.
  - o *Appreciatiebevoegdheid (Ja):* alle andere gevallen

---

²⁵ De term *toelage* wordt hier gebruikt als een verzamelnaam voor alle transfers, dotaties en subsidies.

²⁶ Het Europees Stelsel van Rekeningen (ESR) is een [systeem van rekeningen](#) dat de Europese lidstaten hanteren ter classificatie van de begrotingsverrichtingen.

11. **Doel:** korte beschrijving van de algemene doelstelling van de toelage indien deze op voorhand werd vastgelegd. Indien dat niet het geval was, diende *Niet* ingevuld te worden.
12. **Aanwendingsmogelijkheden van de toelage (of beperkingen daarvan):** beschrijving van de aanwendingsmogelijkheden van de toelagen of, in voorkomend geval, de daartoe gestelde beperkingen. Voorbeelden: 'kan niet aangewend worden voor investeringen', of 'maximaal 10% kan aangewend worden voor personeelskosten bij de begunstigden'.
13. **Occasioneel of structureel:** indicatie of het om een structurele (jaarlijks terugkerende) toelage ging. Zo niet, of het een occasionele éénmalige of meerjarige toelage betreft, aan te duiden met begin- en eindjaar van toekenning.
14. **Gift of prijs:** vermelding van *Gift* of *Prijs* indien van toepassing. Een *gift* werd hierbij omschreven als een niet-reglementaire toelage waarbij er geen verantwoording wordt gevraagd en er geen terugvordering mogelijk is, een *prijs* als een toelage die wordt gegeven aan de winnaar(s) van een competitie zonder dat er een direct voordeel voor de overheid is (anders ging het om een overheidsopdracht).
15. **Financiering:** specificering of de uitbetaling gebeurde na beëindiging van het betoelaagde initiatief, via voorschotten en saldering of via volledige voorafbetaling, mits verduidelijking van:
  - o **Voorschotten:** Het percentage (%) van de toelage waarvoor een voorschot wordt uitbetaald na de toekenning ervan;
  - o **Saldo:** Het percentage (%) van de toelage dat wordt uitbetaald na beëindiging van de betoelaagde activiteit
16. **Vastgelegd 2022:** het bedrag dat in 2022 werd vastgelegd in euro (realisatie)
17. **Vereffend 2022:** het bedrag dat in 2022 werd vereffend in euro (realisatie)
18. **Teruggevorderd 2022:** het bedrag dat eventueel in 2022 werd teruggevorderd, in euro. Indien er werd teruggevorderd, diende ook te worden aangevuld:
  - o het artikel waarop deze ontvangst werd geboekt
  - o de jaren waarop de subsidie betrekking had
  - o de reden(en) van terugvordering
19. **Vastgelegd 2023:** het bedrag dat in 2023 werd vastgelegd in euro (realisatie)
20. **Vereffend 2023:** het bedrag dat in 2023 werd vereffend in euro (realisatie)
21. **Teruggevorderd 2023:** het bedrag dat in 2023 eventueel werd teruggevorderd, in euro. Indien er een bedrag werd teruggevorderd, diende ook te worden aangevuld:
  - o het artikel waarop deze ontvangst werd geboekt
  - o de jaren waarop de subsidie betrekking had
  - o de reden(en) van terugvordering
22. **Nog terug te vorderen voor 2022 en 2023:** voor welke bedragen in euro in beide jaren werd vastgesteld dat zij teruggevorderd dienden te worden maar waarvan de terugvordering nog niet werd gerealiseerd. Ook de reden(en) waarom nog niet werd teruggevorderd werden nagevraagd, indien toepasselijk.
23. **Controle van de procedure:** navraag of de controle op de procedure werd uitgevoerd. (Wettelijke basis, nodige documenten, ...) Zo ja, diende men aan te geven of dit *on desk* gebeurde (op de centrale dienst) en/of er tevens één of meerdere controles *ter plaatse* werden georganiseerd, en te worden verduidelijkt welke controles on desk en welke

controles ter plaatse werden uitgevoerd, samen met een korte beschrijving van elke controle.

24. **Controle van het doel:** navraag van de controle of de toelage werd gebruikt voor het vooropgestelde doel en of dit *on desk* of *ter plaatse* gebeurde. Dit diende te worden aangevuld met een verduidelijking welke controles on desk en welke ter plaatse uitgevoerd werden en met een korte beschrijving van elk.
25. **Andere toelagen:** indien de dienst of instelling op de hoogte was van eventuele andere betoelagingen binnen of buiten de eigen instelling en binnen of buiten de federale consolidatiekring (federaal, regionaal, gemeentelijk, ...) aan deze begunstigde, werd verzocht deze te vermelden.
26. **Efficiëntie / Effectiviteit:** een analyse over de efficiëntie en de effectiviteit van de toelage in functie van het bereiken van haar doel. Opsomming van welke indicatoren worden gemeten, of zouden gemeten kunnen worden. Dit was ook bedoeld als een vraagstelling tot evaluatie voor de Inspecteurs van Financiën.
27. **Opmerkingen:** mogelijkheid tot vermelding van andere bemerkingen.

3.1.6. Verspreiding en aanleveringstermijn

De informatiefiche werd via een omzendbrief, ondertekend door de Staatssecretaris voor Begroting, verspreid onder de Inspecteurs van Financiën. Zij organiseerden hiermee een enquête bij de overheidsdiensten en -instellingen waarop zij toezien, voor zover geïdentificeerd in §3.1.3.

3.2. Definities subsidie, toelage, transfer, facultatieve subsidie, organieke subsidie

Om de opdracht van de ministerraad te vervullen, maar evenzeer ter analyse van de resultaten van de rondvraag beschreven in §3.1, zijn definities van de betrokken begrippen vereist. De werkgroep besliste om de termen toelage, subsidie, transfer, facultatieve subsidie, en volledig gereguleerde (of organieke) subsidie te definiëren op basis van functionele criteria. Hoewel deze functionele indeling bij de beoordeling van de vele subsidies voor interpretatie vatbaar is omwille van het zeer diverse spectrum en weinig homogeen karakter ervan, geeft dit een gestructureerde aanzet tot de toekomstige juridische formulering van de vermelde termen.

Ter bepaling van de functionele criteria voor het definitiekader werd uitgegaan van het geheel van de begrotingskredieten, maar werd abstractie gemaakt van

- kredieten die geen Belgische federale oorsprong hebben en haar ook niet toebehoren
- uitgaven die niet in de algemene uitgavenbegroting zijn opgenomen als begrotingskredieten
- uitgaven waarbij het niet gaat om tegemoetkomingen en voordelen te ondersteuning van het algemeen belang.

Op deze manier sluiten we, op uitzondering van het RRF, Europese subsidies, EU-financieringen met direct, gedeeld of indirect beheer, lopende kredieten, renten en leningen, en kredietverleningen en andere financiële producten uit van onze nomenclatuur. Net als in §3.1.2 blijven enkel ESR-codes 3, 4, 5 en 6 over.

Vervolgens bekeek de werkgroep de term *toelage* (in het Frans: *subvention*), dewelke al sinds 1989 door de wetgever als een synoniem voor *subsidie* (in het Frans: *subside*) wordt beschouwd. Inderdaad, zowel de Wet van 14 november 1983²⁷ (artikel 2) als de Memorie van toelichting bij de Wet van 22 mei 2003²⁸ gebruiken dezelfde bewoording voor respectievelijk de omschrijving van *toelage* en *subsidie*. Beiden definiëren respectievelijk *toelage* en *subsidie* als:

elk voordeel of elke hulp, ongeacht de vorm of de benaming ervan, met inbegrip van de zonder interest verleende terugvorderbare voorschotten, toegekend ter bevordering van voor het algemeen belang dienstige activiteiten, maar met uitsluiting van de prijzen die aan geleerden en kunstenaars voor hun werken worden verleend.

Ter verantwoording/rechtvaardiging koppelen ze hier volgende voorwaarden aan:

Wet van 14 november 1983 (art. 2)	Memorie van toelichting bij de wet van 22 mei 2003
[...] gebruiken voor het doel waarvoor zij is toegekend en moet, tenzij hij erdoor of krachtens de wet van vrijgesteld is, het gebruik ervan rechtvaardigen .	Iedere begunstigde is ertoe gehouden verantwoording te verstrekken over de aanwending van de ontvangen bedragen, tenzij de wet hem daartoe vrijstelling verleent.

Voor deze oefening besliste de werkgroep om de term "**toelage**" te gebruiken als de overkoepelende term. In de context van deze spending review is iedere **subsidie** bijgevolg een *toelage*, maar niet iedere *toelage* een *subsidie*.

Eens *toelage* werd aangenomen als algemene paraplueterm, besliste de werkgroep om vervolgens de uitgaven die kaderen in de uitvoering van een bijzondere financieringswet af te splitsen als **transfers**.

In het ontwerp-KB betreffende artikel 48 van de wet van 22/05/2003²⁹ wordt het onderscheid tussen *subsidies* en **dotaties** voornamelijk gemaakt op basis van de verantwoording van de aanwending. Bij *dotaties* dient de begunstigde de aanwending niet te verantwoorden bij de betrokken dienst, bij *subsidies* wél. Verder voorziet de Wet van 22/05/2003³⁰ dat door de loutere aanvaarding van de subsidie de ontvanger erkent dat de staat ter plaatse controles mag uitvoeren, voorziet artikel 123 in gevallen waarin een ontvanger de subsidie moet terugbetalen en voorziet artikel 124 in de mogelijke opschorting van betaling voor soortgelijke subsidies. We nemen hier de verantwoording mee als onderscheidend criterium tussen *subsidie* en *dotatie*. Op basis van het feit dat de begunstigde al dan niet deel uitmaakt van de federale overheid, maakt de werkgroep ook het onderscheid tussen **interne dotaties** en **externe dotaties**.

Vooraleer we verdergaan met *subsidies* splitste de werkgroep **prijzen en giften** af, voor zover ze worden verleend op basis van een niet-verplichte aanwendingsvoorwaarde.

Indien, onder de noemer *subsidies*, de begunstigden deel uitmaken van de federale overheid, plaatsen we ze onder de noemer **interne subsidies**.

Externe subsidies werden op hun beurt opgesplitst volgens het feit of ze al dan niet steunen op een organieke wet. Voor zover dit niet het geval is, plaatste de werkgroep ze onder de noemer

²⁷ Zie § 2.2.3

²⁸ Zie § 2.2.5

²⁹ Zie § 2.2.6

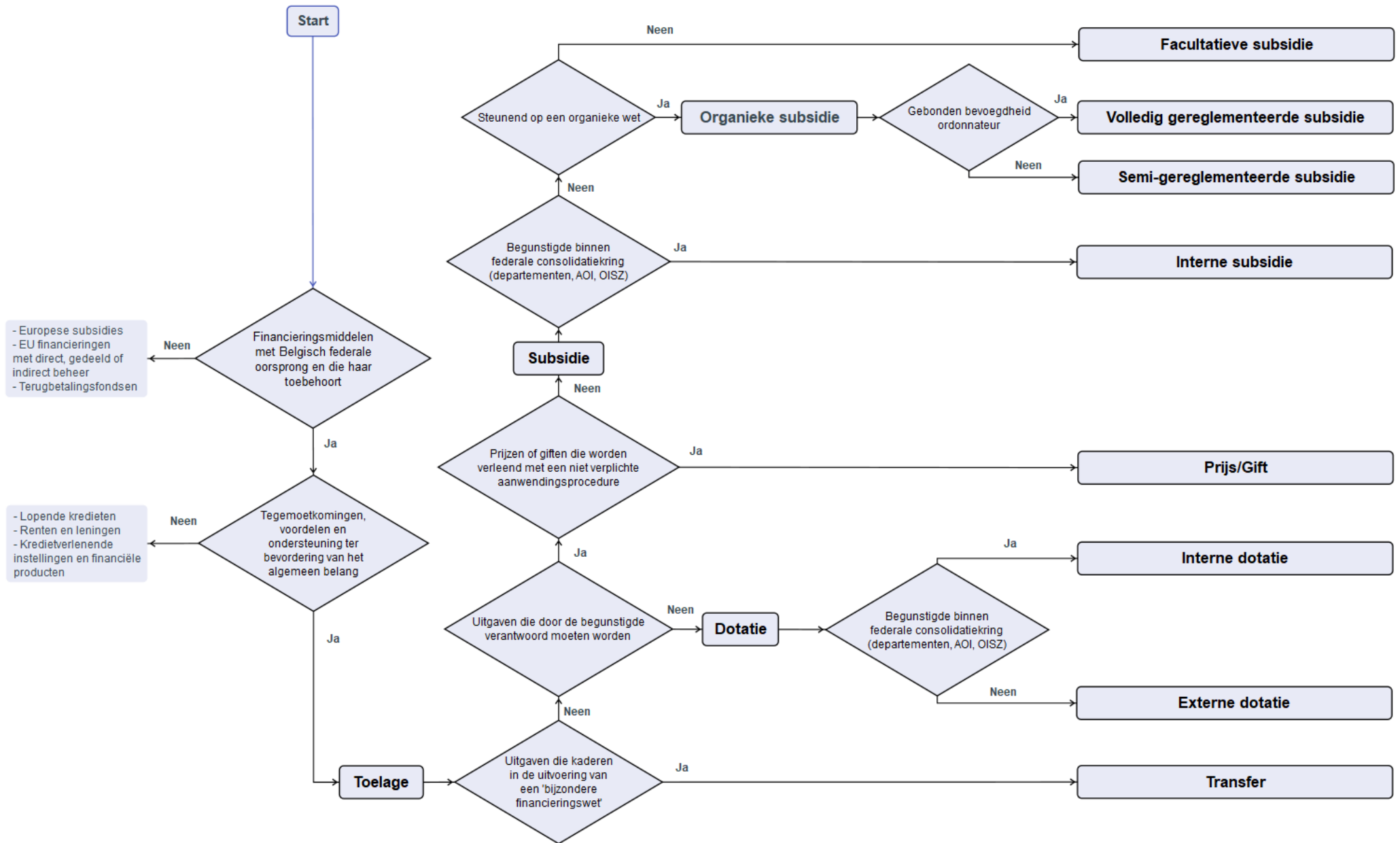
³⁰ Zie § 2.2.4 – artikel 123 en 124

facultatieve subsidies. Subsidies steunend op een organieke wet werden nog verder opgesplitst in **volledig gereguleerde subsidies** en **semi-gereguleerde subsidies**, respectievelijk voor zover zowel de toekenning als het bedrag volledig bepaald worden door de organieke wet, en de situatie waarin de wet appreciatiebevoegdheid betreffende het bedrag toestaat.

Bovenstaande redenering leidt naar het volgende stroomdiagram, geldig voor de doeleinden van deze spending review en bedoeld als aanzet ter definitie van het begrippenkader. Deze functionele definities hebben (momenteel) geen wettelijke verankering en wijken soms af van de huidig gebruikte terminologie.

De werkgroep maakt echter ook het voorbehoud dat, vandaag en in de realiteit, subsidies soms ten onrechte een dotatiekarakter krijgen (en vice versa). Dit betekent dat men het een subsidie noemt, maar geen verantwoording vraagt zodat we het als een dotatie moeten beschouwen.

Figuur 2: Stroomschema volgens functionele criteria

3.3. Analyse van de rondvraag

3.3.1. Ontvangen fiches

Van de 1162 ingezonden fiches werden 66 buiten scope geplaatst vanwege de gestelde beperkingen op de beschouwde ESR-codes³¹. Daarnaast bleken 4 fiches onvolledig ingevuld en ongeschikt voor analyse, waardoor 1092 fiches overbleven.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Binnen scope	1092	93,98%	€ 107.619.621.062	€ 119.312.861.430	87,51%
Buiten scope	66	5,68%	€ 15.403.477.992	€ 16.994.205.253	12,49%
Onvolledig	4	0,34%	€ 0	€ 0	0,00%
Totaal	1162	100,00%	€ 123.023.099.054	€ 136.307.066.683	100,00%

Tabel 3: Fiches binnen en buiten scope (rondvraag)

Deze tabel bevat naast de kredieten uit de Algemene uitgavenbegroting (AUB), ook de terugbetalings- en toewijzingsfondsen. Bij een eerste nazicht viel het diverse karakter van de antwoorden op. We kozen bewust voor vrije tekstvelden voor het opgeven van de wettelijke basis, de reglementaire basis, het doel, de aanwendingsmogelijkheden, de controlebeschrijvingen, de efficiëntie-inschatting en opmerkingen. De bedoeling hiervan was om diepgaande inzichten en flexibele inschattingen toe te laten, maar het resulteerde in onverwachte vermeldingen, zoals bijvoorbeeld beslissingen van de Europese Raad, ministeriële besluiten en koninklijke besluiten als wettelijke basis. In 46 gevallen ontbrak de wettelijke basis bovendien. De inschatting van de efficiëntie en effectiviteit was vaak niet inhoudelijk.

Dit creëerde een eerste indruk van **uiteenlopende methodieken, administratieve structuren en expertiseniveaus** tussen instellingen, organisaties en diensten, die onderzocht moest worden doorheen de analyse van de resultaten.

Om diepgaande analyse mogelijk te maken, werden de fiches ingedeeld in gestandaardiseerde categorieën volgens:

- Wettelijke basis
- Reglementaire basis
- Aard van het gestelde doel
- Controle van de procedure
- Controle van het doel
- Andere vermeldde toelagen
- Vermelding van de term "dotatie"

3.3.2. Analyse van de toekenningsbesluiten

In een tweede opvolgend verzoek werden de respondenten gevraagd om, waar van toepassing, ook de teksten van de toekenningsbesluiten aan te leveren. Deze aanpak was noodzakelijk, gezien een aanzienlijk deel van de **toekenningsbesluiten nooit gepubliceerd** werd in het Belgisch Staatsblad en de **transparantie** bijgevolg beperkt bleek.

³¹ Zie §3.1.2

Grote verschillen in responsiviteit werden vastgesteld: sommige instellingen reageerden quasi ogenblikkelijk, soms vergezeld van systematische overzichten, anderen reageerden laat, na herhaaldelijke herinnering of helemaal niet.

In 639 gevallen kon ook het toekenningsbesluit inhoudelijk geanalyseerd en gecategoriseerd worden, ter uitbreiding van de analysemogelijkheden en de mogelijkheden tot opstelling van sjablonen³². Dit gebeurde volgens:

- Doel (output³³)
- Vermelding van het maatschappelijk doel (outcome³⁴)
- Controlerende instantie
- Controlestukken
- Vermelding datum indiening controlestukken
- Vermelding van terugvordering bij niet-verantwoording
- Vermelding van de term "dotatie"

3.3.3. Toewijzing aan subsidie categorieën

Aan iedere fiche werd een type toelage toegewezen, als gedefinieerd in het stroomschema³⁵. Dit werd bewust niet overgelaten aan de respondenten, gezien een consistente aanpak essentieel zou blijken. In plaats daarvan werd dit aangepakt door een focusgroep bestaande uit de Inspectie van Financiën, de Federale Interne Audit en de dienst Spending Reviews. Aanvankelijk werd de werkgroep herhaaldelijk met tegenstrijdigheden geconfronteerd. Deze werden veroorzaakt doordat subsidies ingedeeld kunnen worden volgens twee criteria, elk met hun eigen specifieke uitdagingen:

- **Naar de vorm**, waarbij gekeken wordt naar de inhoud van de wettelijke basis, de reglementaire basis en het toekenningsbesluit. Dit neemt echter de intentie van de ordonnateur niet mee in overweging. Zo kan de vermelding van bijvoorbeeld controlestukken (en bijgevolg de noodzaak van verantwoording) in een koninklijk besluit leiden tot de indeling als subsidie, naar de vorm.
- **Naar de intentie of de praktijk**, waarbij wordt gekeken naar de bedoeling van de ordonnateur en wat hij in de praktijk doet. Het ontbreken van een doel of een datum van indiening van de controlestukken kan suggereren dat er in de praktijk geen intentie tot controle of terugvordering is. In feite wordt er dus geen verantwoording gevraagd of wordt er niets mee gedaan en gaat het dus om een dotatie.

De werkgroep besloot om in te delen **op basis van intentie**. Eventuele conflicten tussen vorm en intentie van toekenningsbesluiten zouden prioritair geanalyseerd dienen te worden teneinde beiden met elkaar te kunnen afstemmen. Dit leidde tot de verdeling zoals hieronder opgenomen in de tabel. Deze is gebaseerd op het aantal ingezonden fiches en het totaal toegekende bedrag³⁶. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat bepaalde subsidies op individuele basis worden toegekend, daar waar andere subsidies op gezamenlijke basis worden beslist.

---

³² Meer hierover verder in het rapport

³³ Zie §2.5

³⁴ Zie §2.5

³⁵ Zie §3.2

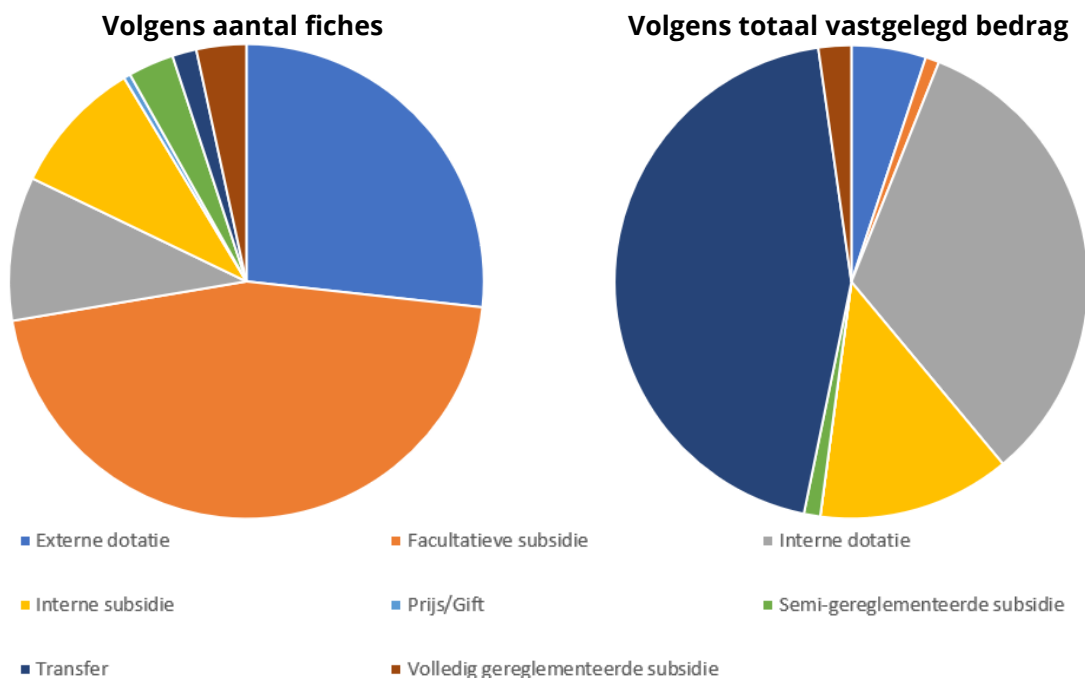
³⁶ De som van de toegekende bedragen in 2022 en 2023

De verdeling volgens het aantal fiches leent zich goed voor kwalitatieve analyse, gezien men de subsidies indeelt in logische eenheden. Voor eerder kwantitatieve inzichten wordt gekeken naar de verdeling op basis van het totaal toegekende bedrag.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Facultatieve subsidie	498	45,60%	€ 1.059.572.618	€ 1.067.181.744	0,94%
Volledig gereglementeerde subsidie	37	3,39%	€ 2.350.115.528	€ 2.731.302.815	2,24%
Semi-gereglementeerde subsidie	34	3,11%	€ 1.808.091.841	€ 720.184.253	1,11%
Interne subsidie	101	9,25%	€ 14.317.713.845	€ 15.532.807.180	13,15%
Prijs/Gift	5	0,46%	€ 231.000	€ 25.000	0,00%
Interne dotatie	107	9,80%	€ 34.956.248.480	€ 39.750.086.535	32,92%
Externe dotatie	292	26,74%	€ 5.588.144.131	€ 5.972.705.568	5,09%
Transfer	18	1,65%	€ 47.539.503.619	€ 53.538.568.335	44,54%
Totaal	1092	100,00%	€ 107.619.621.062	€ 119.312.861.430	100,00%

Tabel 4: fiches volgens categorie (rondvraag)

Op basis van het aantal fiches enerzijds ligt het zwaartepunt bij de facultatieve subsidies, daar waar deze anderzijds een minderheid vormen op basis van hun totale budgettaire weerslag. Bij een veronderstelling van gelijke administratieve werklast per fiche zou dit theoretisch impliceren dat de relatief in omvang beperkte facultatieve subsidies buitenproportioneel veel opvolgingsinspanningen zouden vergen. Om de efficiëntie te waarborgen, kan **proportionaliteit** van de beheers- en controleactiviteiten dit compenseren of kan geëvalueerd worden in welke mate andere beleidsinstrumenten niet meer aangewezen zijn. Inzake proportionaliteit wordt de omvang van de opvolgingsactiviteiten gekoppeld aan de omvang van de toelage.

Figuur 3: Fiches per categorie (rondvraag)

In de volgende analyse doorlopen we het stroomschema. Hierbij splitsen we dus af:

- o Kredieten die geen Belgische federale oorsprong hebben en ook niet tot haar behoren
- o Uitgaven waarbij het niet gaat om tegemoetkomingen en voordelen ter ondersteuning van het algemeen belang.

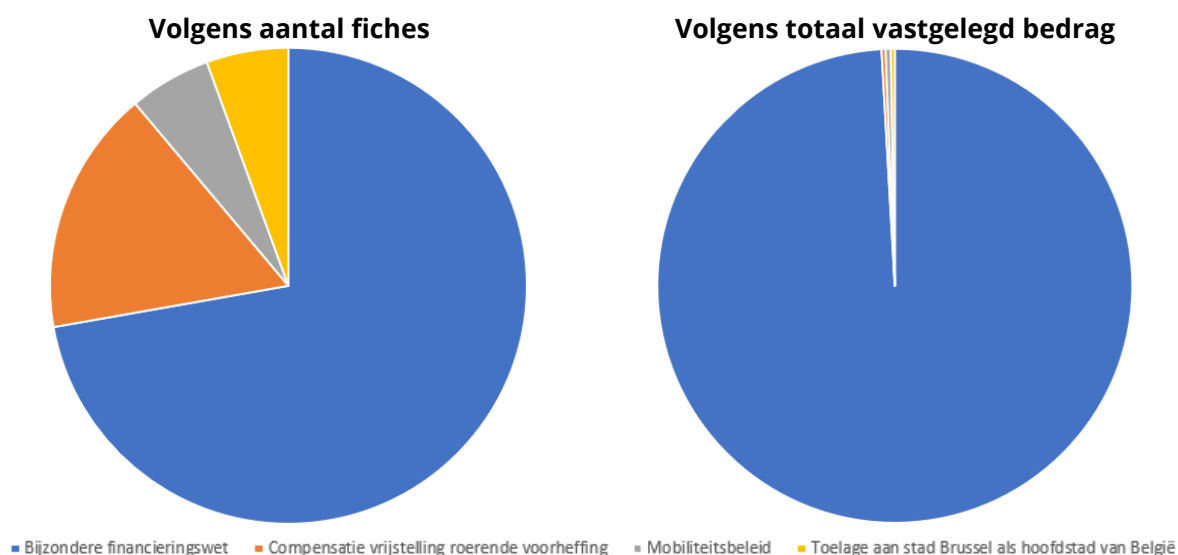
Zo komen we bij onze overkoepelende term, **toelagen**, en betreden we ons analytisch kader.

3.3.4. Transfers

Transfers zijn, volgens onze functionele criteria, uitgaven die kaderen in de uitvoering van een bijzondere financieringswet en omvatten eveneens een deel van de toewijzingsfondsen. Op vlak van het totaal vastgelegd bedrag maken ze de overgrote meerderheid van de massa uit, terwijl ze de op één na kleinste categorie uitmaken op vlak van aantal fiches. Het gaat bijgevolg om een beperkt aantal betoelagingen van aanzienlijke bedragen. Omwille van de aard van deze toelage wordt in deze categorie niet teruggevorderd, en komen de vereffende bedragen overeen met wat is vastgelegd.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Bijzondere financieringswet	13	72,22%	€ 47.105.759.144	€ 53.068.037.815	99,11%
Compensatie vrijstelling roerende voorheffing	3	16,67%	€ 137.767.475	€ 141.734.520	0,28%
Mobiliteitsbeleid	1	5,56%	€ 168.423.000	€ 186.862.000	0,35%
Toelage aan stad Brussel als hoofdstad van België	1	5,56%	€ 127.554.000	€ 141.934.000	0,27%
Totaal	18	100,00%	€ 47.539.503.619	€ 53.538.568.335	100,00%

Tabel 5: Transfers (rondvraag)

Figuur 4: Transfers (rondvraag)

Gezien de aanpassing van bijzondere wetten een gekwalificeerde bijzondere meerderheid in het parlement vereist, en zij intrinsiek verbonden zijn aan een staats hervorming, vallen ze buiten de scope van deze spending review.

3.3.5. Dotaties

Wanneer we vervolgens de analyse verder zetten met de toelagen die niet kaderen in de uitvoering van een bijzondere financieringswet, komen we in het stroomschema bij het functionele criterium van de verantwoording van de uitgaven. Wanneer de begunstigde deze verantwoording niet verschuldigd is, bevinden we ons bij de **dotaties**, dewelke opgesplitst worden in **interne dotaties** en **externe dotaties**, respectievelijk volgens hun situering binnen en buiten de federale consolidatiekring.

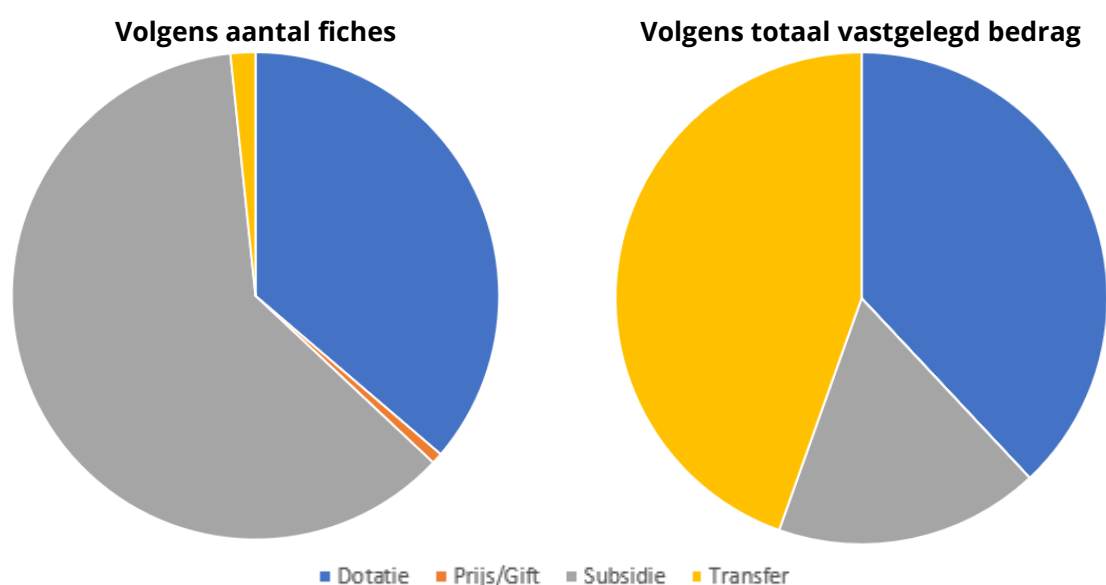
De transfers buiten beschouwing gelaten, kunnen we hieruit concluderen dat voor **38,01% van de totale massa van de toelagen**, oftewel voor meer dan € 45 miljard in 2023, **geen**

verantwoording vereist werd van de begunstigen. 13,40% van de totale massa aan dotaties gaat buiten de federale consolidatiekring.

Dit betekent dat 5,09% van het totaal van de toelagen de federale consolidatiekring verlaat, zonder aanwezige intentie tot controle of terugvordering. Dit brengt aanzienlijke risico's met zich mee.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Dotatie	399	36,54%	€ 40.544.392.611	€ 45.722.792.103	38,01%
Prijs/Gift	5	0,46%	€ 231.000	€ 25.000	0,00%
Subsidie	670	61,36%	€ 19.535.493.831	€ 20.051.475.991	17,44%
Transfer	18	1,65%	€ 47.539.503.619	€ 53.538.568.335	44,54%
Totaal	1092	100,00%	€ 107.619.621.062	€ 119.302.907.084	100,00%

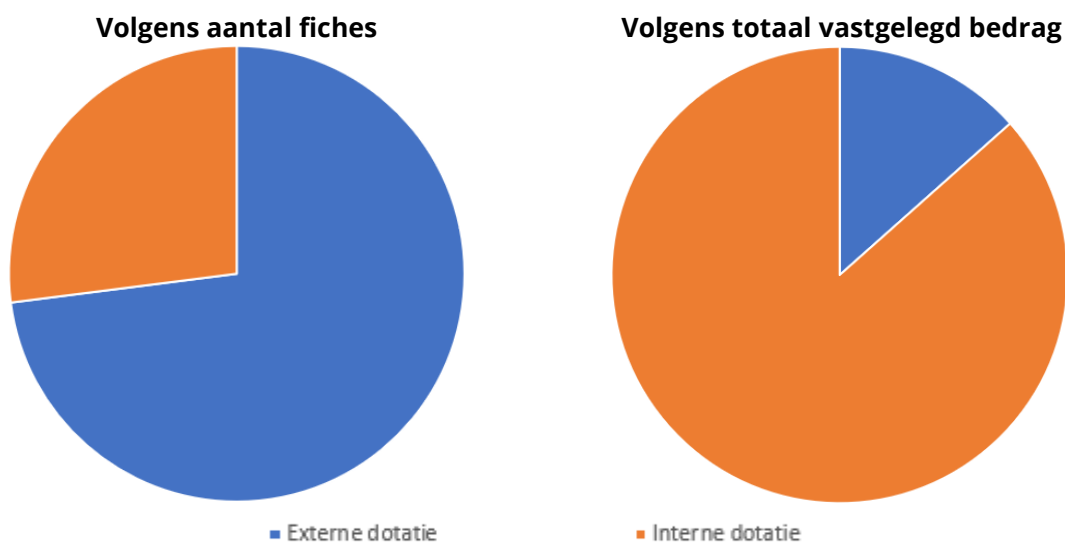
Tabel 6: Dotaties (rondvraag)

Figuur 5: Dotaties (rondvraag)

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Externe dotatie	292	73,18%	€ 5.588.144.131	€ 5.972.705.568	13,40%
Interne dotatie	107	26,82%	€ 34.956.248.480	€ 39.750.086.535	86,60%
Totaal	399	100,00%	€ 40.544.392.611	€ 45.722.792.103	100,00%

Tabel 7: Onderverdeling dotaties (rondvraag)

Figuur 6: Onderverdeling dotaties volgens consolidatiekring (rondvraag)

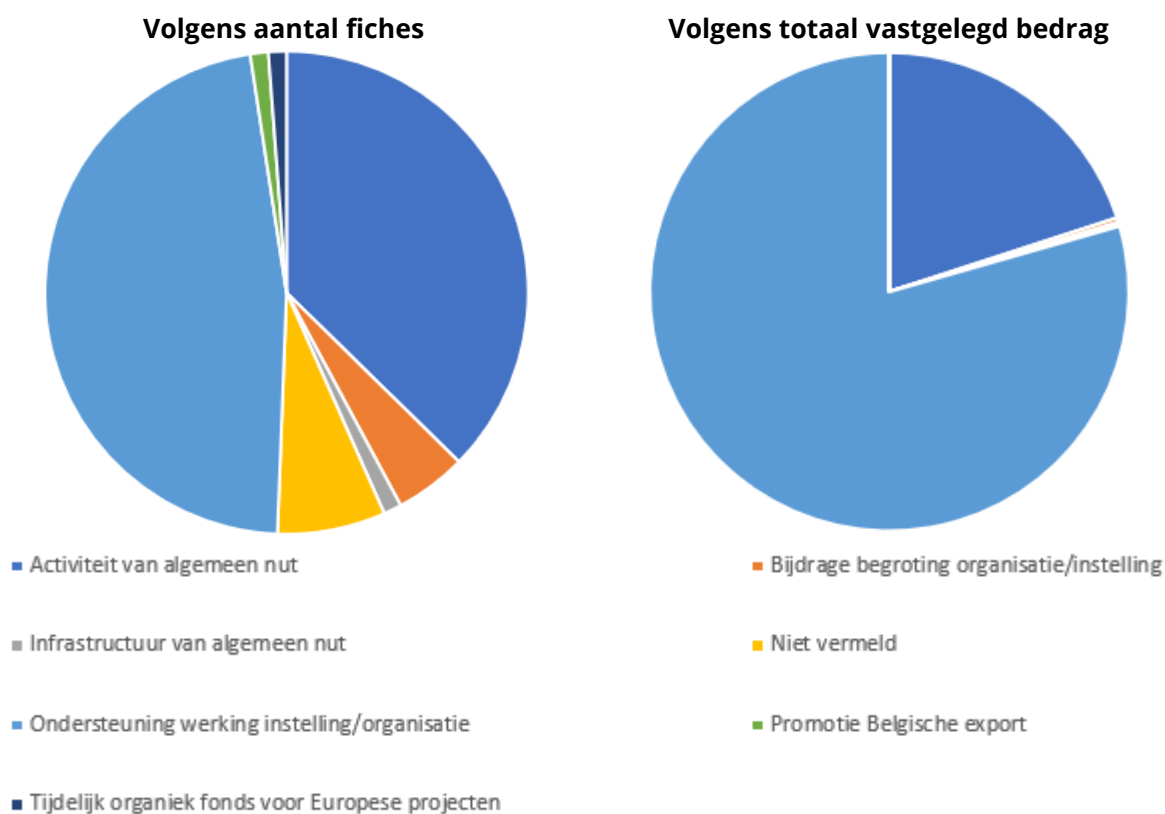
3.3.5.1. Interne dotaties

Omwille van de aard van dotaties, werd in een groot aantal van de fiches geen doel opgegeven. Een eigen summiere analyse en indeling leidde tot het volgende resultaat. In de overgrote meerderheid van de gevallen kon het (maatschappelijk) doel aangewezen worden. De werkgroep had hierbij geen bemerkingen.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Activiteit van algemeen nut	31	28,97%	€ 3.681.714.077	€ 2.078.626.757	7,71%
Bijdrage begroting organisatie/instelling	4	3,74%	€ 42.130.513	€ 46.337.745	0,12%
Infrastructuur van algemeen nut	1	0,93%	€ 9.335.000	€ 13.406.687	0,03%
Niet vermeld	6	5,61%	€ 27.185.835	€ 28.385.869	0,07%
Ondersteuning werking instelling/organisatie	39	36,45%	€ 10.153.908.082	€ 12.718.875.912	30,62%
Promotie Belgische export	1	0,93%	€ 122.055	€ 966.216	0,00%
Tijdelijk organiek fonds voor Europese projecten	1	0,93%	€ 26.000	€ 27.000	0,00%
Toewijzingsfonds	24	22,43%	€ 21.041.826.919	€ 24.863.460.348	61,45%
Totaal	107	100,00%	€ 34.956.248.480	€ 39.750.086.535	100,00%

Tabel 8: Interne dotaties (rondvraag)

Figuur 7: Onderverdeling dotaties volgens aanwending (rondvraag)

Top-5 interne dotaties volgens vastgelegd bedrag 2023			
Subsidiërende overheid	Omschrijving	Referentie	Vastgelegd 2023
FOD Financiën	Toewijzingsfonds BTW aan de Sociale Zekerheid	Toewijzingsfonds 66.37	€ 14.295.269.998,39
FOD Sociale Zekerheid	Afrekening evenwichtsdotatie 2022	24.58.42.42.80.04	€ 5.603.654.000,00
FOD Financiën	Toewijzing van de roerende voorheffing aan de Sociale Zekerheid	Toewijzingsfonds 66.92	€ 4.446.494.000,00
FOD Financiën	Toewijzing van de bijdrage van de bedrijfsvoorheffing aan de sociale zekerheid.	Toewijzingsfonds 66.34	€ 3.895.475.001,61
FOD Sociale Zekerheid	Toelagen aan de OISZ	24.58.42.42.80.03	€ 2.485.341.000,00

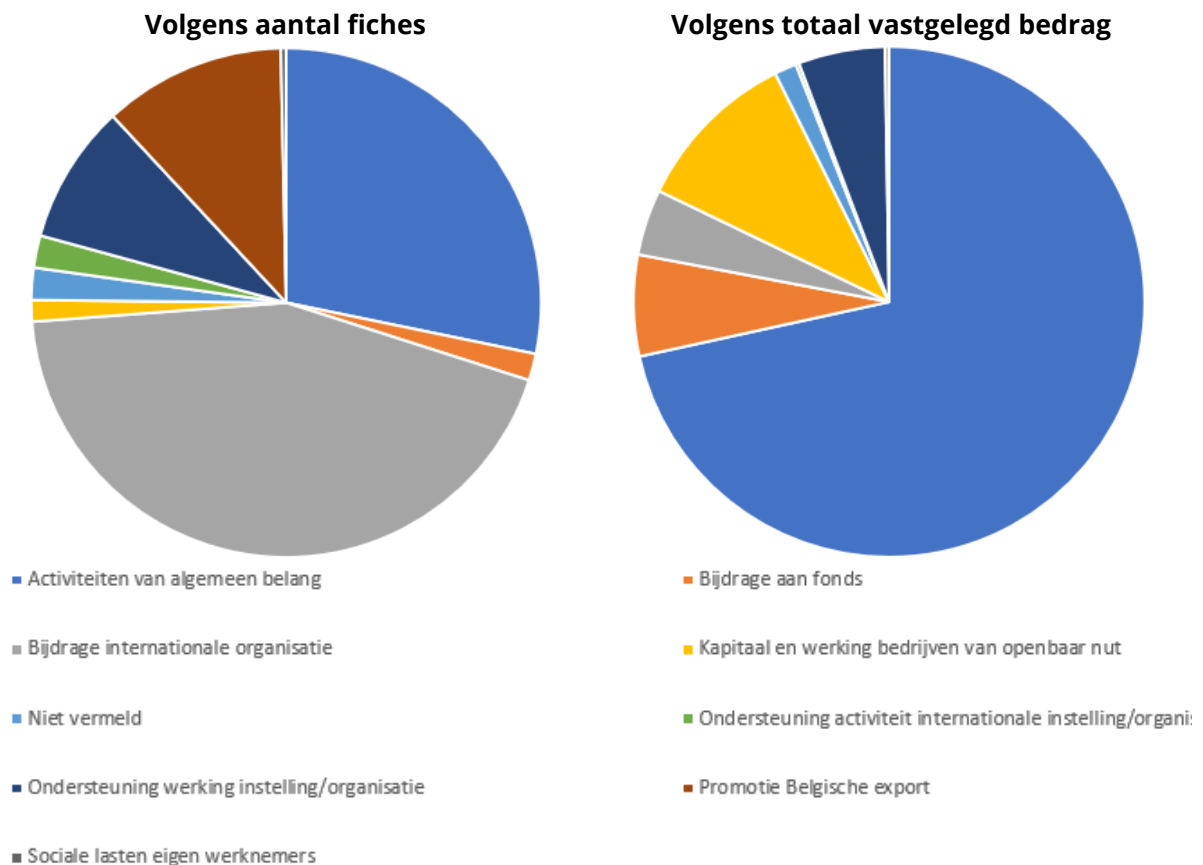
Tabel 9: Top-5 interne dotaties volgens vastgelegd bedrag 2023 (rondvraag)

3.3.5.2.Externe dotaties

Bij analyse konden de externe dotaties in onderstaande categorieën onderverdeeld worden.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd in 2023	
Activiteiten van algemeen belang	80	27,40%	€ 4.207.535.830	€ 4.065.518.216	71,56%
Bijdrage aan fonds	5	1,71%	€ 493.899.769	€ 249.763.057	6,43%
Bijdrage internationale organisatie	129	44,18%	€ 242.949.135	€ 248.621.747	4,25%
Kapitaal en werking bedrijven van openbaar nut	4	1,37%	€ 545.054.000	€ 671.572.000	10,52%
Niet vermeld	4	1,37%	€ 45.907.471	€ 98.547.022	1,25%
Ondersteuning activiteit internationale instelling/organisatie	6	2,05%	€ 8.199.220	€ 16.469.119	0,21%
Ondersteuning werking instelling/organisatie	26	8,90%	€ 35.049.901	€ 600.459.240	5,50%
Promotie Belgische export	37	12,67%	€ 8.304.804	€ 20.304.169	0,25%
Sociale lasten eigen werknemers	1	0,34%	€ 1.244.000	€ 1.451.000	0,02%
Totaal	292	100,00%	€ 5.588.144.131	€ 5.972.705.568	100,00%

Tabel 10: Externe dotaties (rondvraag)

Figuur 8: Externe dotaties (rondvraag)

Top-5 externe dotaties volgens vastgelegd bedrag 2023			
Subsidiërende overheid	Omschrijving	Basisallocatie	Vastgelegd 2023
Federale Politie	Dekking personeelskosten ex-rijkswacht, administratief en logistiek personeel, werkings-, beheers en investeringskosten politiezones	17.90.11.43.51.01	€ 973.144.689,00
FOD Mobiliteit en vervoer	Performantiecontract NV Infrabel	33.51.11.61.41.51	€ 956.770.000,00
FOD Mobiliteit en vervoer	Openbaredienstcontract NMBS	33.51.10.31.22.02	€ 737.665.000,00
FOD Mobiliteit en vervoer	Openbaredienstcontract NMBS	33.51.11.51.11.01	€ 670.044.000,00
FOD Mobiliteit en vervoer	Performantiecontract NV Infrabel	33.51.10.41.40.51	€ 553.164.000,00

Tabel 11: Top-5 externe dotaties volgens vastgelegd bedrag 2023 (rondvraag)

3.3.5.3. Risico op feitelijke dotaties (opgenomen binnen de externe dotaties)

Tijdens werkgroepvergaderingen kwamen herhaaldelijk situaties ter sprake waarbij subsidies, die per definitie verantwoording door de begunstigde vereisen, werden toegekend zonder enige werkelijke intentie om deze verantwoording ooit te vragen, of om daadwerkelijk terug te vorderen. De werkgroep noemde deze toelages *feitelijke dotaties*. Het zijn subsidies *naar de vorm*, maar niet *naar de intentie*. Gezien de wens om de toelage voor te stellen als een subsidie, maar zonder controle van de tegenprestatie, is er een risico op een effect om niet (zonder impact).

Doordat deze analyse uitging van een indeling van de toelages *naar de intentie*, duiken de feitelijke subsidies op in onze resultaten als dotatie. Ze zijn niet gedefinieerd als een eigen categorie.

Het risico op een feitelijke dotatie neemt toe, naarmate het toekenningsbesluit van een subsidie voldoet aan één of meer van de volgende indicatoren, waarbij de kans toeneemt bij meer voldane eigenschappen:

- Algemeen geformuleerde, vage of zelfs ontbrekende doelstellingen
- Ontbreken van de vermelding van de controlerende instantie
- Ontbreken van de vermelding van de concrete controlestukken
- Ontbreken van de uiterste datum van indiening van de controlestukken
- Ontbreken van de melding van terugvordering bij niet-verantwoording
- Vermelding van de term "dotatie"

De werkgroep heeft de gevallen waarin het risico op een feitelijke dotatie (en het bijhorende risico op een effect om niet) bestaat, actief proberen opsporen op basis van de gestructureerde resultaten van onze navraag, door middel van eliminatie. Finaal werden hiertoe volgende eliminatiestappen toegepast op het geheel van de 1092 toelages, waarna de als "*feitelijke dotatie*" bestempelde subsidies werden geïntegreerd in de "dotaties".

Eliminatiestappen	Motivatie voor eliminatie	Aantal overblijvende fiches na eliminatiestap
Stap 1: eliminatie van de fiches die niet in de categorieën <i>interne dotatie</i> of <i>externe dotatie</i> geplaatst werden.	We zoeken binnen de interne of externe dotaties.	399
Stap 2: eliminatie van fiches zonder beschikbaar toekenningsbesluit	Zonder toekenningsbesluit kunnen we onderstaande stappen niet controleren. Dat wil dus niet zeggen dat er geen feitelijke dotaties zijn.	169

Stap 3: eliminatie van fiches die aan bovenstaande eigenschappen a + b + c + d + e voldoen (cumulatief) ³⁷	Werkelijke dotaties voldoen aan alle indicatoren tegelijkertijd.	168
Stap 4: eliminatie van alle bijdragen aan internationale organisaties en fondsen.	Dit zijn werkelijke dotaties.	151
Stap 5: eliminatie van fiches die een duidelijk maatschappelijk doel vermelden	Vermelding is weinig waarschijnlijk bij <i>feitelijke dotaties</i> .	30

Tabel 12: Eliminatie tot bij potentiële feitelijke dotaties

Als we vervolgens van de overblijvende 30 dotaties nagaan aan hoeveel van bovenstaande indicatoren ze voldoen, kunnen we nagaan waar het gevaar op een feitelijke dotatie het hoogst is.

Indicatoren	Aantal fiches	Totaal vastgelegd
2	2	€ 113.972.271
3	4	€ 29.421.872
4	6	€ 88.421.151
5	18	€ 121.348.467
Totaal	30	€ 353.163.761

Tabel 13: Indicatoren van feitelijke dotaties

Bovenstaande redenering is een illustratie van wat mogelijk is op vlak van opvolging van toelagen met deterministische en heuristische regels, mits ze **systematisch en gestructureerd verwerkt worden in een databank**. In combinatie met de toepassing van artificiële intelligentie neemt dit potentieel verder toe.

We nemen uit het geval van de feitelijke dotaties ook mee dat voor een efficiënt en effectief beheer van subsidies, en ter illustratie van goed beleid, het volgende nodig is in een goed toekenningsbesluit:

- Duidelijk geformuleerd **doel**
- Identificatie van de **controlerende instantie**
- Aanwijzing van de concrete **controlestukken**, samen met hun datum van indiening
- Expliciete vermelding dat **teruggevorderd “zal” worden** indien niet wordt verantwoord (en niet “kan”)

3.3.6. Prijzen en giften

We keren in het stroomschema terug naar de vraag omtrent de verantwoording door de begunstigde, kiezen voor *neen* en komen uit bij de vraag of we prijzen beschouwen die worden toegekend met een niet-verplichte aanwendingsvoorwaarde (bijvoorbeeld aan geleerden of kunstenaars). Een affirmatief antwoord brengt ons bij **prijzen en giften**. Deze categorie heeft een bijzonder laag gewicht in het geheel van de massa van onze navraag. Met slechts 5 fiches en een totaal vastgelegd bedrag van € 256.000, is er weinig ruimte voor evaluatie en terugvordering, en met een toekenning ‘na de feiten’ is de ruimte voor een impactvolle aanpassing beperkt.

³⁷ De bedoeling van deze stap is om werkelijke dotaties grotendeels te elimineren uit de beschouwing. Waar werkelijke dotaties meestal aan indicatoren a, b, c, d en e voldoen, bevatten dotatiebesluiten niet systematisch (of zelfs niet meestal) het woord ‘dotatie’. Een belangrijke nuance is dat het hier gaat om heuristische en niet om deterministische regels. Waar stap 3 niet garandeert dat enkel werkelijke dotaties geëlimineerd worden, is de kans wel zeer aanzienlijk dat zeer veel werkelijke dotaties geëlimineerd worden. We zijn niet deterministisch aan het analyseren, maar op zoek naar gevallen die nader onderzocht moeten worden.

Top-5 prijzen/giften volgens vastgelegd bedrag 2022			
Subsidiërende overheid	Omschrijving	Basisallocatie	Vastgelegd 2022
POD Maatschappelijke integratie	Ondersteuning "Viva for life"	44.55.11.33.00.34	€ 100.000
POD Maatschappelijke integratie	Ondersteuning "De warmste week"	44.55.11.33.00.34	€ 70.000
FOD Volksgezondheid	Vijfjaarlijkse prijs van de medische wetenschappen	25.52.14.33.00.02	€ 36.000
POD Wetenschapsbeleid	Internationale muziekwedstrijd Koningin Elisabeth	46.61.15.33.00.15	€ 20.000
FOD Binnenlandse zaken	Carnegie Hero Fund	13.51.02.344103	€ 5.000

Tabel 14: Top-5 prijzen/giften volgens vastgelegd bedrag 2022 (rondvraag)

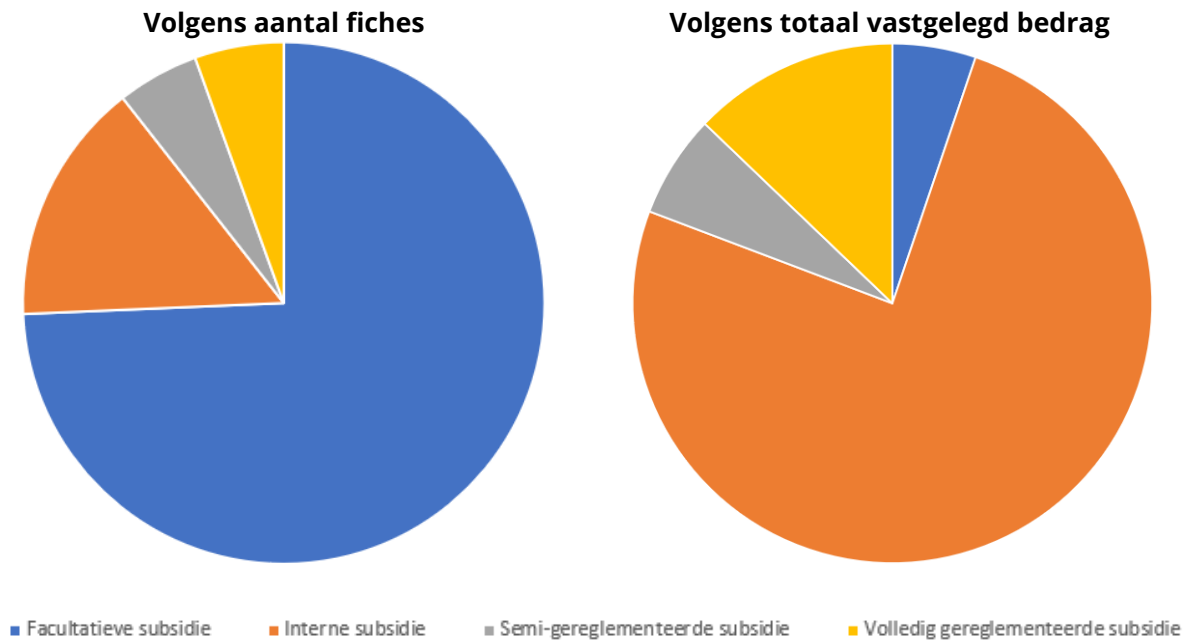
3.3.7. Subsidies

Een negatief antwoord op de laatst gestelde vraag brengt ons, in het stroomschema, uiteindelijk bij de subsidies *strictu sensu*. Zij maken 61,36% uit van de ingezonden fiches. Met meer dan 20 miljard euro vastgelegd in 2023 stellen zij 17,44% voor van het totaal. Dat maakt dat zij in vergelijking met dotaties en transfers meer punctueel worden toegekend, alsmede voor kleinere bedragen. Samen met het feit dat subsidies onderworpen zijn aan verantwoording, controle en, in voorkomend geval, terugvordering, maakt dat zij ook meer administratieve werklast met zich meebrengen.

Binnen de resultaten van onze navraag konden de subsidies als volgt onderverdeeld worden.

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd 2023	
Facultatieve subsidie	498	74,33%	€ 1.059.572.618	€ 1.067.181.744	5,37%
Interne subsidie	101	15,07%	€ 14.317.713.845	€ 15.532.807.180	75,40%
Semi-gereguleerde subsidie	34	5,07%	€ 1.808.091.841	€ 720.184.253	6,39%
Volledig gereguleerde subsidie	37	5,52%	€ 2.350.115.528	€ 2.731.302.815	12,84%
Totaal	670	100,00%	€ 19.535.493.831	€ 20.051.475.991	100,00%

Tabel 15: Onderverdeling subsidies (rondvraag)

Figuur 9: Onderverdeling subsidies (rondvraag)

Top-5 facultatieve subsidies volgens vastgelegd bedrag 2023			
Subsidiërende overheid	Omschrijving	Referentie	Vastgelegd 2023
Fedasil	Organiseren materiële hulp aan verzoekers om internationale bescherming	13.40.42.41.40.44	€ 370.537.770
FOD Economie	Projet Ilot énergétique I-1.21	06.41.11.31.32.41	€ 80.000.000
FOD Buitenlandse zaken	Coopération Belge au développement	14.54.34.35.10.09	€ 56.820.860
FOD Economie	Project IES 017 "Automatic Fiber Placement Technology Capability"	32.44.40	€ 51.088.000
Beliris	Financiering modernisering premetro tot metro	33.55.22.65.35.16	€ 50.000.000

Top-5 interne subsidies volgens vastgelegd bedrag 2023			
Subsidiërende overheid	Omschrijving	Referentie	Vastgelegd 2023
FOD Sociale Zekerheid	Pensioenen	24.58.45.42.10.01	€ 13.362.420.000
FOD Sociale Zekerheid	Pensioenen	24.58.45.42.10.05	€ 1.272.577.000
FOD Sociale Zekerheid	Versterking financiering groeiende behoefte gezondheidszorg	24.58.48.42.20.01	€ 455.850.000
FOD Sociale Zekerheid	Vaststelling en vereffening financiële middelen ziekenhuizen	24.58.48.42.20.06	€ 80.000.000
FOD Sociale Zekerheid	Bijkomende middelen RISIV-projecten federaal investeringsplan	24.58.45.42.10.02	€ 72.067.760

Tabel 16: Top-5 facultatieve en interne subsidies volgens vastgelegd bedrag 2023 (rondvraag)

Top-5 semi-gereguleerde subsidies volgens vastgelegd bedrag 2023				Top-5 volledig gereguleerde subsidies volgens vastgelegd bedrag 2023			
Subsidiërende overheid	Omschrijving	Referentie	Vastgelegd 2023	Subsidiërende overheid	Omschrijving	Referentie	Vastgelegd 2023
POD Wetenschapsbeleid	ESA ruimtevaart projecten	60.22.35.40.12	€ 298.151.435	POD Maatschappelijke Integratie	Het staatsaandeel in het door de OCMW's betaalde leefloon en de dossierkosten	44.55.11.43.52.16	€ 1.543.499.000
FOD Buitenlandse Zaken	Gemeenschappelijke financiering humanitaire hulp	14.54.52.35.60.82	€ 150.000.000	POD Maatschappelijke Integratie	De terugbetaling van het staatsaandeel in de kosten van de steun die de OCMW's verlenen aan niet in het bevolkingsregister ingeschreven behoeftige	44.55.12.43.52.23	€ 490.080.000
FOD Buitenlandse Zaken	Humanitaire programma's ter begeleiding van de overgang van noodsituatie naar ontwikkelings-situatie	14.54.51.35.60.26	€ 53.000.000	FOD Justitie en Gelijke Kansen	Pro deo juridische bijstand	12.56.11.34.41.45 en 12.56.11.34.41.49	€ 139.823.101
FOD Buitenlandse Zaken	Humanitaire hulp	14.54.52.35.60.83	€ 52.500.000	POD Maatschappelijke Integratie	Terugbetaling van het staatsdeel in de medische kosten	44.55.12.34.32.00	€ 97.017.000
FOD Buitenlandse Zaken	Schuld-kwijtschelding	14.54.33.54.42.11	€ 44.011.032	FOD Volksgezondheid	Dringende geneeskundige hulpverlening	25.52.24.33.00.06	€ 91.190.000

Tabel 17: Top-5 semi- en volledige gereguleerde subsidies volgens vastgelegd bedrag 2023 (rondvraag)

3.3.7.1. "Vrije" en "verplichte" facultatieve subsidies

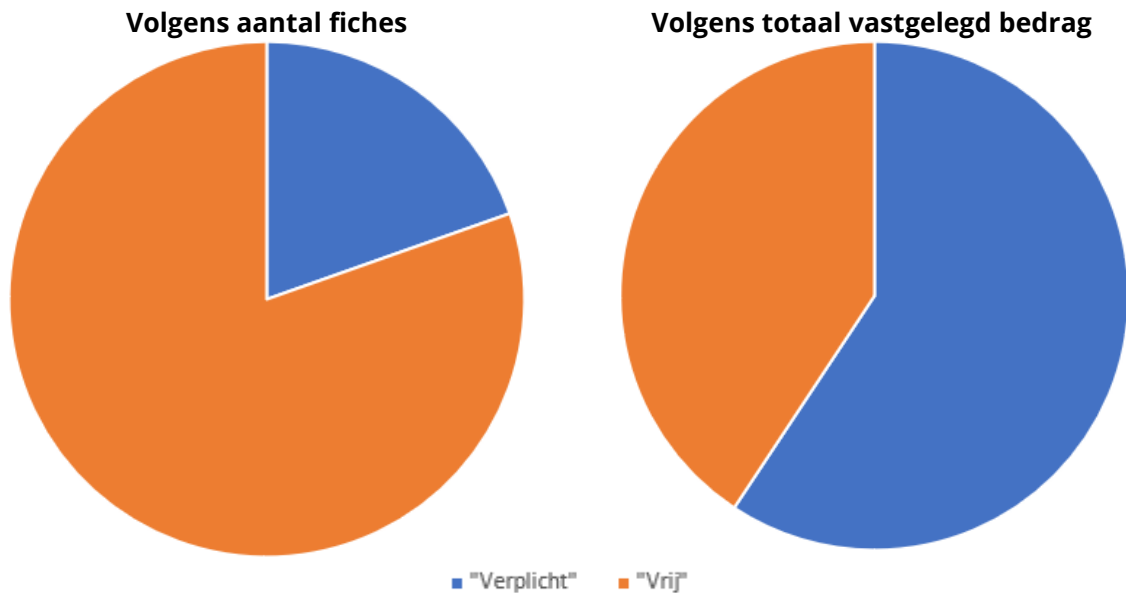
Met betrekking tot de facultatieve subsidies dient benadrukt te worden dat hieronder zowel "**verplichte**" als "**vrije**" **facultatieve subsidies** vallen. De federale overheid voert immers een gedeelte van haar beleid uit via de toekenning van subsidies waarvoor niet wordt gewerkt via een organieke rechtsgrond. Ten titel van voorbeelden kan hierbij verwezen worden naar Beliris, Fedasil en het FAGG die verplichte facultatieve subsidies uitkeren. Onder "*verplicht*" dient in deze zin te worden verstaan: subsidies die aan derden worden verstrekt en die deel uitmaken van de kerntaken van de betrokken federale overheidsdienst of -instelling. Indien de facultatieve subsidies in beide subcategorieën worden onderverdeeld, dan kan opgemerkt worden dat de "**vrije**" **facultatieve subsidies** budgettair gezien hiervan slechts een **gedeelte** van in beslag nemen.

Binnen de facultatieve subsidies is de opsplitsing tussen "verplichte" en "vrije" subsidies als volgt³⁸.

³⁸ Na een bijkomend nazicht door de geaccrediteerde Inspecteurs van Financiën bleek er voor 49 subsidies ruimte voor interpretatie aanwezig betreffende hun facultatief karakter. De gevallen die zich in deze grijze zone bevonden, werden niet weerhouden voor onderstaande tabel. Voor de volledigheid merken we op dat ook bij de feitelijke dotaties het onderscheid te maken valt tussen "vrij" en "verplicht".

	Aantal fiches		Vastgelegd 2022	Vastgelegd in 2023	
Verplichte facultatieve subsidies	88	19,60%	€ 421.963.458	€ 489.045.647	59,30%
Vrije facultatieve subsidies	361	80,40%	€ 300.212.744	€ 324.938.442	40,70%
Totaal	449	100,00%	€ 722.176.202	€ 813.984.090	100,00%

Tabel 18: "verplichte" en "vrije" facultatieve subsidies (rondvraag)

Figuur 10: "verplichte" en "vrije" facultatieve subsidies (rondvraag)

3.3.7.2. Doel

In §3.3.5.3 kwamen we al tot het inzicht dat opdat een subsidie efficiënt en effectief kan zijn, er een **duidelijk doel** geformuleerd dient te worden. Bij het nazicht van de doelstellingen die in de ingezonden fiches en in de toekenningsbesluiten werden aangegeven, blijkt de overgrote meerderheid over een concreet aanwijsbaar doel te beschikken. De manier en het niveau waarop dit doel geformuleerd blijkt, is erg uiteenlopend.

Ter analyse werden de doelstellingen van de subsidies in 8 categorieën ingedeeld. Gaande van links naar rechts, wordt het doel stap-voor-stap minder specifiek. Zowel op vlak van het aantal fiches als op vlak van het totaal toegekend bedrag, stellen we vast dat de meerderheid van de subsidies zich eerder aan de linker kant van de tabel bevinden, en bijgevolg beschikken over een specifiek doel. De vraag of dit volstaat om de efficiëntie en de effectiviteit in te schatten, dringt zich op.

	Specifiek project	Specifiek doel	Specifiek programma	Ondersteuning werking organisatie	Algemeen doel	Algemeen thema	Verwijzing statuten begunstigde	Niet vermeld	Totaal
	Project met duidelijke finaliteit en aanpak	Duidelijke finaliteit, algemene aanpak	Duidelijke finaliteit, meer dan één aanpak mogelijk	Voortbestaan en de werking van een organisatie, impliciet doel	Algemeen geformuleerd, in termen van een specifieke organisatie	Algemeen geformuleerd, geformuleerd in termen van het algemeen belang	Verwijzing naar de doelstellingen, als geformuleerd in de statuten of missie van een organisatie	Geen doel opgegeven	
Voorbeeld	Project "MijnPensioen" in het kader van het federale investeringsplan Organisatie "Brussels Guitar Festival & Competition"	Beheer van het Seveso-risico Uitwerken Belgische strategie arctische regio Verlenging van de kerncentrales Doel 4 en Tihange 3	De hulp van België ter verbetering van de veiligheid van de nucleaire installaties in de landen van Centraal en Oost-Europa en van het GOS	Ondersteuning van de werking van de pompiers-federaties. Ondersteuning basiswerking en politieken van de BAPN	Uitvoering van dossiers in het kader van de essentiële veiligheidsbelangen	Inclusie jonge werkzoekenden met migratieachtergrond op arbeidsmarkt	De doelstellingen vervullen zoals voorzien in de statuten van de VZW		
Facultatieve subsidie	40,60%	10,75%	2,24%	15,22%	0,60%	1,64%	0,30%	2,99%	74,33%
Interne subsidie	4,33%	7,16%	2,39%	1,04%	0,00%	0,00%	0,00%	0,15%	15,07%
Semi-gereguleerde subsidie	1,94%	1,04%	0,90%	0,45%	0,00%	0,60%	0,00%	0,15%	5,07%
Volledig gereguleerde subsidie	0,45%	4,03%	0,15%	0,45%	0,00%	0,45%	0,00%	0,00%	5,52%
Verdeling (#fiches)	47,31%	22,99%	5,67%	17,16%	0,60%	2,69%	0,30%	3,28%	100%
Vastgelegd 2022	€ 1.111.882.260	€ 16.571.795.364	€ 265.259.651	€ 165.138.921	€ 112.150.397	€ 1.307.010.989	€ 435.000	€ 1.821.250	€ 19.535.493.831
Vastgelegd 2023	€ 1.290.197.356	€ 18.130.873.731	€ 211.466.158	€ 165.564.860	€ 1.266.645	€ 214.447.305	€ 639.000	€ 37.020.936	€ 20.051.475.991
Totaal vastgelegd	€ 2.402.079.615	€ 34.702.669.095	€ 476.725.809	€ 330.703.781	€ 113.417.042	€ 1.521.458.294	€ 1.074.000	€ 38.842.186	€ 39.586.969.822
% totaal vastgelegd	6,07%	87,66%	1,20%	0,84%	0,29%	3,84%	0,00%	0,10%	100%
Vereffend 2022	€ 965.097.514	€ 16.412.967.310	€ 217.040.739	€ 277.599.810	€ 7.409.841	€ 381.232.882	€ 431.500	€ 3.454.627	€ 18.265.234.223
Vereffend 2023	€ 1.117.033.413	€ 18.138.195.755	€ 185.764.366	€ 289.723.388	€ 14.133.307	€ 394.231.010	€ 599.000	€ 2.467.071	€ 20.142.147.310
Totaal vereffend	€ 2.082.130.927	€ 34.551.163.065	€ 402.805.105	€ 567.323.198	€ 21.543.149	€ 775.463.892	€ 1.030.500	€ 5.921.698	€ 38.407.381.533
% vereffend	5,42%	89,96%	1,05%	1,48%	0,06%	2,02%	0,00%	0,02%	100,00%
Teruggevorderd 2022	€ 1.410.463	€ 181.430.312	€ 177.382	€ 1.875.175	€ 0	€ 0	€ 0	€ 174.850	€ 185.068.182
Teruggevorderd 2023	€ 3.846.046	€ 81.224.360	€ 45.915	€ 1.154.441	€ 0	€ 0	€ 0	€ 158.559	€ 86.429.320
Totaal teruggevorderd	€ 5.256.509	€ 262.654.672	€ 223.297	€ 3.029.616	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 333.409	€ 271.497.503
% teruggevorderd	1,94%	96,74%	0,08%	1,12%	0,00%	0,00%	0,00%	0,12%	100,00%

Tabel 19: Subsidies - Van specifiek naar ontbrekend doel (rondvraag)

In de volgende redenering gaan we uit van een fictieve situatie, gebaseerd op waarnemingen uit ons onderzoek. Laat ons veronderstellen dat de ministerraad de wens uitdrukt om het gebruik van groene waterstof als brandstof voor personen- en vrachtwagens aan te moedigen, met een dubbel doel: de verbetering van de algemene luchtkwaliteit, en de ontwikkeling van België als knooppunt voor de invoer van groene waterstof in Europa. Hiertoe wordt een project opgezet om op 6 locaties een tankstation voor waterstof op te richten.

Een subsidiebesluit met een vermeld doel als *'Project: het oprichten van waterstoftankstations in Brugge, Gent, Antwerpen, Brussel, Charleroi en Namen'* zou in bovenstaande categorieën tot de specifieke projecten gerekend worden. Er kan echter geen inschatting gemaakt worden van de efficiëntie en effectiviteit. Om dat mogelijk te maken moet een doel ook **meetbaar** zijn. Een specifiek en meetbaar doel zou bijvoorbeeld zijn: *'Project: het oprichten van waterstoftankstations tegen december 2025 die minstens 1000 kg waterstof per maand kunnen leveren binnen een jaar na de ingebruikname'*. Dit zou bovendien aangevuld kunnen worden met **prestatie-indicatoren** als het aantal unieke voertuigen dat maandelijks gebruik maakt van de stations, het percentage van de maximale capaciteit die wordt gebruikt of de ratio van de verkochte groene/bruine waterstof. Subsidies met een dergelijk specifiek en meetbaar doel ten aanzien van het instrument of de output³⁹ werden in onze navraag herhaaldelijk beoordeeld als effectief en efficiënt: het project werd immers uitgevoerd. Het is echter niet mogelijk in te schatten of het (en welk) maatschappelijk doel gediend werd. Werd daarmee de luchtkwaliteit verbeterd, of werden stappen gezet als invoerknooppunt? We hebben te maken met *bijziendheid*.

Ook wanneer het subsidiebesluit de finaliteit definieert op basis van het **maatschappelijk doel**, dient dit meetbaar geformuleerd te worden. Bij de gevallen waarin enkel een maatschappelijk doel werd geformuleerd, werd in onze navraag vaak geen inschatting gegeven van de effectiviteit en efficiëntie, vermeld dat geen inschatting gepland was, dat de inschatting moeilijk bleek of dat het te vroeg was om te evalueren. Hieruit leren we dat men op vlak van het maatschappelijk doel vooral haalbare doelstellingen moeten worden gesteld, dat men er aandacht voor moet hebben dat de gegevens beschikbaar zijn en dat een nulmeting wordt gedaan, zodat vergelijking mogelijk is. Subsidies enkel gedefinieerd op basis van het maatschappelijk doel hebben vaak een gebrek aan houvast voor de evaluatie. We hebben te maken met *verziendheid*.

Om de vermelde *bijziendheid* en *verziendheid* te vermijden, moeten subsidies **zowel** een **meetbaar doel** ten aanzien van het instrument (in ons voorbeeld: het project waarin 6 stations worden voorzien) als ten aanzien van het **maatschappelijk doel** (in ons voorbeeld: de verbetering van de algemene luchtkwaliteit of de ontwikkeling van België als knooppunt voor groene waterstof) hebben. In praktijk konden we de combinatie van beiden maar zelden vaststellen.

---

³⁹ Zie §2.5

Doel (output)	Prestatie-indicatoren	Maatschappelijk doel (outcome)	Prestatie-indicatoren
Project: het oprichten van waterstofstankstations in Brugge, Gent, Antwerpen, Brussel, Charleroi en Namen tegen december 2025 die minstens 1000 kg waterstof per maand kunnen leveren binnen een jaar na de ingebruikname.	# unieke voertuigen dat maandelijks tankt: 1000	Verbetering van de algemene luchtkwaliteit tot niveau 'Goed', op basis van de Air Quality Index.	Air Quality Index > 50
	Gemiddelde afstand afgelegd voor een tankbeurt: 100km		Gecombineerde volumes van <ul style="list-style-type: none"> Ingevoerde en geproduceerde groene waterstof (in m³) Geproduceerde en uitgevoerde groene waterstof (in m³)
	Ratio getankte groene en bruine waterstof: 75%/25% % van maximale tankcapaciteit benut: 75%	Ontwikkeling van België als knooppunt voor de invoer en productie van groene waterstof in Europa	

Tabel 20: Fictieve beleidstheorie met specifieke en meetbare doelstellingen

3.3.7.3. Controle, toekenning en terugvordering

Voor onderstaande analyses dienden de resultaten van de enquête aanzienlijk opgevaardeerd te worden, gezien de velden met de uitgevoerde controles soms niet compleet bleken. Men kan zich hierbij de vraag stellen of het niet gaat om gevallen waarin men wéét wat de controlestukken zijn, maar de controle niet heeft toegepast. Voor de analyse gaan we ervan uit dat dit niet het geval is, maar, nemen nota van het risico en wijten dit aan **tekortkomingen van de administratieve organisatie** en zien hierin **verschillen in het niveau van expertise tussen de verschillende diensten**.

Bij de blanke velden werd in verschillende gevallen melding gemaakt van een **tekort aan personeel of capaciteit**.

De blanke velden werden als volgt aangevuld:

Vermelde controlestukken	Aangevuld veld uitgevoerde controle
Geen vermeldde controlestukken	Geen controle uitgevoerd
Puur administratieve stukken	On-desk controle
Vermelding controle ter plaatse	On-desk controle en één controle ter plaatse
Vermelding controlerende dienst	On-desk controle
Enkel verwijzing naar begrotingscontrole	Geen controle uitgevoerd

Tabel 21: Aanvulling velden m.b.t. controle (rondvraag)

In tabel 16 en 17 leggen we het verband tussen de uitgevoerde controles van procedure en doel, de wijze van financiering en de totale vastgelegde, vereffende en teruggevorderde bedragen voor de subsidies.

3.3.7.3.1. Vereffening en controle van de procedure

In 25,07% van de ingezonden fiches, dewelke 75,93% van het totaal vastgelegd bedrag van de subsidies vertegenwoordigen, werden geen controles van de procedure uitgevoerd. Bovendien wordt de overgrote meerderheid van het totaal vastgelegde subsidiebedrag gefinancierd op basis van volledige voorafbetaling.

Wanneer toch controles uitgevoerd worden, is dat slechts voor 16,34% van het vastgestelde subsidiebedrag ter plaatse. Slechts voor 9,82% daarvan controleert men zowel on-desk als meerdere keren ter plaatse en financiert men ofwel met voorschot (en saldering) of pas na beëindiging van de gesubsidieerde activiteit. In totaal wordt 97,02% van het vastgelegde bedrag

ook vereffend. Een dergelijk cijfer kan enkel een efficiënt subsidiebeleid weerspiegelen, mits gepaste voorafgaandelijke controles.

We kunnen stellen dat de **controles van de procedures ontoereikend** zijn en niet gepast voor de besteding van overheidsfondsen.

3.3.7.3.2. Terugvordering en controle van het doel

In 23,43% van de geanalyseerde fiches, dewelke 78,53% van het totaal vereffende subsidiebedrag vertegenwoordigen, werd het doel niet gecontroleerd. Met de grote meerderheid van het totaal vereffende subsidiebedrag volledig voorafbetaald is dat zorgwekkend.

Wanneer toch controles uitgevoerd worden, is dat slechts voor 17,27% van het vereffende subsidiebedrag ter plaatse. Slechts voor 9,82% daarvan controleert men zowel on-desk als meerdere keren ter plaatse en financiert men ofwel met voorschot (en saldering) of pas na beëindiging van de gesubsidieerde activiteit. In totaal wordt slechts 0,71% van het vereffende bedrag teruggevorderd. In tabel 18 merken we ook op dat naarmate het doel minder specifiek wordt, ook minder wordt teruggevorderd. Een dergelijk cijfer kan enkel een efficiënt subsidiebeleid weerspiegelen voor zover tevens vastgesteld zou worden dat de controles effectief, adequaat en efficiënt georganiseerd zouden worden, hetgeen niet het geval is.

We kunnen zodoende in algemene zin voorlopig concluderen dat de **controles van het doel ontoereikend** en mogelijks niet adequaat zijn.

Controle van de procedure					
	Volgens aantal fiches	Volgens vastgelegd bedrag	Totaal vastgelegd	Totaal vereffend	% vereffend
Geen controles uitgevoerd	25,07%	75,93%	€ 30.059.031.107	€ 29.973.914.026	99,72%
Met voorschot (en saldering)	8,06%	1,27%	€ 501.067.406	€ 421.143.087	84,05%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	2,24%	0,04%	€ 17.749.727	€ 11.010.775	62,03%
Niet vermeld	1,19%	0,28%	€ 110.747.875	€ 107.503.686	97,07%
Volledige voorafbetaling	13,58%	74,34%	€ 29.429.466.100	€ 29.434.256.477	100,02%
On-desk controle	67,46%	7,73%	€ 3.060.376.377	€ 2.677.767.039	87,50%
Met voorschot (en saldering)	38,81%	3,60%	€ 1.425.294.928	€ 1.134.036.909	79,57%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	5,82%	2,34%	€ 926.008.670	€ 822.254.082	88,80%
Niet vermeld	6,42%	0,24%	€ 96.875.443	€ 78.807.845	81,35%
Volledige voorafbetaling	16,42%	1,55%	€ 612.197.336	€ 642.668.203	104,98%
On-desk controle en één controle ter plaatse	3,28%	0,62%	€ 243.608.569	€ 174.439.710	71,61%
Met voorschot (en saldering)	1,64%	0,32%	€ 127.187.557	€ 58.130.124	45,70%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	0,15%	0,00%	€ 0,00	€ 3.691.629	
Niet vermeld	0,15%	0,00%	€ 175.000	€ 131.250	75,00%
Volledige voorafbetaling	1,34%	0,29%	€ 116.246.012	€ 112.486.708	96,77%
On-desk controle en meerdere controles ter plaatse	4,03%	15,72%	€ 6.223.653.769	€ 5.581.110.759	89,68%
Met voorschot (en saldering)	1,04%	0,36%	€ 143.373.703	€ 128.471.793	89,61%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	0,45%	9,46%	€ 3.745.794.000	€ 3.735.781.336	99,73%
Niet vermeld	0,15%	1,51%	€ 598.788.435	€ 570.788.435	95,32%
Volledige voorafbetaling	2,39%	4,38%	€ 1.735.697.630	€ 1.146.069.195	66,03%
Controle nog niet aan de orde	0,15%	0,00%	€ 300.000,00	€ 150.000,00	50,00%
Met voorschot (en saldering)	0,15%	0,00%	€ 300.000,00	€ 150.000,00	50,00%
Totaal	100,00%	100,00%	€ 39.586.969.822	€ 38.407.381.533	97,02%

Tabel 22: Analyse controle van de procedure (rondvraag)

Controle van het doel					
	Volgens aantal fiches	Volgens vereffend bedrag	Totaal vereffend	Totaal teruggevorderd	% teruggevorderd
Geen controles uitgevoerd	23,43%	78,53%	€ 30.247.203.148	€ 261.028.478	0,87%
Met voorschot (en saldering)	5,07%	0,56%	€ 285.457.463	€ 74.703	0,03%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	2,84%	0,88%	€ 341.455.089	€ 0,00	0,00%
Niet vermeld	1,34%	0,47%	€ 197.218.875	€ 42.046.440	23,33%
Volledige voorafbetaling	14,18%	76,61%	€ 29.423.071.721	€ 218.907.335	0,74%
On-desk controle	64,93%	4,21%	€ 2.092.921.323	€ 9.864.065	0,61%
Met voorschot (en saldering)	37,76%	1,66%	€ 959.174.482	€ 6.701.589	1,05%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	5,22%	0,95%	€ 468.033.684	€ 0,00	0,00%
Niet vermeld	6,12%	0,02%	€ 10.378.443	€ 0,00	0,00%
Volledige voorafbetaling	15,82%	1,58%	€ 655.334.715	€ 3.162.477	0,52%
On-desk controle en één controle ter plaatse	5,07%	0,35%	€ 190.647.583	€ 246.220	0,18%
Met voorschot (en saldering)	3,73%	0,16%	€ 114.973.583	€ 246.220	0,40%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	0,30%	0,00%	€ 201.000	€ 0	0,00%
Volledige voorafbetaling	1,04%	0,19%	€ 75.473.000	€ 0,00	0,00%
On-desk controle en meerdere controles ter plaatse	6,42%	16,92%	€ 7.055.897.768	€ 358.740	0,01%
Met voorschot (en saldering)	2,99%	2,15%	€ 837.318.067	€ 358.740	0,04%
Na beëindiging betoelaagde activiteit	0,60%	10,08%	€ 3.880.063.624	€ 0,00	0,00%
Niet vermeld	0,15%	1,49%	€ 598.788.435	€ 0,00	0,00%
Volledige voorafbetaling	2,69%	3,20%	€ 1.739.727.642	€ 0,00	0,00%
Controle nog niet aan de orde	0,15%	0,00%	€ 300.000	€ 0,00	0,00%
Met voorschot (en saldering)	0,15%	0,00%	€ 300.000	€ 0,00	0,00%
Totaal	100,00%	100,00%	€ 39.586.969.822	€ 271.497.503	0,71%

Tabel 23: Analyse controle van het doel (rondvraag)

3.3.7.3.3. Controlestukken

20,48% van de beschikbare subsidiebesluiten maakt geen melding van de stukken die gebruikt dienen te worden ter controle van het doel van de subsidie. In de 80,18% waar dit wel het geval is, worden één tot drie stukken vermeld, volgens uiteenlopende combinaties en omschrijvingen. Na sterke categorisatie en standaardisatie van de gebruikte benamingen toont de linker tabel de vermelde stukken, en hun frequentie. In de rechter tabel werd telkens gekeken naar het meest specifieke controlestuk vermeld per besluit, dewelke vervolgens gerangschikt werden op frequentie. Men kan zich de vraag stellen of controlestukken als een activiteitenverslag, een (jaar)verslag, de weinig specifieke verwijzing naar 'verantwoordingsstukken', schuldvordering(en) of zelfs boekhoudkundige staten voldoende specifiek teneinde de correcte aanwending van de toegekende subsidies te kunnen beoordelen.

De **vermelding van concrete, specifieke en relevante controlestukken** ter evaluatie van de doelstellingen, zowel ten aanzien van het instrument als ten aanzien van het maatschappelijk doel, is immers essentieel ten behoeve van een correcte kwalitatieve én kwantitatieve controle en dient opgenomen te worden in het toekenningsbesluit. Standaardisatie hiervan, waar mogelijk, is aangewezen.

Controlestukken vermeld in subsidiebesluiten		Meest frequent vermelde individuele controlestukken	
Activiteitenverslag en uitgavenoverzicht	17,18%	Activiteitenverslag	24,42%
(Jaar)verslag en verantwoordingsstukken	7,05%		
(Jaar)verslag	5,73%	(Jaar)verslag	14,18%
Verantwoordingsstukken en eindrapport	4,85%	Financieel rapport	8,60%
Activiteitenverslag	4,19%	'Verantwoordingsstukken'	5,58%
Verantwoordingsstukken (algemeen)	3,96%	Eindrapport	5,35%
Uitgavenoverzicht en verantwoordingsstukken	3,30%	Uitgavenoverzicht	5,12%
Financieel rapport en activiteitenverslag	2,64%	Evaluatierapport	2,56%
Schuldvorderingen	2,20%	Schuldvordering(en)	2,33%
Evaluatierapport en schuldvorderingen	1,98%	Boekhoudkundige staten	1,86%
Activiteitenverslag en financieel verslag	1,54%	Rekeningen van inkomsten en uitgaven	1,63%
Activiteitenverslag, financieel verslag, schuldvorderingen	1,32%	Overeenkomst	1,16%
Rekeningen van inkomsten en uitgaven	1,32%	Protocol	0,93%
(Jaar)verslag en uitgavenoverzicht	1,10%	Lijst begunstigden met toegekend bedrag	0,47%
Boekhoudkundige staten	1,10%	Loonstaten	0,47%
Boekhoudkundige staten en (jaar)verslag	1,10%	Regelmatige controles	0,47%
Contract	1,10%	Afgesloten overeenkomst	0,23%
Verantwoordingsstukken	1,10%	Audit	0,23%
Volgens overeenkomst	1,10%	Beheerscontract	0,23%
Narratief en financieel verslag	0,88%	Controle ter plaatse	0,23%
Activiteitenverslag en verantwoordingsstukken	0,66%	Conventie	0,23%
Correcte aanwending middelen	0,66%	Intentiebrief	0,23%
Narratief verslag en rekeningen van inkomsten en uitgaven	0,66%	Subsidieovereenkomst	0,23%
Rekeningen van inkomsten en uitgaven; verantwoordingsstukken	0,66%	Toetsing aan opdrachten	0,23%
Resultaten in protocol; verantwoordingsstukken	0,66%	Toezicht	0,23%
(Jaar)verslag en gegevens begunstigde	0,44%	Tussentijds rapport	0,23%
Activiteitenverslag en evaluaties	0,44%	Verslag van de Commissaris	0,23%
Activiteitenverslag, financieel verslag	0,44%	Voortgangsrapport	0,23%
Boekhoudkundige staten en regelmatige controles	0,44%	Rapport wetenschappelijk adviescomité	0,23%
Evaluatierapport en verantwoordingsstukken	0,44%		
Finaal rapport	0,44%		
Financieel dossier en verantwoordingsstukken	0,44%		
Financieel verslag	0,44%		
Lijst begunstigden met toegekend bedrag per persoon	0,44%		

Uitgavenoverzicht	0,44%
(Jaar)verslag en audit	0,22%
(Jaar)verslag en boekhoudkundige staten	0,22%
(Jaar)verslag en financieel rapport	0,22%
Activiteitenverslag en boekhoudkundige staten	0,22%
Activiteitenverslag en rekeningen van inkomsten en uitgaven	0,22%
Activiteitenverslag en uitgaande facturen	0,22%
Activiteitenverslag en verantwoordingsstukken	0,22%
Activiteitenverslag, financieel verslag en verantwoordingsstukken	0,22%
Afgesloten overeenkomst	0,22%
Beheerscontract	0,22%
Boekhoudkundige staten en verantwoordingsstukken	0,22%
Certificaat	0,22%
Controle ter plaatse	0,22%
Deelname orgaan	0,22%
Documenten opgesteld door begunstigde	0,22%
Evaluatie samenwerking	0,22%
Finaal rapport en verantwoordingsstukken	0,22%
Intentiebrief	0,22%
Jaar(verslag) en opleveringen	0,22%
Jaarverslag, rekeningen en rechtvaardigingsstukken	0,22%
Loonstaten	0,22%
Loonstaten en schuldvorderingen	0,22%
Niet mogelijk	0,22%
Niet vermeld noch verwezen naar statuten	0,22%
Subsidieovereenkomst en verantwoordingsstukken	0,22%
Toetsing aan opdrachten	0,22%
Toezicht en overeenkomst	0,22%
Tussentijds rapport	0,22%
Vermelding 'bewijsstukken' of 'verantwoordingsstukken'	0,22%
Verslag van de Commissaris	0,22%
Volgens conventie	0,22%
Volgens protocol	0,22%
Voortgangsrapport	0,22%
Voorwaarden in KB en verantwoordingsstukken	0,22%
Wetenschappelijk adviescomité	0,22%

Tabel 24: Controlestukken (navraag)

3.3.7.3.4. Controlerende instantie

De beschikbare toekenningsbesluiten werden eveneens geanalyseerd op de vermelding van de instantie die de controle op het doel dient uit te oefenen. De werkgroep kwam tot de vaststelling dat deze vermelding afwezig bleek in 32,08% van de bestudeerde toekenningsbesluiten. De meest vermelde instantie bleek de subsidiërende overheid, aangevuld met een specifiek vermelde dienst binnen de subsidiërend overheid, wat suggereert dat **gespecialiseerde diensten** actief zijn, of dat er minstens **concentraties van expertise** bestaan. Bij de sporadische vermelding van Inspectie van Financiën dient opgemerkt te worden dat deze enkel ex ante controles uitvoert. Tussen de ex ante controle van IF en een eventuele audit door de Federale Interne Audit gebeuren er **geen controles door een derde partij**. De werkgroep stelt zich de vraag of dit geen **lacune** is.

Subsidiërende overheid	37,83%
Niet vermeld	32,08%
Specifieke dienst binnen subsidiërende overheid	11,06%
Door de minister aangewezen ambtenaren en beampten	4,42%
Administratie	2,65%
Algemene Directie binnen subsidiërende overheid	2,21%
Minister	2,21%
Begunstigde	1,11%
Volgens overeenkomst	1,11%
Subsidiërende overheid en IF	0,88%
Vermelding emailadres ter inzending controlestukken	0,88%
Ad-hoc opvolgingsgroep	0,44%
Begeleidingscomité	0,44%
Specifieke directie binnen subsidiërende overheid	0,44%
Stuurcomité	0,44%
Bedrijfsrevisor of accountant	0,22%
Betrokken lidstaat	0,22%
Internationale organisatie	0,22%
Parlement	0,22%
Regeringscommissaris	0,22%
Rekenhof	0,22%
Subsidiërende overheid en auditor	0,22%
Subsidiërende overheid, BOSA, IF	0,22%

Tabel 25: Controlerende instanties (navraag)

3.3.7.3.5. Datum inzending controlestukken

Slechts 43,74% van de bestudeerde toekenningsbesluiten vermelden de uiterste datum van indiening van de controlestukken, of vragen een regelmatige indiening (bijvoorbeeld maandelijks). In 56,26% van de gevallen is er geen vermelding, of wordt de bepaling van een datum overgelaten over aan gesloten overeenkomsten.

	Niet vermeld	Vermeld	Totaal
Facultatieve subsidie	39,12%	35,38%	74,51%
Interne subsidie	10,77%	3,52%	14,29%
Semi-gereguleerde subsidie	3,52%	2,42%	5,93%
Volledig gereguleerde subsidie	2,86%	2,42%	5,27%
Totaal	56,26%	43,74%	100,00%

Tabel 26: Vermelding datum inzending controlestukken (navraag)

3.3.7.3.6. Terugvordering bij niet-verantwoording

In 47,29% van de beschouwde toekenningsbesluiten wordt geen melding gemaakt van het feit dat het vereffend bedrag (geheel of gedeeltelijk) teruggevorderd zal worden indien de aanwending niet verantwoord wordt. In 28,13% van de gevallen wordt dit vermeld als een zekerheid ('zal teruggevorderd worden'), in 2,42% wordt dit vermeld als een mogelijkheid ('kan teruggevorderd worden'). In 0,66% vermeldt men terugvordering voor een gedeelte, of ten belope van interesten, terwijl dit in 1,1% overgelaten aan een gesloten overeenkomst. In 20% vereffent men pas na verantwoording.

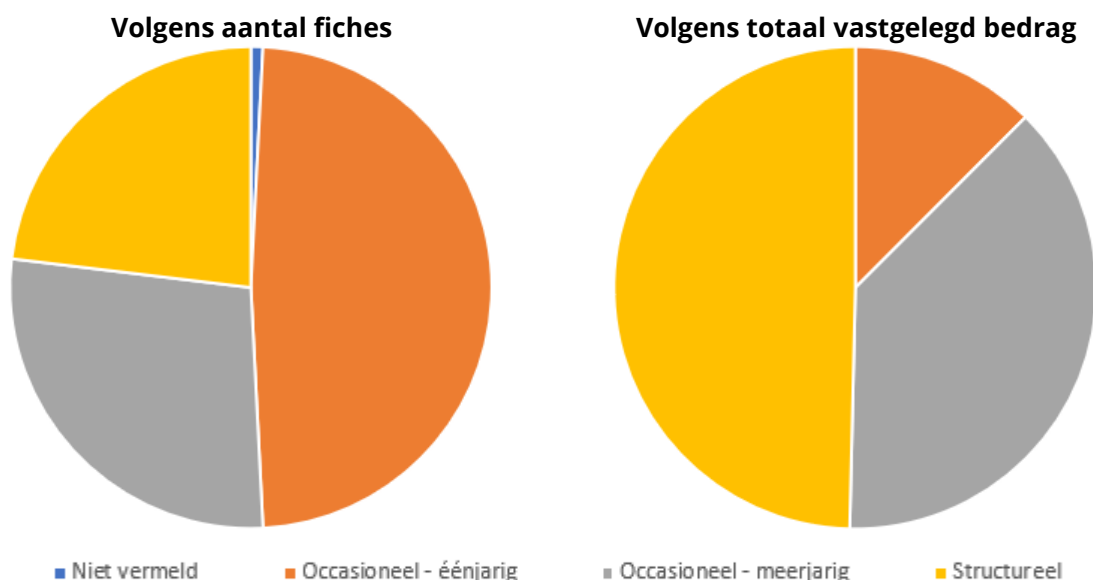
	Niet vermeld	Mogelijkheid	Zekerheid	Gedeelte	Vereffening na verantwoording	Overeenkomst	Totaal
Facultatieve subsidie	31,21%	1,32%	21,32%	0,00%	19,56%	1,10%	74,51%
Interne subsidie	9,23%	0,44%	4,18%	0,44%	0,00%	0,00%	14,29%
Semi-gereguleerde subsidie	4,40%	0,00%	1,32%	0,22%	0,00%	0,00%	5,93%
Volledig gereguleerde subsidie	2,86%	0,66%	1,32%	0,00%	0,44%	0,00%	5,27%
Totaal	47,69%	2,42%	28,13%	0,66%	20,00%	1,10%	100,00%

Tabel 27: Terugvordering bij niet-verantwoording (navraag)

3.3.7.4. Occasioneel of structureel karakter

Volledig gereguleerde en semi-gereguleerde subsidies steunen op een specifieke en voldoende gedetailleerde wettelijke of reglementaire basis. Daardoor zijn hun toekenningsvoorwaarden meestal nauwkeurig gespecificeerd, wat zorgt voor zekerheid en transparantie ten aanzien van de begunstigden. Dergelijke subsidies hebben meestal een structureel of meerjarig karakter. Een nadeel van (semi-)gereguleerde subsidies is dat ze minder flexibel aanpasbaar zijn, omdat dit doorgaans een wetsaanpassing of een in Ministerraad overlegde reglementaire aanpassing vereist.

Facultatieve subsidies daarentegen spelen vaak in op ad-hoc beleidsdoelstellingen of specifieke behoeften in de samenleving en hebben, naar de geest, eerder een occasioneel of zelfs een éénjarig karakter. Ze bieden het voordeel van flexibiliteit, ten nadele van transparantie en zekerheid. Tijdens de analyse van de enquête viel het aantal vermeldingen van een **structureel of meerjarig karakter van facultatieve subsidies**, of de impliciete verwijzing naar jaarlijkse herhaling, niettemin op. Op basis van het aantal fiches heeft 23,09% en 27,71% van de facultatieve subsidies respectievelijk een structureel of een meerjarig occasioneel karakter, waar deze percentages stijgen naar 49,63% en 37,90% op basis van het vastgelegd bedrag.

Figuur 11: Occasioneel of structureel karakter van facultatieve subsidies (navraag)

Structurele subsidies kunnen in een aantal gevallen best verankerd worden in een wettelijk reglementair kader, zodat het kader waarbinnen ze verleend worden transparant is en zekerheid ontstaat ten aanzien van de begunstigden.

3.3.7.5. Projectoproepen

Projectoproepen zijn een specifieke manier om subsidies toe te kennen aan projecten die voldoen aan bepaalde doelstellingen. Ze worden publiekelijk aangekondigd en vermelden een specifieke periode waarbinnen projectvoorstellen moeten worden ingediend, dewelke worden beoordeeld door een jury, op basis van vooraf bepaalde criteria. De best beoordeelde projecten ontvangen financiering, dewelke gebruikt moet worden in overeenstemming met de voorwaarden van de subsidie, en rapporteren over de voortgang en het gebruik van de middelen.

Op deze manier zijn projectoproepen een effectieve manier om gericht en efficiënt subsidies te verlenen, zeker wanneer zij begeleid worden door een sluitend opgesteld subsidiereglement.

In 5,68% van de fiches, of in 9,25% van de fiches m.b.t. een subsidie, zagen we een indicatie dat gewerkt werd op basis van een projectoproep. Dit inzicht is louter indicatief, gezien dit niet expliciet werd bevraagd en niet alle toekenningsbesluiten beschikbaar waren.

3.4. Synthese

Via de analyse van onze interne rondvraag kwamen we tot de volgende inzichten:

- Zonder **definities** van de betrokken termen bleek een analyse van de verschillende soorten toelagen onmogelijk. Een efficiënt en effectief subsidiebeheer vereist duidelijke definities van de termen **toelage, transfer, dotatie, prijs/gift, subsidie, facultatieve subsidie, reglementaire subsidie en semi-reglementaire subsidie**. (§ 3.2)
- **Systematisch en gestructureerd databeheer** van toelagen biedt aanzienlijke mogelijkheden om de beheer efficiëntie te verhogen. Bovendien kunnen via deterministische en heuristische regels, met artificiële intelligentie als potentiële katalysator, risico's snel geïdentificeerd worden. (§ 3.3.5.3)
- Er is een **gebrek aan transparantie**, met een aanzienlijk deel van de toekenningsbesluiten die nooit gepubliceerd worden in het Belgisch Staatsblad, noch elders beschikbaar zijn. (§ 3.3.2)
- Het interne expertiseniveau ten aanzien van toelagen is erg uiteenlopend. Desalniettemin zijn er indicaties dat gespecialiseerde diensten actief zijn, of dat er minstens **concentraties van expertise** aanwezig zijn. (§ 3.3.1, § 3.3.2, § 3.3.7.3). Daarnaast werd er in verschillende gevallen een gebrek aan capaciteit of personeel voor het subsidiebeheer gemeld.
- De werkgroep stelde **verschillen vast tussen de vorm** (het soort toelage volgens de inhoud van de reglementaire basis) **en de intentie van de toelage** (de aard van de toelage volgens haar beheer). (§ 3.3.3, §3.3.5.3, § 3.3.7.4)
- Voor een aanzienlijk deel van de toelagen in onze navraag wordt de facto **nooit om verantwoording gevraagd**. (§ 3.3.5, § 3.3.7.3.1, § 3.3.7.3.2)
- De inschatting van de efficiëntie en effectiviteit van subsidies vereist **een duidelijk geformuleerd meetbaar doel, zowel ten aanzien van het instrument als ten aanzien van het maatschappelijk doel**. Bij gebrek aan beiden is een inschatting van doelmatigheid en doeltreffendheid niet mogelijk. (§ 3.3.7.2)
- Essentiële elementen van een subsidiebesluit zijn:
  - Specifiek en meetbaar doel
  - Maatschappelijk doel
  - Identificatie van de controlerende instantie (§ 3.3.7.3.4)
  - Aanwijzing van concrete en relevante controlestukken, samen met hun datum van indiening (§ 3.3.7.3.3, § 3.3.7.3.5)
  - Expliciete vermelding dat zal teruggevorderd worden indien niet wordt verantwoord. (§ 3.3.7.3.6)
- Er bestaat een erg groot aantal facultatieve subsidies waarbij gemiddeld een relatief klein bedrag wordt toegekend. Uitgaande van dezelfde administratieve werklast per subsidie, vereisen deze mogelijks een disproportionele beheersinspanning indien men de besteding correct wenst op te volgen. (§ 3.3.3)

4. Best practices

Bij de bespreking van de achtereenvolgende goede praktijken ligt de nadruk op nieuwe elementen en inzichten. Elementen die reeds in eerdere voorbeelden zijn besproken, worden niet herhaald, zodat de focus blijft liggen op de unieke aspecten van elke best practice, en het bijdragen van nieuwe inzichten.

4.1. Nederland^{40 41 42 43}

4.1.1. Historiek tot 2011

Het huidige Nederlandse subsidiebeleid vindt zijn oorsprong in de jaren '80 van de vorige eeuw. Voordien ging men uit van het principe dat voor subsidies geen wettelijke grondslag nodig was, omdat de overheid met een subsidie slechts een 'gunst' verleent⁴⁴.

In 1989 stelde de Nederlandse Algemene Rekenkamer vast dat een systematische inventarisatie, analyse en evaluatie van de door de rijksoverheid verstrekte subsidies ontbrak. Als gevolg hiervan werd in de regeerperiode 1989-1994 een subsidiebeleid met twee sporen opgezet. Enerzijds gericht op het verbeteren van het subsidiebeheer, met name het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Anderzijds het verbeteren van het subsidiebeleid, concreet: het doorlichten van subsidies op relevantie, effectiviteit en efficiëntie. Sinds toen kreeg het beleid ten aanzien van subsidies stapsgewijze meer vorm.

In 1993 volgde een eerste **subsidieoverzicht**, genaamd *Subsidiebijbel*, waarin voor elke lopende subsidie de stand van zaken werd verstrekt voor beide sporen, ondermeer op basis van de uitgevoerde evaluaties en de resultaten daarvan. Het kabinet stelde vast dat de uitvoering van evaluaties erg uiteenlopend was, en kondigde in 1998 een **periodieke evaluatieplicht** aan voor subsidies die op een wettelijk voorschrift berusten, samen met de toevoeging van een subsidiebijlage bij de ontwerpbegrotingen.

Van 1998 tot en met 2002 werd jaarlijks een overzicht van lopende subsidieregelingen opgesteld. Met lopende discussies over de definitie van de term *subsidie* waren er vervolgens overzichten in 2006 en 2010, respectievelijk volgens een erg brede definitie (alle geldstromen die het Rijk verlieten) en volgens de huidige beperktere **definitie** uit de Algemene wet bestuursrecht (Awb)⁴⁵.

een aanspraak op financiële middelen, anders dan als betaling voor geleverde goederen of diensten, die door een bestuursorgaan wordt verstrekt aan burgers, bedrijven en instellingen met het oog op bepaalde activiteiten van de aanvrager" (art. 4:21 Awb)

In de subsidieoverzichten sinds de eerste Subsidiebijbel waren echter geen resultaten van subsidie-evaluaties meer opgenomen, wat herhaaldelijk werd aangeklaagd door de Tweede Kamer. Als een gevolg hiervan stelde het kabinet in 2003 het rapport *Zicht op subsidies*⁴⁶ op, met daarin een **inventarisatie van bestaande subsidieregelingen** en een eerste aanzet voor een **kader ter beoordeling van subsidies**. Dit kader was bedoeld om het subsidie-instrument te

---

⁴⁰ Algemene Rekenkamer, Nederland. (2010). [Inzicht in belastinguitgaven, specifieke uitkeringen en subsidies](#).

⁴¹ Algemene Rekenkamer, Nederland. (2011). [Handreiking effectevaluaties van subsidies](#).

⁴² Algemene Rekenkamer, Nederland. (2011). [Leren van subsidie-evaluaties](#).

⁴³ Ministerie van Financiën, Nederland. (2017). [IBO-subsidies: robuust en proportioneel](#).

⁴⁴ Jacobs, M.J., den Ouden, W. (2014). [Wat was, werd en wordt belangrijk in het algemene subsidierecht?](#)

⁴⁵ [Algemene wet bestuursrecht](#)

⁴⁶ Interdepartementale werkgroep, Nederland. (2003). [Zicht op Subsidies](#) (Eindrapport)

toetsen op de actualiteit van de overheidsdoelstelling en de doelmatigheid van de regeling, en gebeurde op basis van de volgende vragen.

Actualiteit van de doelstelling	Doelmatigheid van het subsidie-instrument	Overige beleidsrelevante vragen
<ul style="list-style-type: none"> • Wat is de doelstelling van de regeling? • Welk probleem moet de subsidie helpen oplossen? • Waarom is de aanpak van dat probleem een taak van de overheid? 	<ul style="list-style-type: none"> • Wat zijn de oorzaken van het probleem? • Wat zijn de doelgroepen van de regeling? • In welke mate wordt de doelstelling gerealiseerd dankzij de subsidies? • Welke neveneffecten heeft de regeling die relevant zijn voor de beoordeling? • Bevat de regeling prikkels voor doelmatig gebruik? Zijn die in te bouwen? • Wat zijn alternatieve instrumenten om hetzelfde doel te bereiken? Zijn die doelmatiger? 	<ul style="list-style-type: none"> • Heeft de regeling een open-einde karakter? • Hoe is de transparantie en toegankelijkheid van de regeling voor de gebruiker? • Is er overlap met andere regelingen? • Hoe hoog zijn de uitvoeringskosten? • Wat zijn de mogelijkheden om deze te verlagen?

Tabel 28: Eerste aanzet Nederlands kader te beoordeling van subsidies

Vervolgens werd in de Tweede Kamer een motie ingediend om alle subsidies te voorzien van een **einddatum**, waar dat nog niet gebeurd was, en subsidies **enkel te verlengen als ze waren geëvalueerd**. Bij overleg in het kader van het subsidieoverzicht van 2006 zegde de minister van Financiën toe om in het eerstvolgende overzicht informatie op te nemen over de geplande evaluatiedatum van subsidies en de vindplaats van de resultaten van evaluaties.

In 2009 volgen de *aanwijzingen voor de subsidieverstrekking* ('Uniform Subsidiekader' of USK⁴⁷) dat de regels voor de uitvoering en verantwoording van alle rijkssubsidies uniformeert en vereenvoudigt. Het USK bevatte hoofdzakelijk **regels ter beperking van de duur van subsidieregelingen**, regels ter vereenvoudiging van subsidieverstrekking, betaling, bevoorschotting, berekeningswijze van kosten en tegengaan van misbruik. Qua duur wordt aangewezen dat iedere subsidieregeling een **tijdstip** moet bevatten **waarop ze vervalt, niet later dan vijf jaar na inwerkingtreding**, en dat verlengingen, verderzetting en latere vervaldata aan de Tweede Kamer moeten worden voorgelegd. Bovendien werden vereenvoudigingen van subsidiebepalingen aangereikt op basis van het subsidiebedrag, op grond waarvan o.a. aan subsidieverstrekkings tot €25.000 geen, en aan subsidieverstrekkings van €25.000 tot €125.000 weinig verantwoordings-eisen gesteld. Ondanks het feit dat het USK analyses, controles, overzichten en evaluaties oplegt, nam hierdoor het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik van deze middelen toe.

Hierdoor werd het voor de Nederlandse rijksoverheid nog belangrijker om na verloop van tijd te weten welke subsidies het gewenste effect sorteren, en welke niet. Hiertoe werd in de Nederlandse Algemene wet bestuursrecht een **evaluatieplicht** vastgelegd. Over subsidies met een wettelijke grondslag moet **eens per vijf jaar** een verslag worden gepubliceerd waarin de doeltreffendheid en effecten in de praktijk staan beschreven.

⁴⁷ Kenniscentrum voor beleid en regelgeving, Nederland. [Aanwijzingen voor subsidieverstrekking](#).

4.1.2. Onderzoek door de Algemene Rekenkamer (2011)

Na opnieuw verscheidene vragen naar frequentere actuele overzichten en meer inzicht in de effectiviteit van verstrekte subsidies, verscheen in 2010 het *Subsidieoverzicht Rijk (SOR)*.

Naast een exhaustief overzicht van alle regelingen, gaf het SOR ook inzicht in het aantal subsidieregelingen, het totaalbudget, de verdeling van subsidieregelingen en budgetten per doelgroep (bedrijven, instellingen, burgers, en combinaties daarvan) en een analyse van het aantal subsidieregelingen naar de grootte van het budget.

De Algemene Rekenkamer startte na publicatie van het SOR een diepgaand onderzoek van de subsidies⁴⁸, dat leidde tot een reeks aanbevelingen:

4.1.2.1. Inhoudelijke kwaliteitscriteria van subsidies en hun evaluatie

Al van bij aanvang, in de ontwerpfase, moet gedacht worden aan **specifieke en meetbare doelstellingen**. Wanneer de initiatiefnemer van mening is dat het formuleren van een concrete doelstelling niet mogelijk is, moet hij dat expliciet melden. In hetzelfde vroege stadium moeten voldoende indicatoren of **maatstaven** voorzien worden **ter evaluatie**, net als **duidelijke begin-, eind- en evaluatiedata**. Door de evaluatieplannen vroeg te bepalen, dient de evaluatie zich niet 'onverwacht' aan, kan er voldoende tijd voorzien worden opdat effecten zichtbaar zijn en is er voldoende tijd voor de verzameling van de evaluatiegegevens, en eventueel voor het opzetten van een proces daartoe. Het Nederlands Awb eist op grond van artikel 4:24 dat subsidies met een wettelijke grondslag eens per vijf jaar geëvalueerd worden.

Bij de meting van indicatoren moeten 3 vereisten zijn voldaan:

- **Duidelijke en valide meting van de doelrealisatie:** de indicatoren moeten eenduidig aangeven dat het doel bereikt is, en er moet duidelijk aangegeven worden hoe het onderzoek is uitgevoerd en hoe de indicatoren gemeten zijn.
- **De doelrealisatie moet toegeschreven kunnen worden aan de subsidie**, anders is er geen sprake van een effectiviteitsmeting maar van een meting van de mate waarin het beleidsdoel werd bereikt, zonder dat duidelijk is in welke mate de subsidie hiertoe heeft bijgedragen.
- De **conclusies** moeten **deugdelijk** zijn **onderbouwd** (door onderzoek): ze moeten getrokken zijn op grond van bevindingen die voldoende bewijskracht hebben en waarvan men duidelijk aangeeft hoe ze tot stand zijn gekomen.

Volgens de Algemene Rekenkamer zijn er een aantal verklaringen voor de gebrekkige kwaliteit van effect-evaluaties:

- Er wordt meer aandacht gegeven aan de **bruikbaarheid van de conclusies in politieke context**, dan aan de kwaliteit en de onderbouwing ervan.
- Sommige subsidies lenen zich minder goed voor echte effect-evaluaties. Dit geldt vooral voor zogeheten exploitatiesubsidies, die jaarlijks aan dezelfde instelling worden verstrekt voor de instandhouding van de instelling als zodanig.
- De **kost van grondige effect-evaluaties** kan onevenredig hoog zijn voor kleinere subsidies. Wordt er dan toch een evaluatie wordt uitgevoerd met beperkt budget, is de kwaliteit vaak niet optimaal.

---

⁴⁸ Algemene Rekenkamer, Nederland. (2011). [Leren van subsidie-evaluaties](#).

Een effectieve evaluatie gaat verder dan alleen het beoordelen van het doel, en onderzoekt ook of de activiteit (output) ook (deels) tot stand komt dankzij de subsidie, en of het effect of de outcome (deels) te wijten is aan de activiteit. De meest overtuigende manier om deze causaliteit te bevestigen, is door een vergelijking te maken tussen een groep die de subsidie ontving en een vergelijkbare groep die deze niet (of minder) kreeg, gecombineerd met een voor- en nameting.

Voor wanneer dit niet mogelijk blijkt, reikte de Algemene Rekenkamer enkele alternatieven aan:

- Een **diepgaande casestudy** die de relatie tussen subsidie en effect test.
- Het **bevragen van de subsidieontvangers** over de noodzaak van de subsidie. Deze vraag kan inzicht verschaffen in een mogelijk “cadeaueffect”, waarbij het effect ook zonder subsidie zou zijn bereikt. Deze methode is echter minder geschikt voor het vaststellen van causaliteit, omdat er een risico bestaat dat subsidieontvangers geneigd zijn een te positief beeld te schetsen van de noodzaak van de subsidie. Ze hebben er immers belang bij deze te blijven ontvangen.
- Een **plausibiliteitsredenering** met zo veel mogelijk bewijs uit diverse bronnen.
- **Benchmarking met vergelijkbare instellingen**, nationaal of internationaal. Dit is vooral toe te passen op exploitatiesubsidies, waarbij de subsidie er vooral op gericht is om de gesubsidieerde instelling in stand te houden.
- **Meting van een doelrealisatie** zonder verder inzicht in de causaliteit is soms het hoogst haalbare. Als de doelen niet gehaald worden, is dit alsnog een relevant signaal over de effectiviteit van de subsidie.

4.1.2.2. *Aanwending van resultaten van subsidie-evaluaties*

Een opvallende waarneming bij het onderzoek was dat evaluaties wel werden gebruikt om subsidies aan te passen, wat duidt op een bereidheid om evaluaties te gebruiken, maar in geen enkel geval om de subsidie stop te zetten. De redenen opgegeven door beleidsambtenaren voor de verderzetting van niet (optimaal) werkende subsidies bleken als volgt.

Redenen eigen aan de evaluatie	Redenen die los staan van de evaluatie
De reikwijdte van het evaluatieonderzoek was (te) beperkt.	‘Niets doen’ is geen optie (bvb. Bij noodhulp)
De subsidie dient (ook) andere doelen dan deze betrokken in de evaluatie.	Er is een breed politiek draagvlak voor de subsidie.
De subsidie is wel degelijk noodzakelijk, al toont de evaluatie dat niet aan.	Er spelen belangen en afwegingen op een hoger beleidsniveau.
De evaluatie bevat tegenstrijdige conclusies en aanbevelingen.	Er is geen alternatief beleidsinstrument voorhanden
	De doelen van de subsidie zijn niet helder, waarmee het mogelijk is om de subsidie af te stemmen op verschuivende beleidsprioriteiten.

Tabel 29: Redenen ter verderzetting van suboptimale subsidies (Nederland)

Een subsidie waarvan in een evaluatie werd aangetoond dat ze niet werkt dient te worden stopgezet, of zodanig te worden aangepast dat ze wel effectief zou kunnen worden. Dit laatste kan zich voordoen wanneer het niet-effectief zijn vooral te wijten is aan gebreken in de uitvoering, en goede argumenten worden aangegeven om te veronderstellen dat de subsidie in gewijzigde vorm wél kansrijk is, of omdat de subsidie om andere redenen van belang wordt geacht. Verantwoording is dus gepast.

4.1.2.3. Publiceren van een subsidieoverzicht

Het regelmatig publiceren van een overzicht zou een inzicht moeten bieden tot de subsidies per departement. Via begrotingsvoorschriften door de minister van Financiën zou de bruikbaarheid, uniformiteit, en consistentie gewaarborgd moeten worden. Deze voorschriften moeten onder andere betrekking hebben op:

- Doelstellingen
- Begrote budgetten
- Begin- en einddatum
- Alle geplande en uitgevoerde evaluaties en de uitkomst hiervan, inclusief geplande data en verwijzingen naar de evaluatierapporten

Speciale aandacht is nodig voor doorlopende subsidies, zonder einddatum. Hiervoor moet periodiek een besluit genomen worden over de verderzetting. De momenten waarop deze besluiten genomen gaan worden, en de uitkomsten daarvan, zouden eveneens opgenomen moeten worden in de besluiten daarvan.

4.1.3. Subsidieoverzichten

Het onderzoek door de Algemene Rekenkamer was niet zonder gevolgen. In 2012 werd de horizonbepaling van kracht, wat concreet betekende dat **subsidies in principe na vijf jaar vervallen**, tenzij ze worden verlengd. Bovendien viel in 2013 de beslissing om subsidieoverzichten op te nemen in de begroting, met als doel om de transparantie te bevorderen en burgers en belanghebbenden inzicht te geven in de verdeling van subsidies en financiële steun.

4.1.3.1. Bijlage bij de begroting

Naast de vermelding per begrotingsartikel in de tabel 'budgettaire gevolgen van beleid' of in de toelichting van het betreffende begrotingsartikel (afhankelijk van het bedrag), bevatten de bijlages bij de departementale begrotingen sinds 2013 een subsidieoverzicht.

Deze subsidieoverzichten worden bijgevolg jaarlijks gepubliceerd per subsidieregeling, en zijn eveneens beschikbaar op de website⁴⁹ van het Ministerie van Financiën. De gegevens hiertoe worden aangeleverd door de departementen volgens een sjabloon⁵⁰, aangereikt door de Rijksbegrotingsvoorschriften (RBV).

Art.	Naam Subsidie (regeling)	t-2	t-1	t	t+1	t+2	t+3	t+4	Aantal verleningen	Laatste evaluatie	Volgende evaluatie (jaartal)	Einddatum Subsidie
Totaal Subsidies	...	0	0	0	0	0	0	0		...	...	...

Figuur 12: Sjabloon RBV (Nederland)

4.1.3.2. Overzicht van de verstrekte subsidies per subsidieontvanger

Het Ministerie van Financiën publiceert een gedetailleerd overzicht van de verschillende ontvangers van de financiële instrumenten en met welke bedragen, terug te vinden in de *Open Data* sectie van Rijksfinancien.nl⁵¹. De informatie is beschikbaar in XLSX, ODS, CSV, JSON en API-formaat, dat integratie in andere software toelaat, zodat deze informatie kan opvragen. Het overzicht omvat het begrotingsjaar, het begrotingshoofdstuk, de begrotingsnaam, het artikelnummer, het artikelonderdeel, het instrument, de regeling, de ontvanger en zijn KvK-

⁴⁹ Rijksfinancien.nl

⁵⁰ [Model 1.43](#)

⁵¹ Financiële instrumenten in de [sectie Realisatiecijfers, meer bepaald de instrumenten subsidies en subsidieregelingen](#).

nummer (waar van toepassing) en het bedrag. Daarnaast zijn bijkomende subsidiegegevens beschikbaar:

- In het dataregister van de Nederlandse Overheid⁵², met ondermeer datasets op provinciaal, gemeentelijk, wettelijk en regelingsniveau
- In de jaarlijkse Miljoenennota⁵³, waarin o.a. de totale uitgaven voor subsidies gekaderd worden in het algemene uitgavenkader, informatie wordt gegeven over het subsidiebeleid van de Rijksoverheid, informatie kan gegeven worden over specifieke subsidieprogramma's evenals hun evaluatie en verantwoording
- Onder de noemer 'Ingepland en uitgevoerd onderzoek' in de sectie beleidsevaluatie van rijksfinancien.nl⁵⁴ zijn evaluaties van subsidies beschikbaar als *Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO)*

4.1.4. Interdepartementaal Beleidsonderzoek Subsidies (2017)

In 2017 werd een IBO uitgevoerd met als doel de besluitvorming ten aanzien van subsidies te versterken. Het onderzoek stelde, op basis van de openbare informatie, vast dat in de periode 2012-2015 38% van de subsidies geëvalueerd werd, een toename van meer dan 21% ten opzichte van het onderzoek in 2011. Met het aantal reeds geplande studies mee in overweging genomen, kwam dit zelfs tot 69% van de rijkssubsidies.

Andere belangrijke inzichten waren:

- Verschillende departementen bleken binnen hun organisatie *checks and balances* ingebouwd te hebben, dewelke zorgen dat er steeds meerdere partijen meekijken bij de beleidsafweging ('vreemde ogen').
- Subsidie kunnen best behandeld worden door een '**dedicated group**', zodat expertise opgebouwd wordt.
- Een ex ante analyse van doeltreffendheid en doelmatigheid gebeuren meestal niet, en ex post blijft er ruimte voor verbetering
- Waar mogelijk, houden departementen in hun ex ante beleidsafweging rekening met **subsidieverstrekking van andere overheden**. Hiertoe bleek echter te weinig informatie beschikbaar.
- Alle **gemaakte evaluaties** kunnen best beschikbaar gemaakt worden op een **centrale website**.
- Via een **gedifferentieerd regime** voor ex post evaluaties van kleine, gemiddelde en grote subsidies kan gericht worden geëvalueerd. Voorbeeld:

Klein	Gemiddeld	Groot
Budget: < € 0.5 miljoen euro per jaar	Budget: € 0.5 - 10 miljoen euro per jaar	Budget > 10 miljoen euro per jaar
Doeltreffendheid	Doeltreffendheid	Doeltreffendheid
Effecten in praktijk	Doelmatigheid	Doelmatigheid
		Onafhankelijke deskundige

Tabel 30: Voorbeeld gedifferentieerd regime voor ex post evaluaties (Nederland)

⁵² [Open data van de Overheid](#)

⁵³ [Miljoenennota 2024 en bijbehorende stukken](#)

⁵⁴ [Sectie beleidsevaluatie](#) van Rijksfinancien.nl

4.1.5. Centralisatie van subsidies: vreemde ogen, Dedicated Group en uitvoeringsorganisaties

In het kader van de invoering van *checks and balances* blijken een aantal Nederlandse departementen gezorgd hebben dat bij de beleidsafweging steeds meerdere partijen meekijken en dat kennis wordt gedeeld. Concreet impliceert dit het betrekken van 'vreemde ogen' of uitvoeringscommissies. Concrete toepassing van uitvoeringsorganisaties, een *dedicated group* of het vreemde-ogen-principe zijn:

- De **Dienst Uitvoering Subsidies (DUS-I)** is een expertisecentrum op vlak van subsidies. Hiërarchisch valt de organisatie onder het ministerie van *Volksgezondheid, Welzijn en Sport*, maar naast van het eigen ministerie voert het ook subsidieregelingen uit voor het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- De **Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO)** is onderdeel van het ministerie van *Economische Zaken en Klimaat*, maar heeft verschillende ministeries, decentrale overheden en de Europese Unie als opdrachtgevers⁵⁵ en is verantwoordelijk voor de uitvoering van verschillende subsidies.
- Het **Expertisecentrum Subsidies (ECS)** is een kennis- en adviescentrum dat zich richt op het bieden van ondersteuning aan rijksambtenaren bij het ontwerpen, implementeren en evalueren van subsidieregelingen. Het **interdepartementaal Expertisecentrum (i-ECS)** is een samenwerkingsverband tussen verschillende ministeries en overheidsinstanties op het gebied van subsidies.
- De **Directie Financieel-Economische Zaken (FEZ)** van het Ministerie van *Algemene Zaken* doet aan evaluatieprogrammering in overleg met de beleidsdirecties van verschillende departementen, monitort of evaluaties tijdig plaatsvinden en herinnert waar nodig.
- Binnen het Ministerie van Economische Zaken kijkt de **Monitorcommissie** naar het nut, de noodzaak en de vormgeving van nieuwe of gewijzigde beleidsinstrumenten, waaronder subsidies.
- Het Ministerie van *Sociale Zaken en Werkgelegenheid* heeft met **Uitvoering van Beleid** een eigen subsidiedienst⁵⁶.

4.1.6. Synthese

Uit de Nederlandse praktijk leerden we dat:

- **Regelmatige inventarisatie** van subsidies, compleet met overzicht van uitgevoerde evaluaties, is een geschikt instrument ter verbetering van het subsidiebeheer en ter eliminatie van misbruik en oneigenlijk gebruik. (§4.1.1, §4.1.3)
- **Systematische evaluatie van toelages** is cruciaal voor het beoordelen van de effectiviteit en efficiëntie. De resultaten van deze evaluatie kunnen best centraal beschikbaar zijn. (§4.1.1, §4.1.2.2)
- **Duidelijke doelstellingen en meetbare Indicatoren**, samen met maatstaven ter evaluatie en begin-, eind en evaluatiedata zijn essentieel. (§4.1.2.1)
- Recurrente subsidies krijgen best een **einddatum** met **evaluatie als voorwaarde voor verderzetting of verlenging**. (§4.1.1)
- Via een **gedifferentieerd regime voor evaluaties**, op basis van de grootte van de subsidie, kan gerichter geëvalueerd worden. Bij het opstellen van dit regime, moet men

---

⁵⁵ [Website Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](#)

⁵⁶ [Website Uitvoering van Beleid](#)

oog hebben voor het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik. Niet evalueren is eigenlijk geen optie. (§4.1.4)

- **Centralisatie van subsidiebeheer** bij een gespecialiseerde dienst kan zorgen voor een efficiënte uitvoering en evaluatie, en zorgt dat expertise opgebouwd wordt. (§4.1.5)
- Bij de ex ante beleidsafweging kan best rekening gehouden worden met **subsidieverstrekking door andere overheden** (§4.1.4)

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de inhoudelijke elementen die worden gebruikt, of werden gesuggereerd, in de Nederlandse subsidieoverzichten.

Naam subsidie(regeling)	Naam van de subsidie(regeling) met hyperlink naar vindplaats van de publicatie van de regeling in de Staatscourant of de (kader-)wet op grond waarvan de subsidie wordt verstrekt.
Verantwoordelijk ministerie	Vermelding van het subsidieverstreckende ministerie
Begrotingsartikel	Het artikel uit de begroting van het ministerie voor de subsidie(-regeling) waarop uitgaven ten behoeve van de subsidie worden gedaan.
Uitvoeringsorganisatie	Aanduiding van de organisatie(s) belast met de uitvoering en/of evaluatie van de subsidie(regeling)
Doelstelling	De specifieke en meetbare doelstellingen van de subsidie
Doelgroep	Burgers, bedrijven of instellingen (geaggregeerd en, zo nodig, gecombineerd)
Begindatum	Datum waarop de subsidie(regeling) van kracht wordt
Einddatum	Einddatum (jaartal) van de subsidie(-regeling) vermeld. Het gaat om het jaartal van de uiterste datum waarop nog verplichtingen (verleningsbeschikkingen) kunnen ontstaan. Indien de subsidie(-regeling) géén einddatum heeft, dan mag in deze kolom géén 'n.v.t.' worden ingevuld, maar wordt in de toelichting op de tabel aangegeven wat de reden hiervoor is.
Indicatoren	Maatstaven ter evaluatie, of expliciete melding concrete doelstellingen niet mogelijk
Laatste evaluatie	Jaartal van de recentste evaluatie, met hyperlink naar de vindplaats van het verslag
Volgende evaluatie	Jaartal van de volgende evaluatie
Aantal verleningen t-1	Het aantal verleningen gedurende een referentiejaar.
Aantal verleningen t	Het aantal verleningen in het huidige jaar, eventueel in het volgende jaar in te vullen.
Budget t-2	Budget (in €) in jaar t-2
Budget t-1	Budget (in €) in jaar t-1
Budget t	Budget (in €) in jaar t
Budget t+1	Budget (in €) in jaar t+1
Budget t+2	Budget (in €) in jaar t+2
Budget t+3	Budget (in €) in jaar t+3
Subsidieverstrekking andere overheden	Verwijzing of link naar subsidieverstrekking door andere overheden

Tabel 31: inhoudelijke elementen van subsidieoverzichten (Nederland)

4.2. Duitsland⁵⁷

4.2.1. Gesetz zur Förderung der Stabilität und des Wachstums der Wirtschaft (1967)

Al op 8 juni 1967 keurde de Bundestag de *Gesetz zur Förderung der Stabilität und des Wachstums der Wirtschaft*⁵⁸ goed, bedoeld om het staatsdoel van macro-economisch evenwicht te concretiseren, zoals vastgelegd in de grondwet.

Artikel 12 van deze wet legt aan de Bundesregierung⁵⁹ de verplichting op om, om de twee jaar, een overzicht te geven van de federale middelen die voor specifieke doeleinden worden overgemaakt aan instanties buiten de federale administratie. Het overzicht wordt ingediend samen met het ontwerp van de begroting, kreeg de naam **Subventionsbericht des Bundes** ('Subsidierapport van de federale overheid') en heeft als belangrijkste doel om de Bundestag⁶⁰ te voorzien van informatie voor het nemen van budgettaire beslissingen en om de Bundesrat⁶¹ te informeren. Het omvat:

- **Financiële steun**, gedefinieerd als federale fondsen toegewezen aan entiteiten buiten de federale administratie, gebruikt ten voordele van private ondernemingen of economische sectoren en bedoeld voor
  - het behoud van bedrijven of bedrijfstakken
  - de aanpassing van bedrijven of bedrijfstakken aan nieuwe omstandigheden
  - de bevordering van de vooruitgang en groei van bedrijven en bedrijfstakken.
- **Fiscale uitgaven**, gedefinieerd als bijzondere fiscale uitzonderingen die leiden naar verlaagde publieke inkomsten, samen met de geschatte vermindering van inkomsten die ze met zich meebrengen.

Federale uitgaven voor activiteiten van algemeen nut, noch overheidswaarborgen, toelagen en kapitaalinjecties in federale overheidsbedrijven, worden in het *Subventionsbericht* niet beschouwd als subsidies.

Het subsidiebeleid maakt deel uit van het toekomstgerichte begrotingsbeleid van de federale overheid. Door gerichte financiële steun vanuit de federale begroting te bieden, kan de overheid economische en sociale implicaties tegengaan of bevorderen.

4.2.2. Richtlijnen voor het subsidiebeleid

Als beslist door het federale kabinet⁶² volgt de Duitse federale regering richtlijnen om de transparantie, het bestuur en de verantwoording van subsidies te verbeteren. De richtlijnen vormen een vrijwillige verbintenis van de federale overheid met betrekking tot de manier waarop zij subsidiemaatregelen binnen haar bevoegdheid behandelt. Ze worden in overweging genomen telkens wanneer een nieuwe subsidie wordt geïntroduceerd of een bestaande subsidie wordt gewijzigd. Deze richtlijnen voor het subsidiebeleid gaan als volgt:

---

⁵⁷ Bundesministerium der Finanzen, Duitsland. (2022). [28th Subsidy report: Federal government report on trends in federal financial assistance and tax benefits for the years 2019 to 2022](#).

⁵⁸ [Wet van 8 juni 1967](#) ter bevordering van de stabiliteit en groei van de economie

⁵⁹ De Duitse federale overheid

⁶⁰ Het Duitse parlement

⁶¹ De Bundesrat is de vertegenwoordiging van de zestien deelstaatregeringen. Via dit orgaan nemen de deelstaten deel aan het wetgevend proces.

⁶² Beslissing van 28 januari 2015

1. Nieuwe subsidies mogen alleen worden toegekend als ze het **meest geschikte instrument** zijn en efficiënt blijken op basis van een kosten-batenanalyse, vergeleken met andere maatregelen.
2. Nieuwe subsidies moeten voornamelijk worden toegekend **in de vorm van financiële steun**⁶³ en moeten worden **gefinancierd door besparingen elders**.
3. Nieuwe financiële steun moet worden ontworpen als zijnde zowel tijdsgebonden als, in de regel, **degressief**.
4. De doelstellingen van financiële steun moeten worden geformuleerd op een manier die het mogelijk maakt om het **succes** van dergelijke maatregelen **te evalueren**.
5. Het federale subsidiebeleid houdt rekening met de impact van subsidies op groei, herverdeling, concurrentie en het milieu. De subsidierapporten van de federale overheid tonen of subsidies al dan niet duurzaam zijn.
6. In de regel moeten alle subsidies **regelmatig** worden **geëvalueerd** op vlak van doeltreffendheid, efficiëntie en transparantie.
7. Bestaande belastingvoordelen moeten worden **herzien** met het oog op vervanging ervan door financiële steun of andere maatregelen die een kleinere last leggen op de overheidsfinanciën.
8. **Beperkingen in de tijd** en, algemeen gesproken, **degressieve regels** moeten toegevoegd worden aan **bestaande financiële steunmaatregelen**, waar dat nog niet het geval is.

We trekken hierbij de aandacht op de uitgedrukte **voorkeur voor financiële steunmaatregelen t.o.v. fiscale uitgaven**, en de klemtoon op het **degressieve karakter** van de maatregelen.

Fiscale uitgaven hebben vaak hetzelfde effect als directe financiële steun, argumenteert het *Bundesministerium der Finanzen*. Maar **fiscale uitgaven** hebben als **nadelen** dat ze niet beperkt worden door budgetten, en geen deel uitmaken van de jaarlijkse begrotingsvoorbereiding. Bovendien kan de inkomstenderving enkel geschat worden, en worden ze snel niet langer gezien als subsidies.

De middelen die ingezet worden om subsidies te verstrekken, zijn niet beschikbaar voor andere doeleinden en hebben dus opportuiniteitskosten. Om deze reden argumenteert men dat **subsidies** over het algemeen **beperkt moeten zijn qua tijd en hoogte**. Bovendien evalueert de federale overheid regelmatig of subsidies die op korte termijn zinvol zijn, op middellange en lange termijn kunnen worden vervangen door marktgerichte oplossingen die niet afhankelijk zijn van overheidsbudgetten. In de Duitse visie gaan langdurige maatregelen ten koste van het brede publiek en zijn er doorgaans nadelige effecten. Er bestaat ook het gevaar dat een subsidiecultuur zich verankert, met als gevolg dat aanpassingen die vanuit zakelijk perspectief nodig zijn niet worden doorgevoerd en/of er een afname is van motivatie en initiatief.

Subsidies zijn in principe gebaseerd op wettelijke voorzieningen die transparantie bieden omtrent de criteria volgens dewelke ze worden toegekend. In praktijk kan de toekenning echter gebeuren volgens twee manieren:

- Regels vastgesteld door de uitvoerende macht: meestal gecreëerd binnen het kader van bestaande wetten en in de vorm van verordeningen, richtlijnen of besluiten, en daardoor gedetailleerder dan de wetten aangenomen door het parlement. Dit is meestal van toepassing voor **financiële steun**, wat deze maatregelen **flexibeler** maakt, zeker in het kader van het jaarlijks begrotingsproces, wat een impuls vormt voor herziening.

---

⁶³ Hiermee wordt bedoeld: niet in de vorm van fiscale uitgaven

- Wettelijke bepalingen, of regels die direct zijn vastgelegd in wetten die door het parlement zijn aangenomen. Deze wetten hebben een hogere juridische status dan de regels van de uitvoerende macht en bieden het algemene kader waarbinnen subsidies worden verleend. Dit is altijd van toepassing op **fiscale uitgaven**, wat hen transparanter maakt voor bedrijven en particulieren, qua toekenningscriteria. Met de regelgeving echter vaak minder gedetailleerd dan de regels die typisch vastgesteld worden door de uitvoerende macht, moet de wet voor de toepassing vaak aangevuld worden met verordeningen, richtlijnen of besluiten. Vanwege de grote hoeveelheid overheids- en parlementaire inspanningen die ermee gepaard gaan, worden ze **relatief zelden gewijzigd of herzien**.

4.2.3. Inhoud Subventionsbericht des Bundes

Voor elke maatregel van financiële steun (FS) en fiscale uitgave (FU) worden volgende elementen in het *Subventionsbericht* opgenomen, in de *datenblätter*⁶⁴. Heldere doelstellingen, als gedocumenteerd in de gegevensbladen, maken het mogelijk om het succes van elke maatregel te evalueren.

	FS	FU	
Aanvraagnummer		x	
Benaming van de maatregel	x	x	
Doel	x	x	Uitleg omtrent het doel van de maatregel
Wettelijke basis	x	x	De wettelijke of juridische grondslag waarop de maatregel is gebaseerd
Begrotingstitel	x		De specifieke toewijzing van financiële middelen binnen de begroting.
(EU)subsidie	x		Ja/Neen
Toekenning	x		Gedeeltelijk/Volledig
Aard van het begrotingsartikel	x		Bron begrotingsmiddelen
Financieel volume	x	x	2021 2022 2023 2024
			Bedrag van de maatregel
Cofinanciering door regionale overheden of EU	x		Ja/Neen
Financieringssleutel		x	Sleutel ter verdeling van financiering van de maatregel
Aard van de subsidie	x	x	Sectoriële steun / Aanpassingssteun / Productiviteitsondersteuning / Groeiondersteuning
Beperking in de tijd	x	x	Of en in welke mate de maatregel beperkt is in de tijd
Status / Termijn		x	
Degressie	x	x	Ja/Neen
Duurzaamheid van de maatregel	x		Beschrijving van de mate waarin de maatregel duurzaam is.
Evaluaties	x	x	Beschrijving van de evaluatiewijze
Materiële resultaten m.b.t. het behalen van de doelstellingen	x	x	De mate waarin concrete resultaten vastgesteld kunnen worden
Vooruitzicht	x	x	Beschrijving van de wijze waarop beslissingen omtrent de uitvoering van de maatregel in de toekomst zullen genomen worden.

Tabel 32: inhoudelijke elementen Subventionsbericht (Duitsland)

4.2.4. Synthese

In de Duitse definitie van subsidies worden geen uitgaven van algemeen nut beschouwd. Daardoor verlaten hun subsidies de federale administratie. Hierbij worden volgende principes gehuldigd.

- Subsidies worden enkel toegekend als ze het meest geschikte instrument blijken, op basis van een **kosten-batenanalyse**. (§4.2.2)

⁶⁴ Gegevensbladen

- **Voorkeur voor financiële steun** t.o.v. fiscale uitgaven, omwille van de duidelijke impact, de budgettaire controle en de flexibiliteit doordat ze niet worden geregeld door wetten die aangenomen worden door het parlement. (§4.2.1)
- Nieuwe subsidies moeten worden gefinancierd door **besparingen elders** (§4.2.2)
- Financiële steun moet tijdsgebonden en **degressief** zijn (§4.2.2)
- Regelmatige **evaluatie** en **beperking in de tijd** (§4.2.2)

4.3. Vlaanderen

4.3.1. Project Slimme subsidies (2013-2019) - Legislatuur 2014-2019⁶⁵

In 2011 werd in Vlaanderen het Rekendecreet⁶⁶ van kracht, met daarin bepalingen over de begroting, boekhouding, toekenning van subsidies en controle op subsidies. In de toenmalige legislatuur was men van mening dat er binnen de Vlaamse overheid weinig afstemming was, er een kader rond een kwaliteitsvol subsidiebeleid ontbrak, het subsidiebeleid versnipperd en incoherent was, en er vaak verschillende terminologieën bestonden voor gelijkaardige concepten.

Om daar iets aan te doen, ging in 2013 het project 'Slimme subsidies' van start, een initiatief van de Vlaamse dienst Wetsmatiging van het Departement Bestuurszaken om door middel van kennisdeling de regeldruk en de administratieve last binnen de Vlaamse subsidies aan te pakken. Kennis en goede praktijken over subsidies in de Vlaamse administratie werden verzameld en gedeeld.

De vraag naar transparantie leidde naar een deelproject omtrent de opzet van een subsidieregister, dat ook kaderde in de stroomlijning, digitalisering en coördinatie van subsidiemaatregelen. Het subsidieregister zou gebruikt kunnen worden als vertrekpunt om subsidies door te lichten, te verbeteren en subsidiestelsels die eenzelfde of een gelijkaardig doel hebben op elkaar af te stemmen.

Het project concludeerde daarnaast ook dat:

- Een **probleemanalyse** belangrijk is, om na te gaan of een subsidie het beste beleidsinstrument is, wat de neveneffecten zijn, of de subsidie wel terecht komt waar ze het meest nodig zijn, welke beleidsinstrumenten al toegepast worden, en of er geen sprake is van **dubbele subsidiëring**.
- De **doelstellingen** van een subsidie zo **specifiek en meetbaar** mogelijk geformuleerd moesten worden, zowel op vlak van de output als op vlak van de outcome. (zie ook § 2.52.5)
- Eens de subsidie loopt moet verdere **evaluatie** gebeuren, waarbij de vooropgestelde assumpties, de bijdrage tot de algemene doelstellingen, de neveneffecten en de outcome worden gecontroleerd. Via een monitoringsysteem kan informatie worden vergaard ter evaluatie.
- **Toekomstige evaluatie** kan ingeschreven worden in de regelgeving zelf, net als een automatische herzieningsclausule of een **sunset clause**.
- Bij de uitvoering van **controles van subsidies**, moet goed in kaart worden gebracht wie er moet worden gecontroleerd, omdat bij eindige middelen prioriteiten gesteld moeten

⁶⁵ Departement Bestuurszaken, Vlaanderen. (2014). [Gids Slimme subsidies](#).

⁶⁶ [Decreet van 8 juli 2001](#) houdende regeling van de begroting, de boekhouding, de toekenning van subsidies en de controle op de aanwending ervan, en de controle door het Rekenhof

worden. Audit Vlaanderen onderscheidde volgende invalshoeken voor de controle van subsidies:

- Compliance: naleving van subsidiereglementen en erkenningsvoorwaarden
- Efficiënte aanwending
- Integere aanwending
- Output: aanwending i.f.v. het doel van de subsidie
- Kwaliteit van de aanwending

4.3.2. Vlaamse Codex Overheidsfinanciën (2019)

Sinds 29 maart 2019 is in Vlaanderen is de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën⁶⁷ (VCO) van toepassing⁶⁸. Het gaat in eerste instantie om de codificatie van de betrokken decreten van de Vlaamse Regering, waaronder het Rekendecreet, maar er werden ook bestaande hiaten en gebreken in het juridisch kader weggewerkt. De VCO heeft tot doel een duidelijke visie te implementeren en bij te dragen aan een overzichtelijk, samenhangend en transparant budgettair en financieel beleid. Bijgevolg bepaalt het VCO ook de principes van subsidies, en leidt naar een goed, doordacht en transparant subsidiebeleid. Daartoe zijn verschillende stappen nodig⁶⁹.

Figuur 13: Stappen doordacht subsidiebeleid (Vlaanderen)

4.3.2.1. Definities en voorwaarden

In de VCO werd ervoor gekozen om 3 begrippen te definiëren, opdat verschillende regels van toepassing kunnen zijn: *dotatie*, *toelage* en *subsidie*.

Onder **subsidie**⁷⁰ wordt verstaan:

elke vorm van financiële ondersteuning, ongeacht de benaming en vorm ervan, en met inbegrip van de voorschotten die zonder interest teruggevorderd kunnen worden, die als kapitaal- of inkomensoverdracht wordt verstrekt door een entiteit die tot de Vlaamse deelstaatoverheid behoort, voor een activiteit die het algemeen belang dient, met uitsluiting van de prijzen, giften en dotaties, alsook van de kapitaal- of inkomensoverdrachten die de tegenprestatie uitmaken van een werk of goed dat, of een levering of dienst die een derde aan die overheid heeft verstrekt.

Onder **toelage**⁷¹ wordt verstaan:

een subsidie die wordt verstrekt aan een entiteit die tot de Vlaamse deelstaatoverheid behoort, met uitsluiting evenwel van de dotaties.

Onder **dotatie**⁷² wordt verstaan:

elke vorm van financiële ondersteuning door een entiteit die tot de Vlaamse deelstaatoverheid behoort, aan het Vlaams Parlement, aan de instellingen die verbonden zijn aan het Vlaams

⁶⁷ Departement Financiën en Begroting, [Vlaamse Codex Overheidsfinanciën](#)

⁶⁸ Later, na evaluatie, bijgesteld op basis van de conceptnota 'Subsidies in goede banen' van 16 juli 2021.

⁶⁹ Departement Financiën en Begroting, [Subsidiebeleid](#).

⁷⁰ artikel 2, 34° VCO

⁷¹ artikel 2, 35° VCO

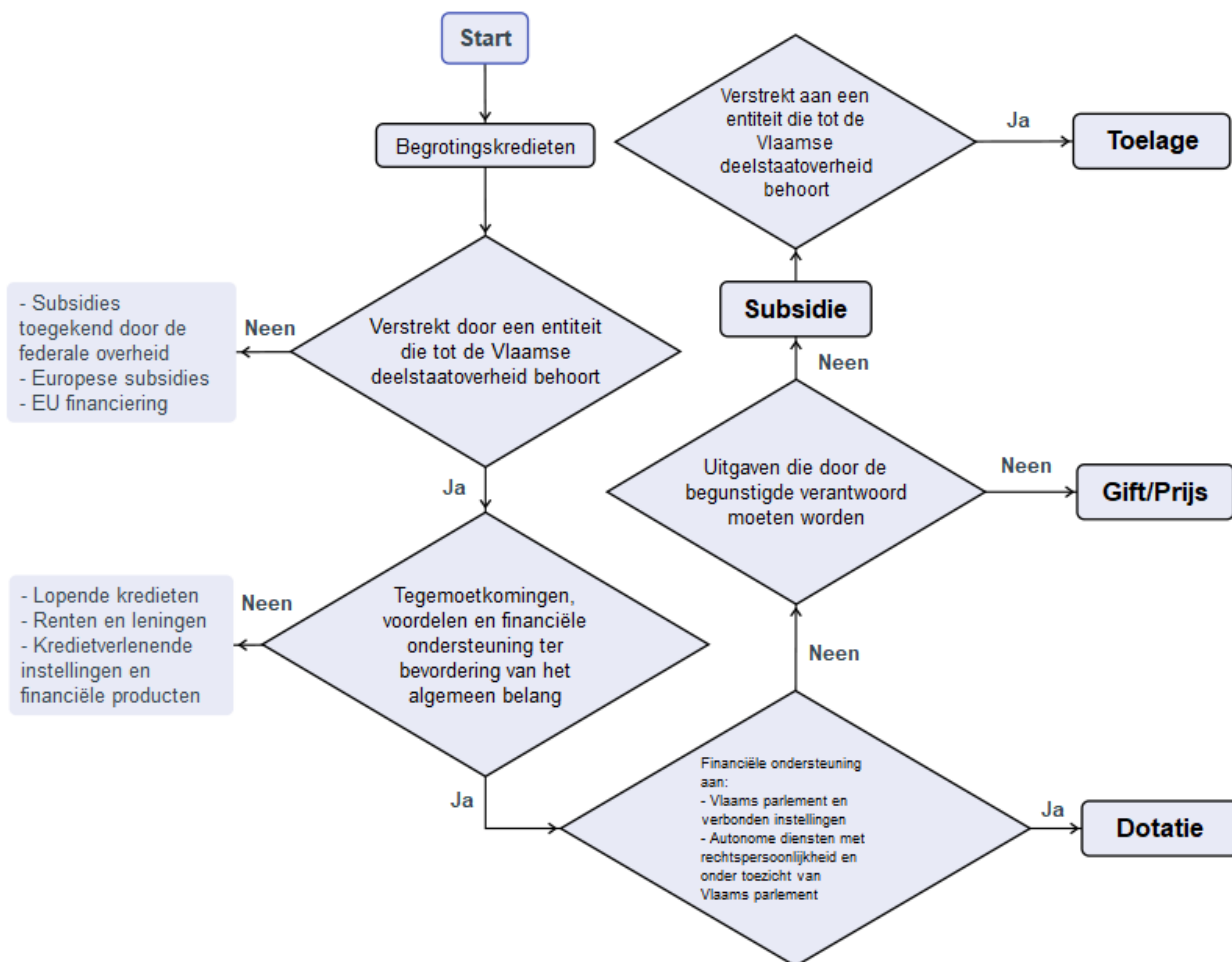
⁷² artikel 2, 7° VCO

Parlement, aan de autonome diensten met rechtspersoonlijkheid die onder toezicht van het Vlaams Parlement staan, en aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Giften en prijzen⁷³ kunnen bestaan uit de toekenning van gelden of de overdracht van roerende of onroerende goederen door een entiteit van de Vlaamse deelstaatoverheid of uit verlening van een voordeel in natura waarvan een entiteit van de Vlaamse deelstaatoverheid de financiële last draagt. De toekenning van een gift of prijs is een eenzijdige handeling zonder dat de begunstigde ertoe is gehouden de gift of de prijs te aanvaarden. Aan de toekenning van een gift of een prijs mag geen enkele verantwoording door de begunstigde worden verbonden. Als de waarden van een gift of een prijs de waarde van 7000 euro bereikt of overschrijdt, kan de gift of prijs enkel worden toegekend krachtens een decreet. De terugvordering is enkel voorzien wanneer:

- o de begunstigde heeft bedrieglijke informatie bezorgd
- o de begunstigde heeft onwettige handelingen verricht

Begrippen als *facultatieve subsidies*, *gereguleerde subsidies* en *semi-gereguleerde subsidies* verwijzen, op Vlaams niveau, naar historische begrippen die geen rechtsgrond meet hebben en verwarring kunnen stichten. Om deze redenen worden deze begrippen vermeden sinds de totstandkoming van de VCO.

Figuur 14: Stroomschema Vlaanderen

⁷³ Artikels 77-79, VCO

Aan subsidies worden de volgende voorwaarden gesteld⁷⁴:

- subsidies moeten worden **aangewend voor de doeleinden waarvoor zij werden verleend**
- in de toekenningsbeslissing moeten nauwkeurig de aard, het gebruik en de omvang van en de nadere regels over de door de begunstigde van de subsidie te verstrekken **verantwoording** worden opgenomen (tenzij die informatie reeds in een decreet of reglementaire bepaling is opgenomen)
- de begunstigde van de subsidie moet verantwoording geven over **aanwending** van ontvangen bedragen (behalve in geval van decretale vrijstelling daarvan)
- door het aanvaarden van de subsidie, verleent de begunstigde van de subsidie het recht aan de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest om ter plaatse **controle** te doen uitoefenen op de aanwending van de toegekende gelden
- de begunstigde moet de subsidie **terugbetalen**, als hij
  - de voorwaarden niet naleeft, waaronder de subsidie werd verleend
  - de subsidie niet aanwendt voor de doeleinden, waarvoor zij werd verleend
  - de controle ter plaatse verhindert
- de begunstigde moet het deel van de subsidie terugbetalen waarvoor hij geen verantwoording heeft verstrekt (tenzij hij hiervan bij decreet is vrijgesteld)
- de uitkering van subsidies kan worden opgeschort zolang de begunstigde voor soortgelijke subsidies, die hij voordien heeft ontvangen, niet de benodigde verantwoording verstrekt of geen controle ter plaatse toelaat

Behoudens uitzonderingen⁷⁵ mogen subsidies **geen retroactief karakter** hebben.

4.3.2.2. Eenvormig subsidiekader

Uiterlijk bij de toekenning van een Vlaamse subsidie, is een **subsidiekader** (SK) vereist. Dit omvat een aantal minimale elementen, die allen moeten behandeld moeten worden maar niet noodzakelijk kunnen worden toegepast. De adviespraktijk van de Raad van State (RvS) geeft echter aan welke elementen bij decreet of reglementair besluit bepaald moeten worden. De **oproep tot subsidieaanvragen** (OSA) zelf moet ook nog enkele essentiële elementen omvatten, en kan ook de elementen van het subsidiekader verder verfijnen.

---

⁷⁴ Artikels 11-14 van de [Algemenebepalingenwet](#)

⁷⁵ Artikel 74/1 van de VCO

	SK	RvS	OSA	
Doelstelling en effecten	x			
Beschrijving en duurtijd activiteit van algemeen belang	x			
Indicatoren voor inhoudelijke en financiële evaluatie	x	x		Inclusief transparantie omtrent streefwaarden, en controlemaatregelen
Bedrag van de subsidie	x	x		Inclusief wijze van bepaling
Categorieën van subsidiabele en niet-subsidiabele kosten	x	x		
Subsidieontvanger	x			Of: wijze waarop deze bepaald wordt
Voorwaarden waaraan de subsidieontvanger moet voldoen	x	x		
Verleningsvoorwaarden subsidie	x			
Rechten en plichten van de subsidieontvanger en van de subsidiërende overheid	x			
Voorwaarden waaronder de subsidie kan worden gewijzigd of ingetrokken	x			
Wijze van uitbetaling	x	x		Inclusief eventueel periodiciteit
Inhoudelijke en financiële verantwoording over het gebruik van de subsidie	x			Voor te leggen door subsidieontvanger
Krediet beschikbaar om de oproep tot subsidieaanvragen te financieren			x	Kredietbedrag volledige oproep, excl. apparaatskredieten om de oproep tot subsidieaanvragen te lanceren
Openbaarmaking van de resultaten van de gesubsidieerde activiteiten	x			
Aanvraagprocedure voor een subsidie		x	x	inclusief ontvankelijkheidscriteria, en timing voor indiening
Beoordelingsprocedure van aanvragen		x	x	inclusief beoordelingscriteria
Openbaarmaking van de geselecteerde projecten			x	
Toekenningsprocedure van de subsidie		x		
Toezicht op de aanwending van de subsidie		x		
Remediëring en sanctiemechanisme		x		

Tabel 33: Overzicht inhoudelijke elementen subsidies (Vlaanderen)

4.3.2.3. Ex ante controle van subsidies⁷⁶

In de VCO wordt voor de ex ante controles het principe van de **proportionaliteit** gehuldigd: de controle wordt aangepast aan de aard van de subsidie. Onderstaande tabel geeft hiervan een overzicht.

Hierbij moet de nuance gemaakt worden dat men via het begrotingsakkoord strengere controles kan opleggen, maar nooit minder streng dan hetgeen de regelgeving voorziet.

⁷⁶ Departement Financiën en Begroting, Vlaanderen. (2022). [Het ABC van de VCO](#).

Aard van de subsidie	Bedrag	Toekenning		Advies IF		Begrotingsakkoord		
Toelage		Ministerieel besluit		Niet vereist		Niet vereist		
Subsidies niet ingevolge subsidieaanvragen								
Met rechtsgrond in uitgavendecreet, niet ingevolge oproep tot subsidieaanvraag; uitgezonderd toelagen	Subsidiebedrag < €10.000	Ministerieel besluit		Niet vereist		Niet vereist		
	€10.000 ≤ Subsidiebedrag < €250.000	Ministerieel besluit		Vereist		Niet vereist		
		Uitgavendecreet vermeldt expliciet wie de begunstigde is en voor welk bedrag deze in aanmerking komt	Uitgavendecreet vermeldt NIET expliciet wie de begunstigde is en voor welk bedrag deze in aanmerking komt			Gunstig advies IF zonder voorwaarden en zonder akkoord met meerjarige gevolgen	Gunstig advies IF zonder voorwaarden maar met akkoord met meerjarige gevolgen	Zonder gunstig advies IF zonder voorwaarden
	Subsidiebedrag ≥ €250.000	Ministerieel besluit	Via Vlaamse regering	Vereist		Niet vereist	Vereist, tenzij in uitgavendecreet is opgenomen wie de begunstigde is en voor welk subsidiebedrag hij in aanmerking komt.	Vereist, tenzij in uitgavendecreet is opgenomen wie de begunstigde is en voor welk subsidiebedrag hij in aanmerking komt.
Andere rechtsgrond dan uitgavendecreet, niet ingevolge oproep tot subsidieaanvraag; uitgezonderd toelagen		<i>Zonder afsprakenkader met IF</i>	<i>Met afsprakenkader met IF</i>	<i>Zonder afsprakenkader met IF</i>	<i>Met afsprakenkader met IF</i>	<i>Zonder afsprakenkader met IF</i>	<i>Met afsprakenkader met IF</i>	
	Subsidiebedrag < €10.000	Ministerieel besluit	volgens sectorspecifieke decretale of reglementaire bepaling	Niet vereist	Volgens afsprakenkader	Niet vereist	volgens sectorspecifieke decretale of reglementaire bepaling	
	€10.000 ≤ Subsidiebedrag < €250.000	Ministerieel besluit	volgens sectorspecifieke decretale of reglementaire bepaling	Vereist	Volgens afsprakenkader	Niet vereist	volgens sectorspecifieke decretale of reglementaire bepaling	
	Subsidiebedrag ≥ €250.000	Vlaamse regering	volgens sectorspecifieke decretale of reglementaire bepaling	Vereist	Volgens afsprakenkader	Niet vereist, indien onvoorwaardelijk gunstig advies en zonder overeenkomst met meerjarige gevolgen	volgens sectorspecifieke decretale of reglementaire bepaling	
Subsidies die automatisch worden toegekend a.d.h.v. parameters die jaarlijks kunnen worden vastgelegd of vereffend; uitgezonderd toelagen		Niet vereist		Niet vereist		Niet vereist		
Subsidies ingevolge subsidieaanvragen								
	Oproep tot subsidieaanvragen			Individuele subsidie				
	Bevoegdheid	Advies IF	Begrotingsakkoord	Toekenning	Advies IF		Begrotingsakkoord	
					Subsidie < €10.000	€ 10.000 < Subsidie ≤ € 250.000		
Oproep tot subsidieaanvragen < €1.500.000 en geen enkele subsidie ≥ €250.000	Inhoudelijk bevoegde minister	Vereist	Niet vereist	Ministerieel besluit	Niet vereist	Vereist	Niet vereist	
Alle andere oproepen tot subsidieaanvragen	Vlaamse regering	Vereist	Vereist	Ministerieel besluit	Vereist als ≥ €10.000		Niet vereist	

Tabel 34: Proportionaliteit van ex ante controles (Vlaanderen)

4.3.2.4. Reservevorming⁷⁷

De financiële afrekening van een subsidie gebeurt op enkel basis van de kosten van de gesubsidieerde activiteit. Met de eigen ontvangsten van de begunstigde wordt geen rekening gehouden, tenzij hier expliciet van wordt afgeweken in een decreet of in een reglementaire bepaling. Het BVCO bepaalt dat reservevorming beperkt moet blijven tot maximaal 20% van het subsidiebedrag (op jaarbasis) of gecumuleerd maximaal 50% van het subsidiebedrag van de laatst gesubsidieerde werkingsperiode⁷⁸.

De reserve mag enkel worden aangewend voor de doelstelling waarvoor de initiële subsidie werd toegekend. Dezelfde doelstelling impliceert niet noodzakelijk dezelfde activiteit, een doelstelling moet breder gelezen worden.

Op het einde van de gesubsidieerde activiteit of bij vervroegde stopzetting ervan moet de aangelegde reserve worden teruggevorderd. Reservevorming impliceert immers het overschrijden van het eenjarig karakter van het uitgavendecreet, waardoor de twee onverzoenbaar zijn.

De aanleg van een sociaal passief ten laste van een subsidie is enkel toegestaan als dit decretaal of reglementair is voorzien, en wanneer het toegestaan is een reserve aan te leggen ten laste van een subsidie. Als een afwijking wordt ingericht, dien ook een regeling te worden getroffen zodat bij een stopzetting (en afrekening) van de subsidie de organisatie nog steeds aan haar wettelijke verplichtingen tegemoet kan komen.

De regels rond reservevorming zijn niet van toepassing op toelagen.

4.3.2.5. Ex post controle van subsidies⁷⁹

Tenzij de subsidiebeslissing, of haar rechtsgrond, specifieke verantwoordingsstukken voorzien, zijn enkel een functionele verantwoording van de realisatie van de activiteit waarvoor de subsidie werd toegekend en een financiële verantwoording van de daartoe gemaakte kosten en opbrengsten vereist binnen uiterlijk 6 maanden na de werkingsperiode waarop ze betrekking heeft of uiterlijk 6 maanden nadat het project of de investering is beëindigd. Anders gesteld: er wordt enkel gesteld wat de functionele en financiële verantwoording inhoudelijk precies omvat, maar niet wat de concrete verantwoordingsstukken zijn. De verschillende beleidsdomeinen beoordelen zelf welke verantwoordingsstukken nodig zijn. In de praktijk zal vaak een beroep gedaan worden op bijvoorbeeld de resultatenrekening.

De functionele en financiële verantwoording moet worden ingediend binnen een termijn van 6 maanden na de werkingsperiode waarop ze betrekking heeft of nadat het project of de investering beëindigd is. Artikel 75 van het BVCO voorziet ook dat de subsidieverstrekker zich van alle aanvullende gegevens kan laten verschaffen die nodig zijn om de verantwoorde subsidie vast te stellen.

4.3.2.6. Beleidsevaluatie⁸⁰

Vanaf 2023 moeten subsidiekaders per periode van 5 jaar minstens één keer onderworpen worden aan een beleidsevaluatie. Bestaande subsidiekaders moeten binnen de 5 jaar na 01/01/2023 een

---

⁷⁷ Artikel 75 VCO en artikel 72 BVCO

⁷⁸ Als een afwijking wordt voorzien op de regel dat de financiële afrekening enkel op basis van de kosten van de gesubsidieerde activiteit gebeurt dan betekent dit niet automatisch dat de 20/50 regel vervalt. Dit is enkel het geval als er uitdrukkelijk van wordt afgeweken.

⁷⁹ Artikel 73-75 BVCO

⁸⁰ Artikel 76/1 VCO en artikelen 75/1 en 75/2 BVCO en 'De ABC van het VCO'

eerste beleidsevaluatie krijgen. Voor nieuwe subsidiekaders gebeurt de beleidsevaluatie de eerste keer uiterlijk 5 jaar na de inwerkingtreding van het betrokken subsidiekader. De beleidsevaluatie van het subsidiekader omvat ook de beleidsevaluatie van de onderliggende subsidies. Bij gebrek aan subsidiekader (eventueel in het geval van subsidieregelingen die reeds actief waren vóór 01/01/2023), wordt de concrete subsidie zelf aan de voorwaarden getoetst.

Het inhoudelijke beleidsdomein staat in voor de evaluatie. Na die evaluatie is er een uitdrukkelijke goedkeuring door de Vlaamse regering (of desgevallend door de gedelegeerde) nodig om de subsidie, al dan niet in gewijzigde vorm, verder te zetten. De beslissing van de Vlaamse regering kan bijgevolg telkens een verlenging van maximaal 5 jaar opleveren.

Op de algemene regeling rond beleidsevaluaties worden een beperkt aantal uitzonderingen voorzien, onder meer voor automatische subsidies en subsidies aan lokale besturen. Zo is geen beleidsevaluatie vereist voor subsidies in het kader van het gemeentefonds (aangezien dit algemene financiering van lokale besturen uitmaakt). Voor andere subsidies aan lokale besturen stemt de evaluatietermijn overeen met de termijn van de zittingsperiode van een lokaal bestuur. Bij automatische subsidies is enkel een beleidsevaluatie van het kader waaruit ze voortvloeien vereist, niet voor de concrete subsidie zelf.

De regeling rond beleidsevaluaties is niet van toepassing op toelagen. Dit betekent dat toelagen volledig onder de verantwoordelijkheid en controle van de bevoegde minister vallen.

Een beleidsevaluatie moet aan volgende voorwaarden voldoen⁸¹:

Identificatie van het subsidie(kader)	Een verduidelijking welke subsidie of welk subsidiekader, naargelang het geval, aan een beleidsevaluatie wordt onderworpen en wat de doelstellingen zijn van die subsidie of dat subsidiekader.
Onderzoek doeltreffendheid en doelmatigheid	Via onderzoek wordt verduidelijkt of het met het subsidiekader of de subsidie (naargelang het geval) beoogde beleid doeltreffend en doelmatig is. Onderzoek kan zowel intern als extern onderzoek betreffen.
Staving van de conclusies	De conclusies van de beleidsevaluatie worden gestaafd door bevindingen uit de beleidsevaluatie zelf (en niet door bevindingen die vreemd zijn aan de beleidsevaluatie).
Gebruik van een valide en betrouwbare onderzoeksmethode	Voor de beleidsevaluatie wordt een onderzoeksmethode gebruikt die valide en betrouwbaar is. Dit betekent niet per definitie dat de beleidsevaluaties extern dienen te gebeuren.
Inzicht in de methodiek	In de beleidsevaluatie wordt inzicht geboden in de methode (aanpak, middelen...) en wordt aangeven of en waarom het mogelijk of onmogelijk was om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de subsidie of het subsidiekader, naargelang het geval, te beoordelen.

Tabel 35: Voorwaarden beleidsevaluatie (Vlaanderen)

De beleidsevaluatie van de subsidie wordt ter beschikking gehouden van de inhoudelijk bevoegde minister, de Vlaamse minister, bevoegd voor budgettair beleid, het Departement Financiën en

⁸¹ Artikel 75/2 BVCO

Begroting en de Inspectie van Financiën. De beleidsevaluatie van het subsidiekader wordt, ingevolge de vraag tot meer transparantie, bekendgemaakt op de website van het Departement Financiën en Begroting⁸².

4.3.2.7. Terugvordering van subsidies

In Vlaanderen voorzag men de mogelijkheid tot budgettaire stimulans ter bevordering van terugvorderingen, waarbij een percentage van wat teruggevorderd wordt, toegevoegd mag worden aan de werkingskredieten van het volgende jaar. Een concreet voorbeeld daarvan is terug te vinden in het decreet tot oprichting van het Vlaams Agentschap voor de uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid (VUTG)⁸³:

*Elke private uitbetalingsactor ontvangt een gedeelte uit de totale enveloppe voor werkingsmiddelen dat gebaseerd is op de verhouding van het bedrag van de uitbetaalde toelagen in het kader van het gezinsbeleid ten opzichte van het totale bedrag aan toelagen in het kader van het gezinsbeleid uitbetaald door de private uitbetalingsactoren in de loop van een dienstjaar. **Daarnaast ontvangt de private uitbetalingsactor 1,5% van de onterecht uitbetaalde gezinsbijslagen die teruggevorderd worden.** De Vlaamse Regering kan criteria vastleggen die tot doel hebben het bedrag van onterecht uitbetaalde gezinsbijslagen door een private uitbetalingsactor zo laag mogelijk te houden.*

4.3.3. Subsidieregister - Legislatuur 2019-2024⁸⁴

Hoewel het project *Slimme Subsidies* afliep in 2019, bleef het idee van de oprichting van een subsidieregister leven. In september 2022 lanceerde de Vlaamse Overheid haar subsidieregister⁸⁵, kaderend in het beleidsvoornemen om haar subsidiestromen overzichtelijk in kaart te brengen⁸⁶. Het register omvat een overzicht van de vastgelegde, te vereffenen en uitbetaalde subsidies aan rechtspersonen en feitelijke verenigingen, sinds 1 januari 2022. Het register omvat m.a.w. subsidies aan:

- Ondernemingen
- Organisaties
- Feitelijke verenigingen
- Lokale besturen

Subsidies die rechtstreeks aan natuurlijke personen worden verstrekt, worden niet mee opgenomen in het subsidieregister⁸⁷.

Het subsidieregister is bedoeld om een overzicht te geven van de subsidiestromen, zowel intern als extern. Op deze manier kunnen maatregelen van verschillende subsidieverstrekkers, o.a. de entiteiten van de Vlaamse deelstaatoverheid, maar ook met parlementairen en andere externe raadplegers gedeeld worden. Het maakt de begroting ook leesbaarder, door uitvoerings- en begrotingsgegevens te ontsluiten.

---

⁸² Departement Financiën & Begroting. [Overzicht evaluaties subsidiekaders](#).

⁸³ [Decreet](#) tot oprichting van een publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid, tot vaststelling van vergunningsnormen voor private uitbetalingsactoren en tot wijziging van het decreet van 30 april 2004 betreffende de oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin

⁸⁴ Vlaams Parlement. [Memorie van toelichting van 28 mei 2021](#).

⁸⁵ [Vlaams subsidieregister](#)

⁸⁶ Departement Financiën en Begroting, Vlaanderen. [Beleidsnota 2019-2024](#).

⁸⁷ Memorie van toelichting

Om het register mogelijk te maken behelst het oprichtende decreet een verplichting in hoofde van Vlaamse subsidieverstrekkers om de relevante subsidiegegevens mee te delen aan de beheerder van het subsidieregister, zijnde de Vlaamse administratie bevoegd voor de financiën of de begrotingen.

Beschrijving van de activiteit	Beschrijving van de activiteit die het algemeen belang dient waarvoor de subsidie wordt verstrekt.
Het doel van de subsidie	In algemene bewoordingen de doelstelling van de subsidie, zonder dat hierbij de subsidieomschrijving integraal moet worden verstrekt
Identificatie van de begunstigde	Het ondernemingsnummer (KBO-nummer) van de subsidiebegunstigde en het vergelijkbaar identificatienummer dat voor interne doeleinden bij subsidieverstrekkers wordt gebruik, en ook de naam, het postnummer, de gemeenten en het land die aan dat ondernemingsnummer of vergelijkbaar identificatienummer gekoppeld zijn. Daarnaast ook het adres waar de subsidie terecht komt.
ESR-code	Inclusief de omschrijving ervan
Het inhoudelijke structurelement van de Vlaamse Codex Overheidsfinanciën	Inclusief de bijhorende code
Het beleidsdomein	Inclusief de beleidsdomeincode
Naam en titel van de minister	Inclusief de ministercode
De boekhoudkundige verwerkingsgegevens	Gebruikt binnen de entiteiten van de Vlaamse deelstaatoverheid.
Het bedrag van de subsidie	Inclusief het gedeelte ervan dat de subsidieverstrekker al heeft betaald, in voorkomend geval per betaalde schijf
De datum waarop de verbintenis tot verstrekken van de subsidie wordt aangegaan	Inclusief de datum van betaling, in voorkomend geval per betaalde schijf
Het bedrag dat de subsidieverstrekker heeft teruggevorderd	Indien van toepassing
Het bedrag dat aan de subsidieverstrekker is terugbetaald	Indien van toepassing
De vereffeningskalender	
De code uit de relevante productencatalogus	Op heden verwijst dit naar de code van de interbestuurlijke Producten- en dienstencatalogus (iPDC)
De melding of de subsidie naar oordeel van de subsidieverstrekker de-minimisstaatssteun uitmaakt	De-minimisstaatssteun is steun die onder een vastgesteld plafond valt en waarvoor geen individuele goedkeuring van de Europese Commissie nodig is. Het doel is om kleine bedragen aan staatssteun snel en efficiënt te verlenen zonder uitgebreide procedures. Het algemene plafond voor de-minimisstaatssteun is €200.000 over een periode van drie belastingjaren. Dit betekent dat een lidstaat maximaal €200.000 per onderneming kan verstrekken zonder verdere toestemming van de EU.

Tabel 36: te delen subsidiegegevens door subsidieverstrekkers (Vlaanderen)

4.3.4. De Vlaamse Brede Heroverweging

De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) werd op 4 december 2020 opgestart door de Vlaamse regering en wil de diverse uitgavenposten van de Vlaamse Begroting doorlichten en kritisch bekijken. Het is de bedoeling om de publieke financiën efficiënter en effectiever te maken. De VBH moet ertoe leiden dat de evaluatie van het beleid en de toetsing van de uitgaven structureel een plaats krijgen in het beleids- en begrotingsproces.

Hoewel er geen directe link is tussen de VBH en het subsidieregister, ondersteunen de gegevens beschikbaar in het register wel de analyse van subsidiestromen. Eén van de onderwerpen van de VBH was een onderzoek naar de doelmatigheid en effectiviteit van subsidies binnen het ministerie van openbare werken.

4.3.4.1. Projectgroep MOW – Onderzoek naar doelmatigheid en effectiviteit van subsidies (2021)⁸⁸

De projectgroep besloot om alle subsidies binnen het beleidsdomein MOW te onderwerpen aan een onderzoek aangaande de doelmatigheid en effectiviteit ervan. Hiertoe werd eerst een sjabloon ingevuld zodat een volledig overzicht kon worden gegeven van alle subsidies, op basis waarvan een onderzoek werd uitgevoerd. De minimaal te onderzoeken vragen waren:

- Toegevoegde waarde: in welke mate hebben de subsidie-instrumenten het reguliere beleid ondersteund, versterkt of beïnvloed? Is het duidelijk welk beleid ze ten uitvoer moeten brengen?
- Doeltreffendheid: in welke mate hebben de subsidies effect gehad?
- Doelmatigheid: in welke mate zijn de effecten op kosten efficiënte wijze bereikt?

Het onderzoek kwam tot de volgende inzichten en aanbevelingen:

- Diverse subsidies zijn niet altijd eenvoudig en eenduidig aan **doelstellingen** te koppelen. De subsidies passen vaak in een breder kader, maar slechts op een uitzondering na, worden er **effectieve doelstellingen** aan de subsidie zelf gekoppeld
- De **output** van een subsidie is **niet altijd kwantificeerbaar** en maakt een evaluatie van de subsidie zeer moeilijk
- De **effecten van een subsidie** worden vrijwel nooit in kaart gebracht (gelet ze marginaal zijn in het bredere kader), wat vaak leidt tot een interpretatieve evaluatie van de doelbereiking. Bovendien blijkt de output niet altijd kwantificeerbaar.
- **Subsidieprocedures** zijn zeer verschillend en hebben verschillende types rechtsgrond.
- Er zijn heel wat verbeteringen mogelijk inzake **de vormgeving van subsidies**. Bij sommige subsidiekaders is het eerder onduidelijk welke ingrepen wel en niet subsidiabel zijn.
- Rapportering van subsidies wordt vaak gedaan via het voorleggen van jaarrekeningen en tussentijdse opvolgingsgesprekken. De vraag stelt zich of dit voldoende grondig is ter onderbouwing van overheidsuitgaven.
- De beoordeelde subsidies in het kader van het Relance-plan lijken sterk bij te dragen aan de beleidsdoelstellingen, een duurzame verankering als beleidsinstrument is aangewezen.
- Verschillende subsidies zijn complementair met elkaar, en worden ingezet voor dezelfde doelgroep/doelstelling of zijn nauw verbonden projecten. Door deze als afzonderlijke subsidiemechanismen in te richten, is de aanvraagprocedure meer belastend en

---

⁸⁸ Vlaamse Brede Heroverweging, Projectgroep Ministerie van Openbare Werken. (2021). [Onderzoek naar de doelmatigheid en effectiviteit van subsidies](#).

onduidelijker. Het integreren van deze subsidies laat de aanvrager toe om grotere en meer impactvolle projecten in te dienen, hetgeen de doeltreffendheid kan verhogen.

- De continuïteit van de dagelijks werking van een aantal doelgroepen/begunstigden is sterk afhankelijk van de jaarlijkse subsidie, vaak ontbreekt een plan om deze afhankelijkheid op termijn af te bouwen. Anderzijds creëert dit een onzekerheid waardoor vaak wordt gewerkt vanuit een korte-termijn perspectief, zonder oog te hebben voor de langere termijn.
- Anderzijds heeft Vlaanderen voor enkele subsidies een volgende rol, waar het succes (en bijgevolg grootte) van de subsidie afhankelijk is van andere actoren, zoals bij het mobiliteitscharter.
- Voornamelijk lokale besturen (gemeenten) kunnen een veelheid aan subsidies aanvragen wat betreft verkeersveiligheid en het stimuleren van de *modal shift* (via infrastructuuringrepen). Een maximale integratie van subsidies is kritisch voor hen, ter verbetering van de leesbaarheid en de verlaging van administratieve lasten.
- Subsidies uitgekeerd aan organisaties⁸⁹ zijn vaak ter compensatie van werkingskosten, (beperkt aangevuld met projectoproepen).
- Uit de evaluatie blijkt dat verschillende subsidies erg laag scoren op vlak van doeltreffendheid en doelbereiking, maar eerdere hoog op vlak van doelmatigheid. Dit treedt bijvoorbeeld op bij subsidies die automatisch worden uitgekeerd, waardoor ze goed scoren op vlak van doelmatigheid, maar waar vervolgens geen verdere opvolging is voorzien in het proces. Het is belangrijk om ook deze subsidies voldoende kritisch te benaderen. Globaal gezien valt echter ook op dat voor de meeste subsidies het omgekeerde geldt; namelijk dat ze gemiddeld of bovengemiddeld scoren op vlak van doeltreffendheid en doelbereiking, maar slecht op vlak van doelmatigheid. Dit toont aan dat er subsidies zijn die een meerwaarde bieden voor het beleid, maar waarbij nog sterker kan worden ingezet op het verbeteren van de efficiëntie van de aanvraag- en toekenningsprocedures (o.a. digitalisering)
- Het organiseren van aanvraag- en toekenningsprocedures via een geïntegreerd subsidieplatform. Voor maximale impact zou dit platform uitgerold moeten zijn voor de volledige Vlaamse overheid, over de verschillende beleidsdomein en entiteiten heen.
- Bij het uitwerken van een subsidiekader of –overeenkomst worden KPI's gedefinieerd ter opvolging van de resultaten van de subsidies, gekoppeld aan de overkoepelende beleidsdoelstelling. Dit biedt ondersteuning bij de periodieke evaluatie van subsidiestromen (zie volgende aanbeveling).
- Het is aangeraden om een frequente evaluatie te verankeren bij de uitkering van subsidies, in het bijzonder voor subsidies die herhaaldelijk worden uitgekeerd of vernieuwd.
- Subsidies, voor langere periode uitgekeerd aan één en dezelfde begunstigde, kunnen gereorganiseerd worden:
  - Veranker de subsidie in een samenwerkingsovereenkomst voor meerdere jaren. De begunstigde ervaart meer stabiliteit en kan ook lange-termijnacties opzetten. Het is evenwel belangrijk om bij hernieuwing van de overeenkomst steeds een grondige evaluatie uit te voeren.
  - Indien meerdere partijen in aanmerking komen voor het realiseren van doelstellingen van de subsidie, is het meer geschikt om marktwerking te laten plaatsvinden.

---

⁸⁹ Organisaties zijn o.a. vzw's en mobiliteitsverenigingen zoals CARA, Fietsberaad, enz. Er is geen privaat eigenaarschap met winst als finale doelstelling.

- Er dient bekeken te worden hoe verschillende subsidiestromen in de toekomst kunnen worden gebundeld. Subsidies met eenzelfde doelstelling (zoals veilig schoolverkeer, aanleg fietsroutenetwerk) of eenzelfde doelgroep (zoals lokale besturen) kunnen vereenvoudigd worden door middel van een integratie. Het zou niet enkel de leesbaarheid van de beschikbare subsidies vereenvoudigen voor potentiële begunstigden, het vereenvoudigt de aanvraagprocedure en bijgevolg de administratieve lasten die begunstigden ervaren. Ook bij de Vlaamse overheid zou dit kunnen leiden tot kostenverlaging (minder foutieve aanvragen, minder vragen wat net subsidiabel is en wat niet, enz.)

4.3.5. Thema-Audit Gemeentelijke premies, subsidies en toelagen⁹⁰

Van februari 2018 tot mei 2019 onderzocht Audit Vlaanderen bij achttien lokale besturen hoe zij het subsidieproces vormgeven en uitvoeren. Uitsluitend uitgaande subsidies in de vorm van financiële transacties aan burgers, verenigingen of handelaars zijn in deze audits meegenomen. De belangrijkste vaststellingen van deze thema-audit waren:

- Een volledig en correct **overzicht van alle subsidies** die de gemeente uitkeert, ontbrak in meer dan de helft van de besturen. De bronnen die hiervoor als basis kunnen dienen, bleken niet steeds betrouwbaar.
- De lokale besturen laten hun subsidies voldoende aansluiten bij hun doelstellingen, maar **evalueren** hun subsidies nog **te weinig**. Ongeacht de evoluerende noden en behoeften, blijven in 10 van de 18 besturen vaak een deel van de subsidiereglementen en lopende subsidieovereenkomsten jarenlang ongewijzigd. Dit kan een negatieve invloed hebben op de effectiviteit en efficiëntie van het subsidieproces.
- Op juridisch vlak ontbreekt het vaak ook aan **evaluatiemomenten**.

4.3.6. Synthese

Ook het Vlaamse subsidiebeleid ontwikkelde zich een systematisch en transparant geheel dat een duidelijk kader creëerde voor het verstrekken en opvolgen van subsidies.

Belangrijke inzichten zijn:

- Een **probleemanalyse** is belangrijk, om na te gaan of subsidiëring wel degelijk het beste beleidsinstrument is, welke beleidsinstrumenten al toegepast worden en of er geen sprake is van **dubbele subsidiëring**. (§4.3.1)
- Zowel bij de ex ante controle als ex post kan best het principe van de **proportionaliteit** opgevolgd worden, zodat de administratieve druk in verhouding tot de toegekende subsidie staat. (§4.3.2.3)
- **Duidelijke definities** van de betrokken termen faciliteren een performant transversaal subsidiebeleid. (§4.3.2.1)
- Een **budgettaire stimulans voor terugvordering** kan de nodige ruimte creëren om controlediensten te ontwikkelen. (§4.3.2.7)
- Via een **subsidieregister** kunnen subsidiestromen overzichtelijk in kaart te worden gebracht, ook ten aanzien van verschillende beleidsniveaus en verschillende betoelagende overheden. (§4.3.3)

---

⁹⁰ 'Thema-audit Gemeentelijke premies, subsidies en toelagen, Globaal rapport Audit Vlaanderen'

4.4. Brussel

4.4.1. Definities

Op het niveau van het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** worden subsidies gedefinieerd als⁹¹

elke vorm van financiële ondersteuning die door een boekhoudkundige entiteit wordt verstrekt en bestemd is ter ondersteuning van een door de begunstigde van de subsidie gerealiseerde actie die het algemeen belang dient, ongeacht de benaming die aan die ondersteuning wordt gegeven, en ongeacht de benaming of de aard van de akte waarmee deze ondersteuning wordt toegekend

waarbij men verstaat onder boekhoudkundige entiteit

de diensten van de Regering of elke ABI.

en ABI staat voor

autonome bestuursinstelling: elke andere rechtspersoon dan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die in de door het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) opgestelde lijst van de institutionele eenheden van de overheidssector is ingedeeld in de subsector "Deelstaatoverheid (S.1312)" in de zin van het Europees rekeningenstelsel, en die door het INR wordt beschouwd als onder de exclusieve politieke controle van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vallend.

In het kortelings te publiceren ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de administratieve en begrotingscontrole van de gewestelijke entiteit worden volgende subsidiesoorten voorzien.

Subsidie van organieke aard (OSO): iedere volledig gereguleerde subsidie, met andere woorden iedere subsidie waarvan het voorwerp bepaald wordt door een wet of materiële ordonnantie en waarvan het bedrag, de begunstigde en de toekenningsvoorwaarden op strikte en definitieve wijze door diezelfde wet of ordonnantie worden bepaald. De uitvoerende macht is verplicht om de subsidie toe te kennen.

Subsidie van quasi organieke aard (QOSQO): iedere subsidie waarvan een wet of een materiële ordonnantie of een uitvoeringsbesluit dat daaruit voortvloeit:

- *het voorwerp en de toekenningsvoorwaarden vastlegt*
- *toelaat om de begunstigde te bepalen*
- *het geheel van de modaliteiten van de berekening van het bedrag preciseert*

Indien aan de voorwaarden hernoemen in het voorgaande lid wordt voldaan, is de uitvoerende macht verplicht om de subsidie toe te kennen.

Subsidie van facultatieve aard (FSF): iedere subsidie die niet beantwoordt aan de criteria hernoemen in de definities van subsidies van organieke aard en subsidies van quasi organieke aard. Deze subsidie karakteriseert zich in het feit dat de uitvoerende macht over een discretionaire bevoegdheid beschikt met betrekking tot de bepaling van de toekenningsvoorwaarden, van het bedrag, en in bepaalde gevallen, van de begunstigde.

Nominatieve subsidie: iedere subsidie waarvan de naam van de begunstigde en het maximale subsidiebedrag ingeschreven zijn in het beschikkend gedeelte van de algemene uitgavenbegroting.

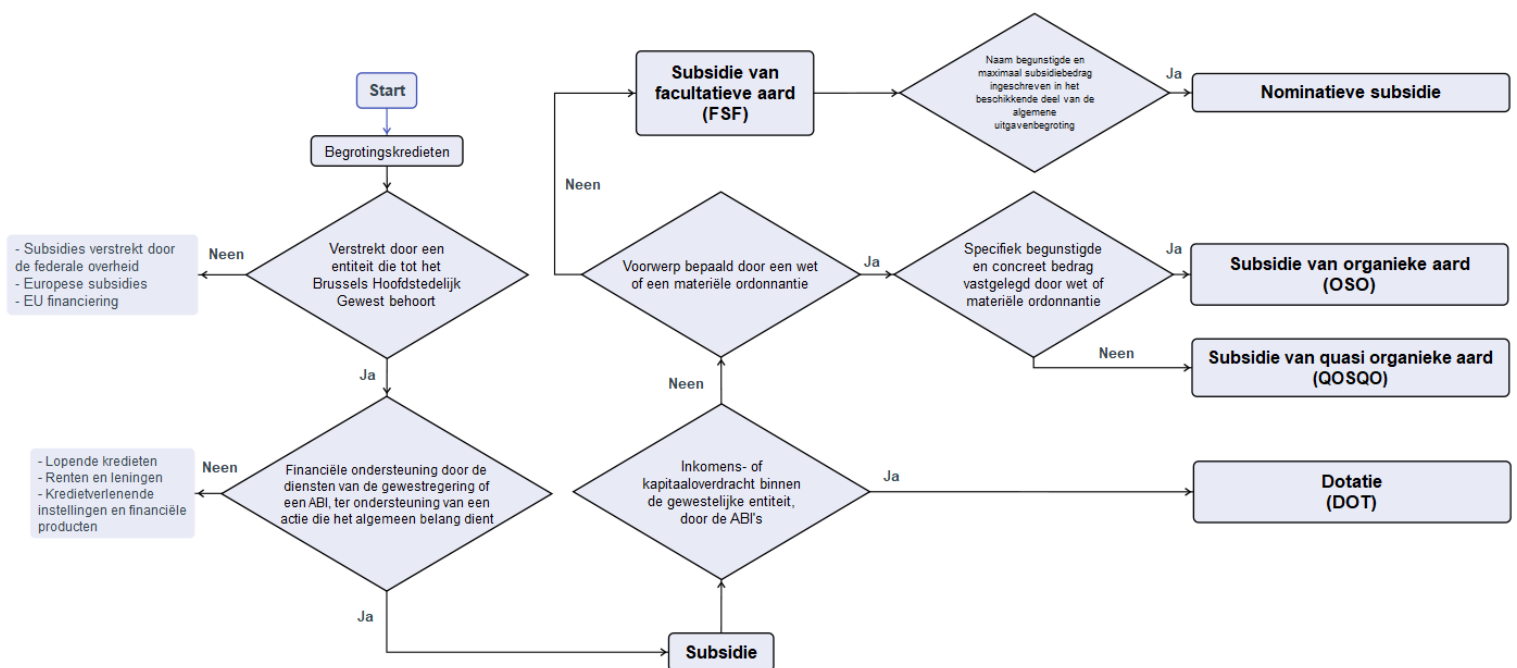
⁹¹ [Ordonnantie](#) houdende de Codex van de openbare financiën van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 04/04/2024

Dotatie (DOT): iedere subsidie die overeenkomt met een inkomens- of kapitaaloverdracht binnen de gewestelijke entiteit ter dekking van de uitgaven waarvan het voorwerp, de toekenningsvoorwaarden en de berekeningswijze op strikte en definitieve wijze in het van toepassing zijnde bestuurscontract zijn vastgesteld

Bestuurscontract: de overeenkomst opgesteld op een meerjarige basis tussen de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de ABI's, die een gedetailleerd financieringssysteem voorziet, met inbegrip van de bedragen van de dotaties en die de rechten en plichten van de contracterende partijen bepaalt bij de uitoefening van de statutaire opdrachten vastgelegd in de bepalingen houdende de oprichting van de instelling

Project: geheel van acties die moeten gerealiseerd worden met gegeven middelen, om aan een concreet doel te voldoen, in het kader van een welbepaalde opdracht, en voor de realisatie waarvan een begin- en einddatum zijn vastgelegd

Projectoproep: het mechanisme voor toekenning van subsidies voor de realisatie van (een) project(en) waarvan de subsidiërende overheid de deelnemingsvoorwaarden, de doelstellingen, de beoordelingscriteria en de subsidieerbare kosten voor deze project(en) bepaalt. De ingediende kandidaturen in het kader van een projectoproep worden geëvalueerd door een aangestelde jury;

Figuur 15: Stroomschema Brussels Hoofdstedelijk Gewest

4.4.2. Ex ante controles

Het nog niet gepubliceerde ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering betreffende de administratieve en begrotingscontrole van de gewestelijke entiteit voorziet eveneens in de proportionaliteit van de ex ante controles, op de volgende manier.

Aard van de subsidie	Bedrag	Advies IF	Begrotingsakkoord
Subsidie van organieke aard (OSO)		Niet vereist	Niet vereist
Subsidie van quasi organieke aard (QOSQO)		Niet vereist	Niet vereist
Subsidie van facultatieve aard (FSF)			
FSF op basis van individueel subsidiebesluit			
	subsidiebedrag ≤ €15.000	Niet vereist	Niet vereist
	€15.000 < subsidiebedrag ≤ €30.000	Vereist	Vereist
	subsidiebedrag > €30.000	Vereist	Vereist
FSF op basis van projectoproep		Vereist ten aanzien van reglement en toewijzing	Vereist ten aanzien van reglement
			Niet vereist ten aanzien van toewijzing, behalve bij andere beslissing Regering in de notulen n.a.v. het reglement
Nominatieve FSF			
	subsidiebedrag ≤ €30.000	Niet vereist	Niet vereist
	€30.000 < subsidiebedrag ≤ €125.000	Vereist	Niet vereist
	€125.000 < subsidiebedrag ≤ €1.250.000	Vereist	Vereist
	> €1.250.000	Vereist	Vereist
Dotatie (DOT)		Vereist	Niet vereist

Tabel 37: Proportionaliteit van ex ante controles in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

4.4.3. Open data

Omwille van de noodzaak aan een opendatabeleid⁹² werd door de Brusselse overheden *Datastore.brussels*⁹³ opgezet, een brede gegevenshub die verschillende soorten gegevens bevat, o.a. demografische gegevens, economische gegevens, milieu-informatie, ..., niet alleen financiële gegevens dus. *Easy.brussels*⁹⁴ biedt ondersteuning aan Brusselse entiteiten bij de toepassing van de opendata-maatregelen. *Opendata.brussel.be* is een platform van openbare gegevens dat zich beperkt tot de Stad Brussel.

4.4.4. Inventarissen van subsidies en overheidsopdrachten van de Brusselse overheden

In navolging van de wet inzake het hergebruik van overheidsinformatie⁹⁵ werd op 16 mei 2019 het gezamenlijk decreet en ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de

⁹² Zie 2.2.102.2.10

⁹³ [Datastore.brussels](https://datastore.brussels.be/)

⁹⁴ [Agentschap voor administratieve vereenvoudiging van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](https://easy.brussels.be/)

⁹⁵ Zie 2.2.10

Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de openbaarheid van bestuur bij de Brusselse instellingen⁹⁶ goedgekeurd.

Deze regelgeving legt de Brusselse bestuurlijke overheden op te beschikken over een website met een rubriek *Transparantie* waarin een aantal documenten gepubliceerd moeten worden die vermeld zijn in artikel 6 van dit gezamenlijk decreet en ordonnantie.

Punt 2 van de lijst van minimale vereisten voor deze rubriek stelt:

2° een inventaris van de subsidies die werden toegekend in de loop van het voorgaande jaar, met vermelding van de begunstigde, het voorwerp van de subsidie en het bedrag van de subsidie; [...]

4° een inventaris van de overheidsopdrachten die in de loop van het voorgaande jaar werden gesloten, met vermelding van de aanbesteder en van het vastgelegde bedrag.

De omzendbrief van 16 december 2021⁹⁷ verduidelijkt deze publicatie van de inventarissen van overheidsopdrachten en subsidies, en definieert *subsidie* bovendien als:

elke vorm van financiële steun, bijdrage, voordeel of hulp onder welke vorm of benaming ook, toegekend aan een activiteit georganiseerd door een derde onder welke benaming dan ook, met als rechtstreeks of onrechtstreeks doel het algemeen belang.

In praktijk wordt de informatie hiertoe ingezameld door *Datastore.brussels*, volgens een standaardmodel⁹⁸ dat zal evolueren. Op het moment van publicatie van dit rapport, had het standaardmodel de inhoud, als in volgende tabel.

Subsidiemaatregel	Interne identificatiecode	
	Bron subsidieinformatie	Extract uit de boekhouding, web-service, manuele invoer
	Subsidie-type	Facultatief, organiek, gereguleerd
	Wettelijke en reglementaire basis	
	Bevoegd minister	
	Beslissingsniveau	
	Overdracht publieke sector	
	Status publieke sector	
Aanvrager	Basisallocatie	
	KBO-nummer subsidieaanvrager	
	Naam van de subsidieaanvrager	Organisatie, (sub)organisatie
	Rechtsvorm van de subsidieaanvrager	
	Economische activiteit van de subsidieaanvrager	Commerciële en niet-commerciële economische activiteit op basis van NACEBEL-code, economische code, categorie functionele indeling,
	Adres van de subsidieaanvrager	
Landcode subsidieaanvrager		

⁹⁶ [Gezamenlijk decreet en ordonnantie](#) van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de openbaarheid van bestuur bij de Brusselse instellingen

⁹⁷ [Omszending](#) die de nadere regels verduidelijkt van de publicatie in open data van de inventarissen van overheidsopdrachten en van subsidies van de Brusselse overheden zoals beoogd door het gezamenlijk decreet en ordonnantie van 16 mei 2019

⁹⁸ Easy.brussels. (2023). [Data model for the publication of inventories of public procurement and subsidies](#).

Begunstigde	KBO-nummer begunstigde	
	ID-nummer begunstigde	Ter identificatie van natuurlijke personen
	Omschrijving van de begunstigde	
	Adres van de begunstigde	
	Landcode begunstigde	
Vastlegging	Datum vastlegging	
	Vastleggingsnummer	
	Omschrijving van de vastlegging	
	Bedrag vastlegging	
	Munteenheid vastlegging	
Vereffening	Datum vereffening	
	Vereffeningnummer	
	Omschrijving van de vereffening	
	Bedrag vereffening	
	Munteenheid vereffening	

Tabel 38: Standaardmodel Datastore.brussels

De inventarissen m.b.t. subsidies en overheidsopdrachten worden jaarlijks voor het voorgaande jaar gepubliceerd op het gewestelijk platform *Openbudgets.brussels*⁹⁹. Via een verwijzing naar deze website in de rubriek *Transparantie*, wordt voldaan aan de publicatievoorwaarden van het gezamenlijk decreet en ordonnantie van 16 mei 2019.

4.4.5. Synthese

- De Brusselse Hoofdstedelijke Regering publiceert op korte termijn de **definities van de verschillende subsidiesoorten** die ze onderscheidt. (§4.4.1)
- Omwille van de nood aan een Opendatabeleid beschikken de Brusselse overheden reeds over **dataverstrekkende online platformen**. (§4.4.3)
- De Brusselse overheden publiceren jaarlijks een **inventaris van subsidies**, ter bevordering van transparantie ten aanzien van hun beleid. (§4.4.4)
- Ten aanzien van de ex ante subsidiecontroles wordt **proportionaliteit** toegepast. (§4.4.2)

4.5. Wallonië

4.5.1. Definities

Zoals aangegeven in §2.2.1 2.2.1 worden de vertalingen van *subsidie* en *toelage*, respectievelijk *subside* en *subvention*, in praktijk geregeld omgewisseld. Om deze reden worden in deze sectie de Franstalige termen gebruikt.

4.5.1.1. Waals gewest

Subvention wordt op het niveau van het Waalse gewest gedefinieerd als¹⁰⁰:

elke vorm van financiële steun die toegekend wordt door een subsidiërende instantie, met een rechtstreekse of onrechtstreekse finaliteit van algemeen nut, aan een activiteit die georganiseerd wordt door een derde, ongeacht de benaming van deze activiteit, met uitzondering van dotaties.

De financiële steun kan bestaan uit :

⁹⁹ [Kadaster van de overheidsopdrachten en de subsidies van het Brussels Hoofdstedelijk gewest](#).

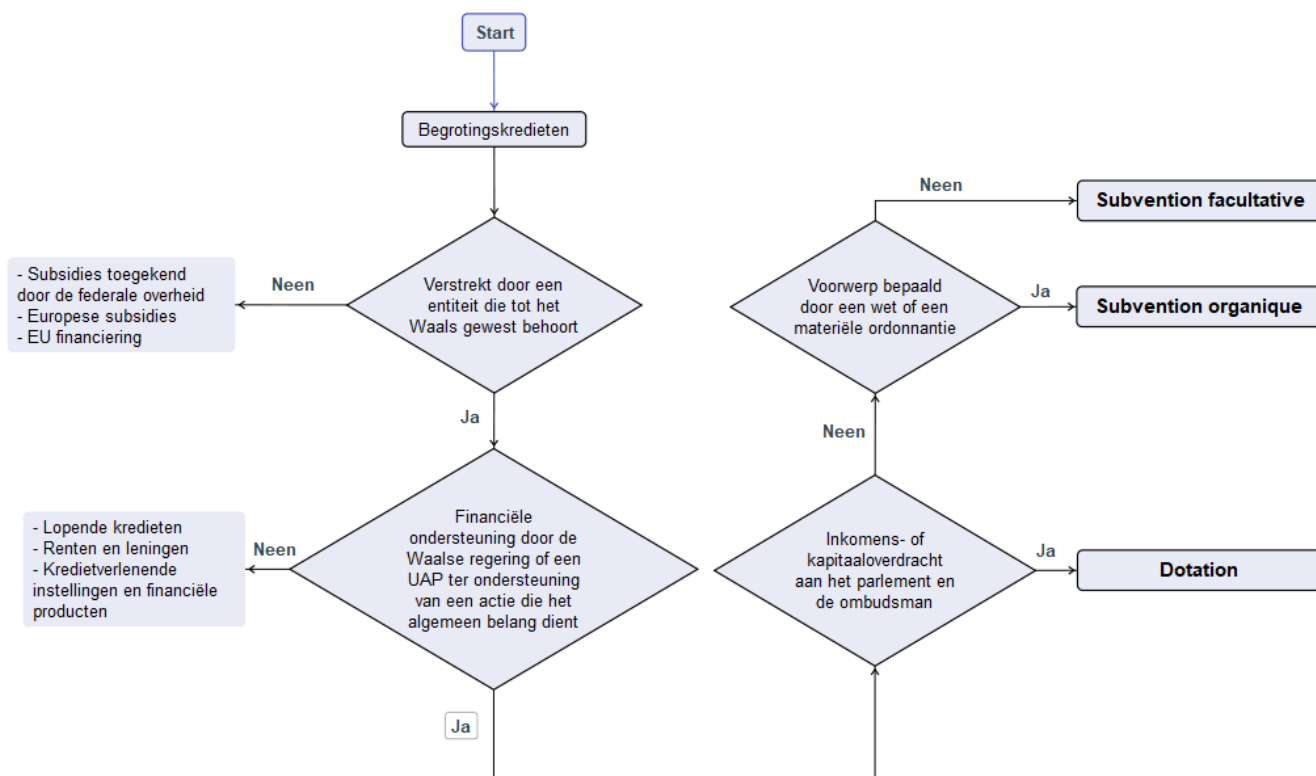
¹⁰⁰ [Decreet van 15 december 2011](#) houdende organisatie van de begroting en van de boekhouding van de diensten van de Waalse Regering

- o *hetzij de toekenning van financiële voordelen;*
- o *hetzij de toekenning van voordelen in natura, in de vorm van de overdracht van goederen of levering van prestaties waarvan de financiële last door de subsidiërende instantie gedeeltelijk of totaal wordt gedekt.*

Subvention organique wordt gedefinieerd als¹⁰¹:

Subventions die worden toegekend volgens organieke regels die de toekenningsvoorwaarden, de begunstigde en het bedrag op een vastleggen op een definitieve en bindende wijze.

In de praktijk kunnen volgende soorten geïdentificeerd worden.

Figuur 16: Stroomschema Waals Gewest

UAP staat voor *Unité d'Administration Publique*

4.5.1.2. Franse gemeenschap

Op het niveau van de Franse gemeenschap ligt de typologie van de subsidies niet wettelijk vast. Er werd een intern vademecum¹⁰² verspreid waarin een onderscheid gemaakt wordt tussen *subventions nominatives*, *subventions ordinaires* en *subventions extraordinaires*. Voor subvention is dezelfde wettelijke definitie van kracht als bij het Waalse gewest.

Subvention nominative: Er wordt gesproken van subventions nominatives wanneer de subvention, het bedrag en de begunstigde uitdrukkelijk zijn opgenomen in het begrotingsdecreet. In dat geval vormt een speciale begrotingsbepaling de wettelijke basis voor het subsidiebesluit dat ter uitvoering van deze bepaling wordt genomen.

¹⁰¹ [Besluit](#) van de Waalse regering van 8 juni 2017

¹⁰² Les subventions. Vade-mecum destiné aux gestionnaires de dossier de subventionnement. Février 2024. Centre d'Expertise Juridique. Direction des Affaires Juridiques et Contentieuses.

Subvention ordinaire, organique ou réglementaire: *Men spreekt van een subvention ordinaire wanneer een organieke regelgeving "de begunstigden van de subsidie, het doel, de gesubsidieerde activiteiten, de elementen die de bepaling van het bedrag mogelijk maken en de essentiële toekenningsregels" definieert.*

Subvention extraordinaire ou facultative: *Men verstaat onder subvention extraordinaire of subvention facultative die subventions die niet voldoen aan de bovengenoemde definitie van een subvention ordinaire. Dit zijn dus subventions waarvan de toekenning niet wordt geregeld door organieke regels die de voorwaarden en het bedrag ervan definitief vastleggen. Een subvention is extraordinaire zodra de autoriteit een beoordelingsmarge heeft over de begunstigde of over het bedrag ervan.*

Op de synoniemen *subvention ordinaire* en *subvention extraordinaire*, voor respectievelijk *subvention organique* en *subvention facultative*, komt de logica grotendeels overeen met het stroomschema voor het Waals Gewest.

4.5.2. Cadastre des subventions

Het Waalse subsidieregister¹⁰³ werd opgericht in navolging van het decreet betreffende de organisatie van een databank en een verslag betreffende de *subventions* in de Franse Gemeenschap¹⁰⁴. Het kadaster was aanvankelijk enkel bedoeld om een overzicht te geven van de facultatieve niet-decretale *subventions*.

Het regeringsbesluit van 25 juni 2020¹⁰⁵ breidde de scope van het kadaster verder uit. Artikel 7 vermeldt immers :

Dans le rapport, l'information relative à la justification de la subvention mentionne :

1. *pour une subvention nominative, le libellé de l'article de base concerné ;*
2. *pour une subvention obligatoire, s'il s'agit :*
  - *d'une convention,*
  - *d'un contrat-programme,*
  - *d'une autre justification, si la justification n'est ni une convention ni un contrat-programme ;*
3. *pour une subvention facultative, s'il s'agit d'un appel à projet ou, lorsque la subvention est octroyée en dehors d'un appel à projet, la référence aux compétences du Ministre ordonnateur.*

Ter vervulling bezorgt de Regering ten laatste op 15 juni aan het Parlement een verslag met het geheel van de *subventions* die toegekend worden tussen 1 januari en 31 december van het voorafgaande jaar aan de begunstigden door de subsidiërende instanties die onder de Franse Gemeenschap ressorteren. Binnen de 15 dagen na de mededeling van het verslag, dient de inhoud daarvan ook online beschikbaar te zijn in de vorm van een databank.

Ondanks de uitbreiding van de scope van de databank vermeldt de website nog steeds dat het register enkel *subventions* inventariseert die door Wallonië op basis van het begrotingsdecreet

---

¹⁰³ [Le Cadastre des subventions de la Wallonie](#)

¹⁰⁴ [Decreet van 18 januari 2018](#) betreffende de organisatie van een database en een verslag betreffende de subsidies in de Franse Gemeenschap

¹⁰⁵ [Besluit](#) van de regering van de Franse gemeenschap van 25 juni 2020

worden toegekend en niet geregeld zijn door een decreet, oftewel facultatieve *subventions*. Een reeks parlementaire vragen¹⁰⁶ suggereert dat het kadaster inderdaad nog niet compleet is.

Om deze reden werd in deze best practice enkel de decretaal bepaalde¹⁰⁷, bij regeringsbesluit aangevulde¹⁰⁸ en in praktijk gebruikte velden¹⁰⁹ in beschouwing genomen.

	Decreet	Besluit	Praktijk		
Subsidiemaatregel		x		Organisatieafdeling, basisartikel en activiteitenprogramma van het decreet houdende de uitgavenbegroting	In voorkomend geval, en voor het jaar vanaf hetwelk de kredieten aan de <i>subvention</i> worden toegekend.
		x		Het basisartikel dat de middelen bevat	Voor de <i>subventions</i> toegekend door de publiekrechtelijke rechtspersonen opgericht bij de Franse Gemeenschap of die hieronder ressorteren, met inbegrip van de juridische personen die hierin ontstaan zijn. Bvb: de jaarlijkse dotatie.
	x	x		Wettelijke basis	Inclusief: <ul style="list-style-type: none"> • het decreet dat de <i>subvention</i> organiseert • het besluit van de Regering genomen ter uitvoering van het decreet bedoeld in vorig punt (in voorkomend geval) • het ministerieel besluit betreffende de <i>subvention</i> of de beslissing van het beheersorgaan van de subsidiërende instantie, wanneer deze informatie nodig is om de aan de <i>subvention</i> toegepaste wettelijke basis nader te bepalen
	x	x		Type <i>subvention</i>	Nominatief, verplicht of facultatief
	x	x		Verantwoording van de subsidie	<ul style="list-style-type: none"> • Indien nominatieve <i>subvention</i>: bewoording van het betrokken basisartikel • Indien verplichte <i>subvention</i>: overeenkomst, programmaovereenkomst of andere verantwoording • Indien Facultatieve <i>subvention</i>: projectoproep of verwijzing naar bevoegdheden ordonnancerende minister
	x	x		Finaliteit van de subsidie	<ul style="list-style-type: none"> • Subsidie voor personeelskosten • Subsidie voor algemene en/of werkingskosten • Uitrustings<i>subvention</i> • Kapitaals<i>subvention</i> • Project<i>subvention</i>¹¹⁰ • Algemene <i>subvention</i>¹¹¹
				Ordonnancerende minister	
			x	Thema van de <i>subvention</i>	

¹⁰⁶ [Question orale de DESQUESNES François à DI RUPO Elio, Ministre-Président du Gouvernement wallon.](#) (2023).

¹⁰⁷ [Decreet van 18 januari 2018](#) betreffende de organisatie van een database en een verslag betreffende de subsidies in de Franse Gemeenschap

¹⁰⁸ Uitgebreid door het [besluit](#) van de regering van de Franse gemeenschap van 25 juni 2020. f

¹⁰⁹ Le Cadastre des subventions de la Wallonie. [À propos.](#)

¹¹⁰ voor de financiering van specifieke kosten voortvloeiend uit een activiteit die zowel qua doelstelling als in tijd moet worden afgebakend, deze kunnen in het bijzonder personeelsuitgaven, algemene kosten, uitrustings-, investerings- en intrestkosten dekken. [Bron.](#)

¹¹¹ voor de financiering van een structurele activiteit die een continu en permanent karakter vertoont. Die algemene toelage kan betrekking hebben op het geheel of enkel op een gedeelte van de activiteit van de begunstigde, deze kunnen in het bijzonder personeelsuitgaven, algemene kosten, uitrustings-, investerings- en intrestkosten dekken. [Bron.](#)

			x	Datum of periode van de gesubsidieerde activiteit	
Begunstigde	x	x		Beschrijving van de begunstigde	<ul style="list-style-type: none"> • Natuurlijk persoon, rechtspersoon of organisatie zonder rechtspersoonlijkheid • Indien rechtspersoon: KBO-nummer en naam als aangegeven bij kruispuntbank, rechtsvorm, postcode van de zetel • Indien natuurlijk persoon of organisatie zonder rechtspersoonlijkheid: postcode
			x	Naam van de begunstigde	
			x	Adres van de begunstigde	
Vastlegging	x	x		Financiële steun / Bedrag	Als de financiële steun in de toekenning van voordelen in natura bestaat, vermeldt het verslag alleen maar of deze terbeschikkingstelling van middelen in de vorm van de overdracht van goederen of levering van prestaties gebeurt.

Tabel 39: Decretaal bepaalde, bij regeringsbesluit aangevulde en in praktijk gebruikte velden (Wallonië)

4.5.3. Synthese

Eens het Cadastre de Subventions optimaal functioneert, biedt het perspectieven voor de coördinatie van beleidsmaatregelen en het opsporen van dubbele subsidiëring overheen verschillende overheden, indien Belgische subsidiedatabanken kunnen interconnecteren.

4.6. Recovery and Resilience Facility (RRF)

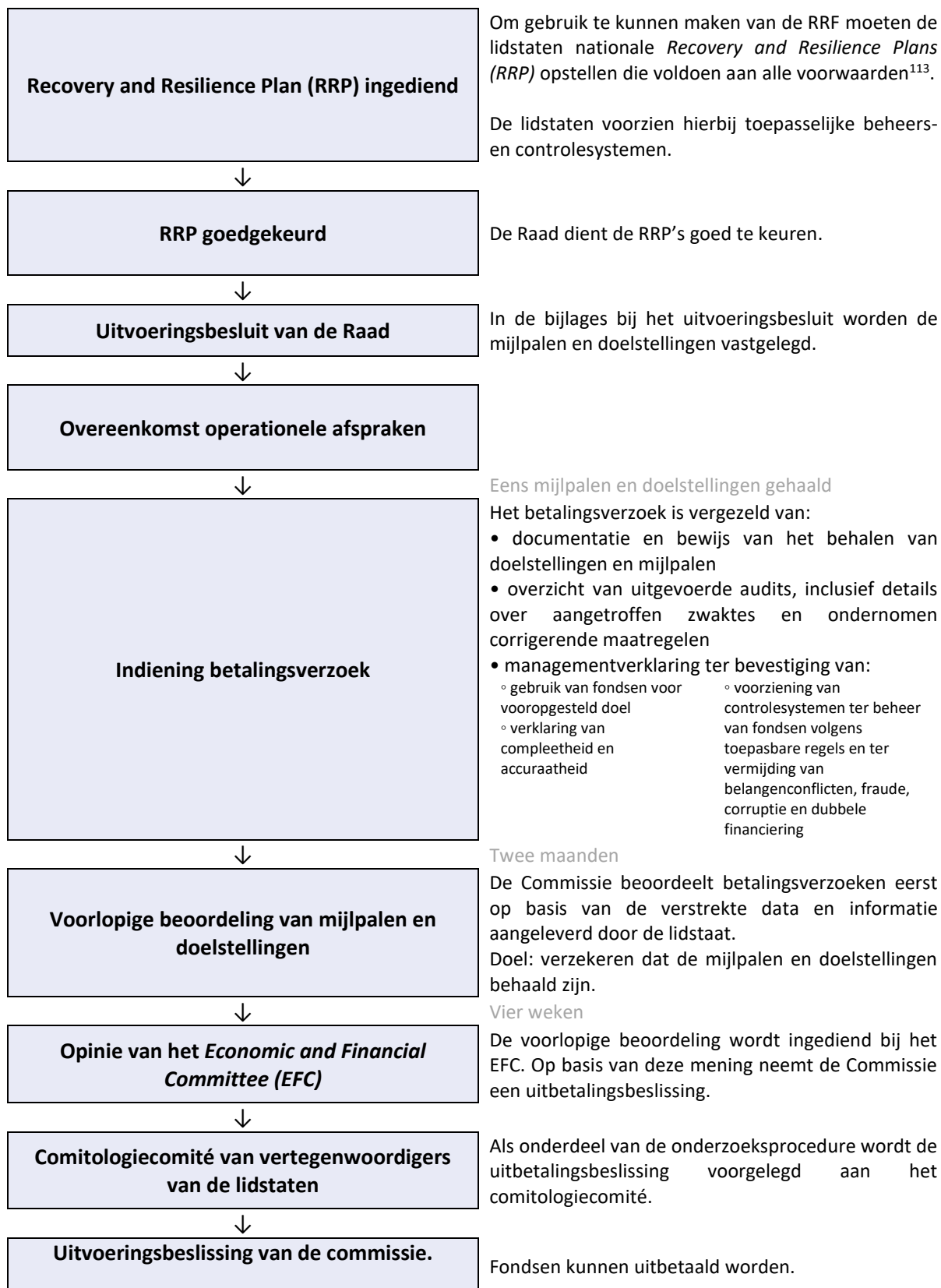
4.6.1. Principe

*NextGenerationEU (NGEU)*¹¹² is het tijdelijke fonds van de Europese Unie dat gericht is op het ondersteunen van de lidstaten bij het verminderen van de sociaal-economische impact van de COVID-19-pandemie en het terugkeren naar duurzame groei. De *Recovery and Resilience Facility (RRF)* is het belangrijkste instrument waarmee NGEU-gelden worden verdeeld. Het biedt grootschalige financiële steun voor hervormingen en investeringen, met als doel het economische herstel van de lidstaten te versnellen van de gevolgen van de COVID-19-pandemie en hen veerkrachtiger te maken.

4.6.2. Bestedingsmodel en controlesysteem

De RRF volgt een bijzonder bestedingsmodel. De Europese Commissie implementeert de RRF in direct beheer met de lidstaten als begunstigten. De voorwaarde voor betaling aan de lidstaten vanuit de faciliteit is de vervulling van vooraf bepaalde mijlpalen of doelen door middel van de uitvoering van hervormingen en investeringsprojecten. Dit verschilt van andere EU-programma's waar de wettigheid en regelmatigheid van uitgaven voornamelijk afhangt van de geschiktheid van de begunstigde, het project en de ingediende kosten. Het afwijkende toekenningsmodel impliceert dat de implementatie verloopt volgens een bijzonder proces.

¹¹² [NextGenerationEU homepage](#)

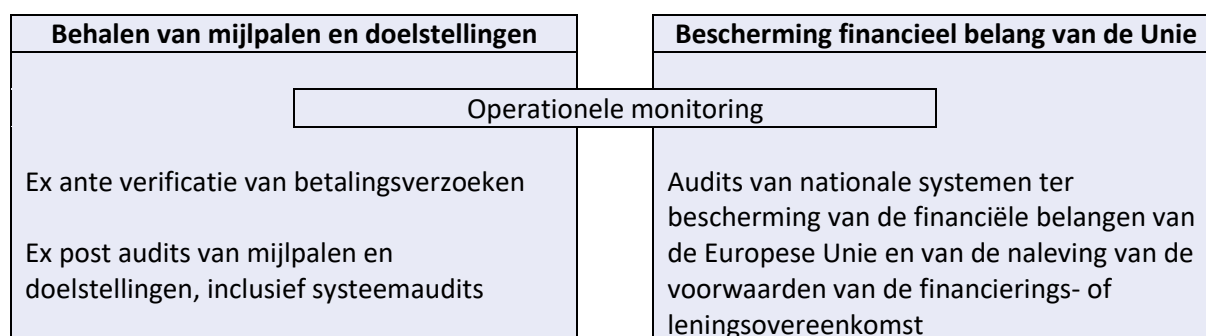

Figuur 17: Toekenningsmodel RRF

¹¹³ [Regulation \(EU\) 2021/241](#) of the European Parliament and of the Council of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility, artikel 18(4)

Om te verzekeren dat de mijlpalen en doelstellingen worden gehaald, vereist bovenstaand implementatiemodel een specifiek controlekader, zoals op het niveau van de Commissie als bij de lidstaten. Dit controlekader omvat¹¹⁴:

- De beoordeling van de nationale RRP's op vlak van effectiviteit, efficiëntie en samenhang voordat enige betaling wordt uitgevoerd
- De controle van de geschiktheid van de controlesystemen van de lidstaten zoals beschreven in hun RRP's.
- Een tweedelig controlesysteem dat voorziet in ex ante verificaties van de betalingsverzoeken van de lidstaten, en aanvullende ex post controles nadat de betaling is uitgevoerd.
- Systeemcontroles die zich richten op de bescherming van de financiële belangen van de Unie.

Figuur 18: Controlekader RRF

4.6.3. Efficiëntie en effectiviteit

In 2023 werden een aantal studies en audits uitgevoerd door de Europese Commissie¹¹⁵ en het Europees Hof van Auditoren¹¹⁶ die ons volgend veralgemeend inzicht verschaffen op vlak van efficiëntie en effectiviteit van de *Recovery and Resilience Facility*. Onderstaand overzicht is enkel bedoeld om de impact, vereisten en consequenties van een uitgebreid controlekader te illustreren. Voor verdere details verwijzen we naar de verslagen naar dewelke wordt verwezen in de voetnoten.

Effectiviteit	
Inschatting	Uitdagingen
BBP 0.4% hoger in 2022 dan geprojecteerde waarde zonder RRF . Werkloosheid 0.2% lager ten gevolge van eerste uitbetalingen. Positieve impact waarneembaar op de gestelde indicatoren	<ul style="list-style-type: none"> • Moeilijkheden om mijlpalen en doelstellingen te halen • Beperkte administratieve capaciteit • Complexe procedures • Toenemend aantal herziene (en parallel ingediende) RRP's herzieningen van RRP's

¹¹⁴ Directorate-General for Economic and Financial Affairs. (2022). [Annual activity report 2021](#).

¹¹⁵ European Commission. (2023). [Study supporting the mid-term Evaluation of the Recovery and Resilience Facility](#).

¹¹⁶ European Court of Auditors. (2023). [The Recovery and Resilience Facility's performance monitoring framework; Design of the Commission's control system for the RRF](#);

Maatregelen	
<ul style="list-style-type: none"> • Aanvulling RRF met nationale middelen en aanvullende financiering • Beperken van de ambities van de mijlpalen en doelstellingen • Elimineren van onhaalbare investeringsprojecten • Uitstellen van de deadline • Om de beperkte administratieve capaciteit op te vangen, organiseerden lidstaten opleidingen, hervormingen en investeringen ter modernisering van de overheidsadministratie en het gebruik van de <i>Technical support Instrument</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ontoereikende coördinatie en communicatie, ook tussen lidstaten • Beperkt bewustzijn omtrent RRF bij eindbegunstigden • Langdurig proces ter notificatie van toekenning • Wijzigingen van regeringen en hun prioriteiten • Moeilijke communicatie tussen lidstaten • Externe factoren
Efficiëntie	
Inschatting	Uitdagingen
Het cumulatieve effect op het BBP van de EU tegen 2041 van het gehele RRF-pakket van subsidies en leningen naar verwachting meer dan tweemaal zo groot zal zijn als het totale bedrag aan RRF-fondsen	<ul style="list-style-type: none"> • Kosten verbonden aan de implementatie van de RRF zijn toegenomen, door een geleidelijke striktere toepassing van de vereisten • De administratieve last wordt gestuurd door onduidelijkheden op vlak van: <ul style="list-style-type: none"> - De rol van controles en audits - Interpretatie van mijlpalen en doelstellingen - Uitbetalingsprocedures - Rapporteringsverplichtingen vooral m.b.t. indicatoren - • De kost/last van de RRF-maatregelen blijken groter te zijn dan bij andere nationale maatregelen
Maatregelen	
Het <i>Technical support Instrument</i> ondersteunt sinds 2021 overheidsadministraties bij het beheer van de RRF's	

Figuur 19: Impact, vereisten en consequenties van een uitgebreid controlekader (RRF)

4.6.4. Toekenningssjablonen

Ter toekenning van financiële steun in het kader van de Recovery and Resilience Plans worden op Belgisch federaal niveau sjablonen toegepast, voor het opstellen van de besluiten en protocollen. Deze zijn beschikbaar in bijlage bij dit rapport.

Voordelen van het gebruik van deze sjablonen zijn:

- **Efficiëntie:** bij de opstelling moet men niet telkens van een blank tekst beginnen, wat tijd bespaart en de doorlooptijd beperkt
- **Consistentie:** doordat alle besluiten op dezelfde manier gestructureerd worden, draagt dit bij tot de transparantie, de rechtvaardigheid en de controle.
- **Reductie van fouten:** essentiële informatie wordt op een gestandaardiseerde wijze geformuleerd, wat de kans op fouten verkleint en de kwaliteit van de besluiten verbetert

- **Duidelijkheid:** gestelde vereisten, voorwaarden en procedures worden éénvormig toegepast, waardoor verwachtingen worden beheerd, misverstanden worden voorkomen en de duidelijkheid toeneemt, zowel ten aanzien van subsidieverstrekkers als voor de begunstigden.
- **Vereenvoudigd beheer:** uniforme sjablonen maken het verzamelen, verwerken en analyseren van informatie over subsidieaanvragen en -projecten eenvoudiger

4.6.5. Synthese

Het RRF hanteert een uniek bestedingsmodel waarbij vooraf bepaalde mijlpalen en doelen behaald moeten worden door de lidstaten, opdat betalingen kunnen gebeuren. Dit vereist een specifiek controlekader, inclusief ex ante en ex post verificaties van betalingsverzoeken en audits van nationale systemen.

Belangrijke inzichten in dit kader zijn:

- Via financiering nadat gestelde **mijlpalen** zijn behaald, wordt het risico geminimaliseerd.
- Gerapporteerde moeilijkheden bij het behalen van mijlpalen, geven duidelijk het belang van **haalbare doelstellingen** aan. (§4.6.2)
- Naarmate controlemaatregelen uitgebreider en gedetailleerder worden, daalt vanaf een bepaald punt de efficiëntie en gaan zich uitdagingen stellen op vlak van administratieve capaciteit en complexiteit van procedures. Het belang van **proportionaliteit** van controlemaatregelen mag niet uit het oog verloren worden. (§ 4.6.3)
- **Implementatiekosten** nemen toe bij striktere naleving van vereisten en bij onduidelijkheid omtrent rollen, interpretaties en rapportageverplichtingen. Ook bij het ontwerp van het administratief kader t.a.v. een subsidieregeling is een kosten-batenanalyse gerechtvaardigd.
- Het gebruik van **sjablonen** voor het opstellen van **toekenningsbesluiten** verhoogt de efficiëntie bij het opstellen, de consistentie en de duidelijkheid. (§4.6.4)

4.7. De-minimisregel binnen de EU¹¹⁷

4.7.1. Begrip

Overheidsfinanciering die aan bepaalde criteria¹¹⁸ voldoet, vormt staatssteun en moet bij de Europese Commissie worden aangemeld¹¹⁹. De Raad van de Europese Unie kan echter bepalen welke soorten staatssteunmaatregelen zijn vrijgesteld van deze aanmeldingsverplichting en de Europese Commissie kan verordeningen vaststellen met betrekking tot die soorten van staatssteun.

Een dergelijke vrijstelling geldt ten aanzien van *de-minimissteun* of kleine bedragen aan staatssteun aan ondernemingen die de EU-lidstaten niet bij de Europese commissie hoeven aan te melden.

¹¹⁷ EUR-Lex.(2021). [Samenvatting De-minimisregel – Aanmeldingsvrijheid voor kleine bedragen aan staatssteun.](#)

¹¹⁸ [Verdrag](#) betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), artikel 107, lid 1

¹¹⁹ [Verdrag](#) betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), artikel 108, lid 3

Aanvankelijk bedroeg het plafond voor vrijgestelde steun € 100.000 per onderneming over een periode van drie jaar. Later werd dit bedrag verhoogd naar € 200.000¹²⁰ en € 300.000¹²¹.

Andere belangrijke aspecten van de *de-minimis*-regeling zijn:

- *Cumulatie*: Het maximale bedrag is van toepassing op de totale steun die een bedrijf van alle overheidsinstanties binnen een lidstaat ontvangt, niet per subsidie of instantie.
- *Sectorbeperkingen*: Sommige sectoren, zoals de primaire productie van landbouwproducten, de visserij- en aquacultuursector, en bepaalde activiteiten in de landbouwverwerking en -afzet, zijn uitgesloten van deze regeling.
- *Transparantie en documentatie*: Overheidsinstanties die de *de-minimis*-steun verstrekken, moeten de ontvangers informeren dat de steun onder de *de-minimis*-regeling valt en een administratie bijhouden van alle verleende steun.
- *Monitoring en naleving*: Bedrijven moeten zelf bijhouden hoeveel *de minimis*-steun zij ontvangen en ervoor zorgen dat zij de toegestane drempel niet overschrijden.

4.7.2. Toepasbaarheid op subsidies

Om na te gaan of subsidies in aanmerking komen voor de vrijstelling van aanmeldingsverplichting onder de *de-minimis*-regeling toetste de Federale Interne Audit deze aan de vijf cumulatieve criteria ter kwalificatie als staatssteun¹²²:

- *De steun wordt door staatsmiddelen bekostigd*: dit is steeds het geval, volgens onze functionele definitie van subsidies.
- *De maatregel is selectief*: bij facultatieve subsidies worden de begunstigden inderdaad geselecteerd door de administratie, waardoor de subsidie geen algemeen karakter heeft.
- *De staatsmiddelen verschaffen een economisch voordeel dat niet via normale commerciële weg zou zijn verkregen*: voldaan, gezien het verlenen van een selectief voordeel en het niet toepassen van de normale marktwetten, per definitie, de 'normale' concurrentie vervalst. Het is niet noodzakelijk om daadwerkelijk nadeel voor de concurrentie aan te wijzen, de aard van de steun volstaat op zichzelf.
- *De maatregel vervalst de mededinging (in potentie) en (dreigt te) leiden tot een ongunstige beïnvloeding van het handelsverkeer in de EU*: hoewel de Commissie erkent dat sommige zeer lokale interventies niet aan dit criterium voldoen, is de Federale Interne Audit van mening dat de door haar behandelde subsidiedossiers waarin de *de-minimis*-kwestie aan de orde werd gesteld, geen lokale dossiers bleken en de *de-minimis*-regeling wel degelijk van toepassing bleek op de beschouwde subsidies.
- *Verleend aan een onderneming die een economische activiteit verricht*

Het Hof van Justitie definieert 'ondernemingen' als 'elke eenheid die een economische activiteit uitoefent, ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop ze zijn gefinancierd. Een 'economische activiteit' is daarbij elke activiteit die erin bestaat goederen of diensten op een markt aan te

---

¹²⁰ [Verordening](#) (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de *de-minimis*-steun

¹²¹ [Verordening](#) (EU) nr. 2023/2831 van de Commissie van 13 december 2023 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de *de-minimis*-steun

¹²² [Verdrag](#) betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), artikel 107, lid 1

bieden¹²³. De vraag of een bepaalde entiteit een onderneming is, hangt dus af van de aard van haar activiteiten. Dit heeft 3 gevolgen:

- De status van een entiteit volgens nationaal recht is niet doorslaggevend.
- De vraag of de entiteit met winstoogpunt is opgericht is niet bepalend in deze context.
- De kwalificatie als onderneming is altijd verbonden aan een specifieke activiteit.

Bijgevolg kunnen we concluderen dat bepaalde facultatieve subsidies binnen het toepassingsgebied van de de-minimisregeling vallen. Dit impliceert eveneens dat boven een totaal van € 300.000 aan totale steun verleend door entiteiten binnen de lidstaat aan een onderneming, aanmeldingsplicht van toepassing is.

4.7.3. Centraal register

Verordening 2023/2831 voorziet in artikel 6 ook expliciet in de oprichting van een register.

1. De lidstaten zorgen ervoor dat met ingang van 1 januari 2026 informatie over verleende de-minimissteun wordt geregistreerd in een centraal register op nationaal of EU-niveau. Het centraal register bevat de identificatie van de begunstigde, het steunbedrag, de toekenningsdatum, de steunverlenende autoriteit, het steuninstrument en de betrokken sector op basis van de statistische classificatie van economische activiteiten in de Unie ("NACE-classificatie"). Het centrale register wordt zo opgezet dat de informatie gemakkelijk toegankelijk is voor het publiek en dat tegelijkertijd de EU-regels inzake gegevensbescherming worden nageleefd, onder meer door, indien nodig, specifieke vermeldingen te pseudonimiseren.
2. De lidstaten registreren in het centraal register de in lid 1 bedoelde informatie over door een autoriteit in de betrokken lidstaat verleende de-minimissteun uiterlijk twintig werkdagen na de verlening van de steun. Deze informatie over de-minimissteun die is ontvangen door financiële intermediairs die de de-minimissteunregelingen uitvoeren, wordt geregistreerd binnen twintig werkdagen na ontvangst van het verslag overeenkomstig lid 5. De lidstaten nemen passende maatregelen om de juistheid van de gegevens in het centraal register te waarborgen.
3. De lidstaten houden een register van de geregistreerde informatie over de-minimissteun bij gedurende tien jaar vanaf de datum waarop de steun is verleend.
4. Een lidstaat verleent pas nieuwe de-minimissteun overeenkomstig deze verordening nadat hij zich ervan heeft vergewist dat de nieuwe de-minimissteun het totale bedrag aan de-minimissteun dat aan de betrokken onderneming is verleend, niet zodanig doet toenemen dat het in artikel 3, lid 2, van deze verordening vastgestelde plafond wordt overschreden, en dat aan alle in deze verordening vastgestelde voorwaarden is voldaan.
5. Voor de toepassing van lid 1 rapporteren financiële intermediairs die de-minimissteunregelingen uitvoeren, aan de lidstaat elk kwartaal binnen tien dagen na het einde van het betrokken kwartaal het totale bedrag dat zij aan de-minimissteun hebben ontvangen. De toekenningsdatum is de laatste dag van een kwartaal.

---

¹²³ Definitie van de begrippen 'onderneming' en 'economische activiteit' in het kader van de [samenvatting](#) van het begrip 'staatssteun'. EUR-Lex.

6. Lidstaten die een centraal register op nationaal niveau gebruiken, dienen uiterlijk op 30 juni van elk jaar geaggregeerde gegevens in over de in het voorgaande jaar verleende de-minimissteun. De geaggregeerde gegevens bevatten het aantal begunstigten, het totale bedrag van de verleende de-minimissteun en het totale bedrag aan de-minimissteun per sector (aan de hand van de "NACE-classificatie"). Gegevens worden voor de eerste maal ingediend voor de-minimissteun die in de periode van 1 januari tot en met 31 december 2026 is verleend. De lidstaten kunnen bij de Commissie verslag uitbrengen over eerdere perioden indien de geaggregeerde gegevens beschikbaar zijn.
7. De betrokken lidstaat verstrekt de Commissie op haar schriftelijk verzoek binnen twintig werkdagen, of binnen de langere termijn die in het verzoek is vastgesteld, alle informatie die de Commissie nodig acht om te kunnen nagaan of aan de voorwaarden van deze verordening is voldaan, en met name het totale bedrag aan de-minimissteun in de zin van deze verordening en andere de-minimisverordeningen dat een onderneming heeft ontvangen.

4.8. Synthese van de best practices

- **Duidelijke definities** van de verschillende toelagesoorten faciliteren een performant subsidiebeleid (§4.3.1)
- Bij het ontwerp van een subsidieregeling is een **kosten-batenanalyse** aangewezen. Zowel ten aanzien van toelages als een instrument, als ten aanzien van het administratief kader. (§4.2.2, §4.3.1, §4.6.3)
- **Duidelijke en haalbare doelstellingen, meetbare indicatoren en maatstaven ter evaluatie** van toelages zijn essentieel, samen met begin-, eind- en evaluatiedata. (§4.1.2.1, §4.6.2)
- **Systematische evaluatie** van toelages is cruciaal voor het bewaken van de effectiviteit en efficiëntie. Recurrente toelages worden best voorzien van een **einddatum**, met evaluatie als voorwaarde voor verderzetting of verlenging. (§4.1.1, §4.1.2.2, §4.2.2)
- Via een **gedifferentieerd regime voor evaluaties**, proportioneel op basis van de grootte van de toelage, kan gericht geëvalueerd worden. Bij het opstellen van dit regime moet men oog hebben voor het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik. Niet evalueren is geen optie. (§4.1.4, §4.3.2.3, §4.4.2, §4.6.3)
- **Regelmatige en systematische inventarisatie**, compleet met een overzicht van uitgevoerde evaluaties, vormen een geschikt instrument ter verbetering van het subsidiebeheer en ter eliminatie van misbruik, oneigenlijk gebruik en dubbele betoelaging. (§4.1.1, §4.1.3, §4.1.4, §4.2.1, §4.3.3). Hierbij zijn standaardmodellen onontbeerlijk¹²⁴. Gecombineerd met publieke beschikbaarheid, wordt de **transparantie** verhoogd.
- **Centralisatie van subsidiebeheer** bij een gespecialiseerde dienst kan leiden naar de opbouw van expertise en een efficiënte uitvoering en evaluatie. (§4.1.5)
- Een **budgettaire stimulans voor terugvordering** van subsidies kan de nodige middelen aanleveren om controlediensten te ontwikkelen. (§4.3.2.7)
- Het gebruik van **sjablonen voor het opstellen van toekenningsbesluiten** verhoogt de efficiëntie bij het opstellen, de consistentie en de duidelijkheid. (§4.6.4)
- Verschillende **regionale** overheden ontwikkel(d)en online **subsidiedatabanken** (§4.3.3, §4.4.4, §4.5.2) elk volgens hun eigen definities (§4.3.2.1, §4.4.1, §4.5.1)
- Volgens de **de-minimis-regeling** van de Europese Unie geldt boven een bedrag van € 300.000 meldingsverplichting voor staatssteun, waarbij minstens bepaalde facultatieve subsidies in rekening gebracht moeten worden. Een subsidieregister wordt hierdoor praktisch, maar ook volgens Europese verordening, een noodzaak. (§4.7)

---

¹²⁴ Bijlage 6.4 somt de verschillende inhoudelijke elementen van standaardmodellen en subsidiekaders, aangetroffen tijdens de best practice, op.

5. Aanbevelingen

De werkgroep van deze spending review kwam tot de bevinding dat essentiële elementen ontbreken om naar de toekomst toe te kunnen komen tot een efficiënt en effectief federaal subsidiebeleid. Teneinde hieraan te verhelpen worden volgende aanbevelingen geformuleerd ten aanzien van de Ministerraad.

5.1. Vastleggen van wettelijke definities

Vaststelling: Hoewel elke *toelage* of *subsidie* haar oorsprong vindt in een wet, en artikel 48 van de wet van 22 mei 2003¹²⁵ de precisering van de aard van de subsidie oplegt, bestaan er geen exacte juridische definities van deze termen, noch van *transfer*, *dotatie*, *prijs*, *gift*, *facultatieve subsidie* en *reglementaire subsidie*. Dit creëert onzekerheid en onduidelijkheid, en bemoeilijkt het een effectief, efficiënt en performant subsidiebeheer. Een wettelijk definitiekader vormt voor de werkgroep een noodzakelijke voorwaarde teneinde het geheel van subsidies te kunnen inventariseren en categoriseren met het oog op het uitbouwen van een uniform kader (zie ook aanbeveling 5.3).

Aanbeveling: De termen ***subsidie***, ***dotatie***, ***transfer***, ***prijs***, ***gift***, ***facultatieve subsidie***, ***interne subsidie***, ***volledig gereguleerde of organieke subsidie***, ***semi-gereguleerde subsidie en, in voorkomend geval, andere relevante begrippen*** dienen sluitend **juridisch gedefinieerd** te worden, bij voorkeur in een wet¹²⁶. Bij het vastleggen van deze definities moet er aandacht zijn voor hun vertaling naar het Frans, om onduidelijkheid compleet uit te sluiten.

Dit rapport bevat een aanzet voor deze definities via de functionele criteria gebruikt in het onderzoek¹²⁷ en een reeds bestaand ontwerp voor koninklijk besluit¹²⁸ ter uitvoering van de artikelen 48 en 122 van de Wet van 22 mei 2003. De definitiekaders van de verschillende regionale overheden zijn eveneens inbegrepen.

Voorstel van actie: opstellen van wetsontwerp dat op initiatief van de Minister van Begroting op korte termijn voor besluitvorming wordt geagendeerd op de Ministerraad als aanvulling in de Wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat, samen met het ontwerp van uitvoeringsbesluit van de artikelen 48 en 122 van dezelfde wet.

5.2. Interfederaal subsidieregister

Vaststellingen: Doorheen haar analyse en de studie van de best practices kwam de werkgroep tot de bevindingen dat

---

¹²⁵ [Wet van 22 mei 2003](#) houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat

¹²⁶ Bij voorkeur in de wet van 22 mei 2003. Zie ook punt §2.2.6 van dit rapport.

¹²⁷ Zie §3.2

¹²⁸ Zie bijlage §6.1

- Een systematisch en **gestructureerd databeheer** van toelagen aanzienlijke opportuniteiten biedt ter verbetering van de beheersefficiëntie en ter beperking van potentiële risico's op vlak van misbruik, oneigenlijk gebruik en dubbele betoelaging
- Er nood is aan **transparantie** ten aanzien van het subsidiebeleid, de subsidiebegunstigden, de toekenningsbesluiten en eventueel uitgevoerde evaluaties.
- Het gebrek aan een subsidieregister efficiënte controles verhindert in het kader van mogelijke dubbelfinancieringen en inzake anti-fraude en anti-corruptie
- De oprichting van een subsidie-inventaris **wettelijk verplicht** wordt van zodra een koninklijk besluit ter uitvoering van de wet tot wijziging van de wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur¹²⁹, gepubliceerd wordt.
- Verschillende **regionale overheden** een subsidieregister ontwikkelen volgens hun eigen definities, architectuur en infrastructuur.
- Volgens de **de-minimis-regeling van de Europese Unie** er een meldingsverplichting voor staatssteun aan kleine ondernemingen geldt voor een totaal steunbedrag van €300.000 over de laatste drie jaren op het tijdstip van de toekenning van nieuwe steun verleend door alle instanties binnen een lidstaat, inclusief subsidies. Bijgevolg wordt interfederaal zicht op betoelaging een vereiste. Bovendien vraagt de betrokken Europese verordening de oprichting van een register

Aanbeveling: Er dient een **interfederaal subsidieregister** te worden opgericht om optimaal databeheer ten aanzien van toelages mogelijk te maken, en dubbele betoelaging op te sporen.

Het is hierbij ten sterkste aan te bevelen om op korte termijn hiertoe de noodzakelijke initiatieven te ontwikkelen, gelet op hogervermelde vaststellingen alsmede de observatie dat bepaalde deelstaten hiertoe reeds zelfstandig initiatieven hebben ontwikkeld.

Mogelijk vereist dit register een coördinatiecentrum, potentieel te financieren via een samenwerkingsprotocol.

In deze context zou het optimaal zijn om de betrokken definities af te stemmen tussen de federale en regionale overheden, en eventueel te toetsen aan Europese definities.

Om het volledige potentieel uit de databank te halen moet ze eveneens de mogelijkheid bieden tot het consulteren van:

- Een overzicht van de subsidies per subsidieontvanger
- De resultaten van uitgevoerde evaluaties

Er moet overwogen worden om het subsidieregister te integreren met de bestaande federale¹³⁰, Vlaamse¹³¹, Brusselse¹³² en Waalse¹³³ Open Data infrastructuur, waartussen reeds interconnectie bestaat, ook met het Europees¹³⁴ niveau, of om gebruik te maken van interconnectie-

---

¹²⁹ Zie §2.2.11

¹³⁰ [Data.gov.be](https://data.gov.be)

¹³¹ [Datavindplaats](https://datavindplaats.be)

¹³² [Datastore.brussels](https://datastore.brussels.be)

¹³³ [ODWB](https://odwb.be)

¹³⁴ [Data.europa.eu](https://data.europa.eu)

mogelijkheden met de Vlaamse¹³⁵, Brusselse¹³⁶ en Waalse¹³⁷ subsidieregisters of van andere overheden.

Voorstellen van actie:

- *Federaal*: op korte termijn opzetten van een coördinatiestructuur teneinde de premissen voor de uitbouw van een subsidieregister in kaart te brengen (IT-behoefte, data-inventarisatie en -noden, GDPR, AI, organisatorisch en methodologisch stappenplan);
- *Interfederaal*: op korte termijn voorbereiden van een dossier voor het Overlegcomité, en waarbij in de voorbereidende fase de bevoegde federale en regionale Ministers via een interministeriële conferentie hun medewerking verlenen voor het opzetten van een gezamenlijke informatie- en coördinatiestructuur met het oog op het zo uniform mogelijk gezamenlijk opbouwen van een interfederale databank met bijhorende minderkosten.

5.3. Uniform kader en toekenningsjablonen

Vaststellingen: De werkgroep kwam tot de volgende lijst van essentiële elementen van een subsidie:

- **Specifiek en meetbaar doel**, zowel ten aanzien van het instrument als ten aanzien van het maatschappelijk doel.
- Concrete en relevante **controlestukken**, en hun datum van indiening
- Identificatie van de **controlerende instantie**
- Expliciete vermelding dat zal teruggevorderd worden bij niet-verantwoording
- **Evaluatiedatum**
- **Einddatum** (bij recurrenente subsidies)

Aanbeveling: Om de efficiëntie, de consistentie en de duidelijkheid te waarborgen dient een **uniform subsidiekader** vastgelegd te worden met daarin de **minimale elementen** van een toelage.

Per type toelage dienen **jablonen voor de toekenningsbesluiten** opgesteld en gebruikt te worden. De eerder vermelde elementen moeten hier integraal deel van uitmaken. §6.5 bevat hiertoe een voorbeeld van hoe dit uitgewerkt zou kunnen worden.

Voorstel van actie: bij voorkeur na het opstarten van aanbeveling 1 waardoor een uniform en eénuddig definitiekader kan worden gehanteerd, worden op middellange termijn alle sjablonen in de werking van de overheidsdiensten en -instellingen geïntegreerd, en waarbij de Inspectie van financiën in de voorbereidende fase van de besluitvorming de naleving ervan zal garanderen op basis van de administratieve en begrotingscontrole. De Minister van Begroting kan hierbij door de Ministerraad belast worden met de coördinatie van de uitvoering van deze maatregel¹³⁸.

---

¹³⁵ Zie §4.3.3

¹³⁶ Zie §4.4.4

¹³⁷ Zie §4.5.2

¹³⁸ Zie onder meer: Artikel 24, §1, derde lid van het KB van 20 mei 2022 betreffende de administratieve, begrotings- en beheerscontrole stelt dat de Minister van Begroting bepaalt wat onder een volledig dossier verstaan dient te worden.

5.4. Specialisatie en centralisatie van subsidiebeheer en inning

Vaststellingen: naar aanleiding van de navraag observeerde de werkgroep:

- Een uiteenlopend expertiseniveau ten aanzien van toelages
- Indicaties van concentraties van expertise
- Meldingen van een tekort aan capaciteit of personeel
- Tussen de ex ante controle door Inspectie van Financiën, en een eventuele ex post audit door de FIA, gaan er geen *vreemde ogen* over een subsidieregeling.

Aanbeveling: de **centralisatie van het subsidiebeheer bij een gespecialiseerde centrale cel**

Praktisch zou dit uitgewerkt kunnen worden door eerst de aanwezige expertise in kaart te brengen, en vervolgens een overkoepelend vrijwillig samenwerkingsverband op te zetten, waarbij goede praktijken en ervaringen worden gedeeld. Nadien kan via specialisatie binnen de eigen instelling overgegaan worden naar het opzetten van een **transversale centrale cel**.

Eens de beslissing om te subsidiëren genomen is door de interne operationele dienst, kan de centrale subsidiecel deze ondersteunen bij het opstellen van een correct subsidiebesluit en het beheer van de subsidie: opvolging en controle.

In de uitzonderlijke situaties waarin er teruggevorderd wordt en de begunstigde weigert terug te betalen, kan het dossier verhuizen naar de **algemene administratie Inning en invordering van de FOD Financiën**, dewelke nu reeds inningsprocedures afhandelt bij sommige niet-fiscale ontvangsten. Hierbij kan de dienst ook andere schulden ten aanzien van de federale overheid in overweging nemen.

Het toevoegen van een platform ter digitalisering van de aanvraag- en toekenningsprocedures aan het online subsidieregister kan deze centralisatie verder stroomlijnen.

Voorstel van actie: op korte termijn per overheidsdienst en -instelling die binnen de scope viel van de spending review, nagaan in welke mate de door hen toegekende dotaties en subsidies al dan niet behoren tot de kerntaken van de betrokken organisatie, welke expertise aanwezig is binnen de organisatie voor de toekenning, controle en opvolging van de aanwending van de subsidies en of er zodoende behoefte is aan het opzetten van een transversale centrale cel.

Bij voorkeur na het opstarten van aanbeveling 1 (definities) en na de implementatie van aanbeveling 3 (sjabloon), op middellange termijn aan de Ministerraad voorleggen van een voorstel van onderbouwd en geconcretiseerd geoptimaliseerd organisatorisch dossier, teneinde, in voorkomend geval, een gespecialiseerde centrale subsidiecel in het leven te roepen, na voorafgaande afstemming er van op een werkgroep Beleidscoördinatie, met inbegrip van een volledige proces- en HR-flow (inclusief de opname van de algemene administratie *Inning en Invordering* van de FOD Financiën voor de terugvorderingen).

5.5. Periodieke en proportionele evaluatie

Vaststelling: vandaag wordt een aanzienlijk deel van de toelagen niet systematisch geëvalueerd, terwijl dit cruciaal is voor het bewaken van de efficiëntie en de effectiviteit.

Aanbeveling: toelagen moeten systematisch worden geëvalueerd. Dit kan versterkt worden door voor iedere subsidie, inclusief de occasionele subsidies, van bij de toekenning een **evaluatiedatum** te bepalen. Recurrente subsidies dienen te voorzien in data ten behoeve van het kunnen uitvoeren van periodieke evaluaties. Bij occasionele subsidies kunnen de resultaten van de evaluatie in overweging genomen worden voor toekomstige betoelaging, bij recurrente subsidies moet de **evaluatie** een **voorwaarde** zijn voor **verderzetting of verlenging**.

Via een proportionaliteit, of differentiatie van het evaluatieregime op basis van de grootte, kan gericht geëvalueerd worden.

Voorstel van actie: bij voorkeur tezelfdertijd samen met aanbeveling 4 uit te voeren.

5.6. Herkwalificatie van toelages

Vaststelling: bij de analyse van de resultaten van onze enquête, stelde de werkgroep verschillen vast tussen de vorm en de intentie van verschillende toelagen. Voorbeelden hiervan zijn

- Feitelijke dotaties, of toelages naar de inhoud van het toekenningsbesluit het voorkomen een subsidie lijken, maar zonder intentie om ooit om verantwoording te vragen
- Facultatieve subsidies die jaarlijks herhaald worden, en zelfs als structureel aangeduid werden door de respondenten

Hierdoor zijn de resultaten van onze navraag niet geschikt ter populatie van een eerste register.

Aanbeveling: eens de definities en het uniform kader in voege treden, moet een **algemene herkwalificatie van toelagen** gebeuren, in samenhang met Inspectie van Financiën en de regeringscommissarissen, zodat vorm en intentie overeenkomen. Hier kan best politiek een deadline aan verbonden worden.

Voorstel van actie: bij voorkeur na het opstarten van aanbeveling 1 (definities) en samen met aanbeveling 3 (sjabloon) uit te voeren.

5.7. Bevoegdheidskader

Het grondwettelijk bevoegdheidskader dient gerespecteerd te worden om usurperende bevoegdheden te vermijden en de bevoegdheidsverdeling tussen de verschillende bestuursniveaus te waarborgen.

Voorstel van actie: op korte termijn opstellen van een lijst van usurperende bevoegdheden die voor bespreking en besluitvorming geagendeerd wordt op de Ministerraad. In het voorkomende geval

van de schrapping ervan worden in voorkomend geval de bevoegde regionale overheden hiervan tijdig op de hoogte gesteld.

5.8. Gerichte spending reviews

Om de efficiëntie en effectiviteit van specifieke subsidies te onderzoeken, zijn afzonderlijke spending reviews aangewezen.

Voorstel van actie: na de uitvoering van de aanbevelingen 1, 3, 4, 5 en 6 is er een gemeenschappelijk fundament aanwezig waarna bepaalde subsidiestromen op basis van duidelijke richtlijnen, evaluaties en controles veel doelgerichter en efficiënter kunnen worden onderzocht bij wijze van het opzetten van nieuwe spending reviews.

6. Bijlages

6.1. Ontwerp-KB: artikels 48 en 122 van de Wet van 22 mei 2003

Titel I: Algemene bepalingen

Hoofdstuk 1. Het toepassingsgebied

Artikel 1. Dit besluit is van toepassing op subsidies die worden verleend door een dienst van de federale Staat zoals bepaald in het artikel 2 van de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat, hierna genoemd "de Wet".

Hoofdstuk 2. De definities

Art.2. Voor de toepassing van dit besluit moet verstaan worden onder:

1° Een subsidie: elke tegemoetkoming, elk voordeel of elke hulp of financiële ondersteuning, ongeacht de vorm, de benaming of de aard van de akte of de overeenkomst waarmee ze wordt toegekend, met inbegrip van de zonder interest verleende terugvorderbare voorschotten, ter bevordering van voor het algemeen belang dienstige activiteiten; zij wordt verstrekt door een dienst die tot de overheid, de federale Staat of een rechtspersoon omschreven in het artikel 121 van de wet behoort en moet bij deze diensten worden verantwoord. Dotaties en prijzen die aan geleerden en kunstenaars voor hun werk worden verleend wegens de niet verplichte aanwendingsverantwoording, zijn uitgesloten;

2° Dotatie: een krediet dat is opgenomen in de algemene uitgavenbegroting, maar waarvan de begunstigde van het krediet de wijze van aanwending niet dient te verantwoorden.

3° Financiële ondersteuning: De financiële ondersteuning kan bestaan uit de toekenning van gelden of uit het verlenen van voordelen in natura in de vorm van de uitvoering van werkzaamheden, het overdragen van goederen of het verstrekken van diensten waarvan de financiële lasten gedragen worden door de overheid.

4° Controle: zij omvat elke vorm van toezicht, bewaking, nazicht, verificatie, toetsing, inspectie en/of keuring die in elke fase van de subsidie kan plaatsvinden;

5e Een kaderbesluit: Een besluit waarin bepalingen zijn opgenomen die hun toepassing kunnen krijgen bij een of meerdere subsidiebesluiten zo het betrokken subsidiebesluit naar de betrokken bepaling van het kaderbesluit verwijst.

6° Subsidiebesluit: elk besluit houdende de toekenning van een subsidie waarin alle bepalingen die door de partijen moeten worden nagekomen opgenomen zijn, tenzij bepaalde bepalingen reeds in een kaderbesluit of een conventie werden opgenomen waarnaar het subsidiebesluit verwijst.

7° Subsidiërende overheid: een dienst van de federale Staat, die rechtstreeks of onrechtstreeks instaat voor de toekenning, de uitbetaling en het toezicht op de subsidie. Deze dienst stelt voor elke subsidie een opvolgingsverantwoordelijke aan;

8° De opvolgingsverantwoordelijke: is de natuurlijke persoon of de dienst die voor de subsidiërende overheid instaat voor de opvolging en de naleving van de modaliteiten van de betrokken subsidie;

9e De begunstigde van een subsidie: betreft de persoon of de instelling aan wie de subsidiërende overheid de subsidie heeft toegekend door middel van een subsidiebesluit of een organieke wet;

10° De subsidieverlener: de persoon/de organisatie die als tussenpersoon/-organisatie optreedt tussen de subsidiërende overheid en de finale begunstigde van de subsidie.

11° Een (subsidie)overeenkomst/conventie : is een officiële overeenkomst tussen twee of meer partijen die een bindende afspraak maken waarmee alle partijen instemmen. De aard van de overeenkomst/conventie wordt bepaald door een aantal dimensies, met name meerdere of mindere mate van verplichting (zijnde de vrijblijvende of dwingende aard) en de situatie (zijnde de omgeving, de tijd en de plaats van het gebeuren).

12° Het subsidiedossier: het dossier dat alle elementen, controleresultaten, verslagen en verantwoordingsstukken met betrekking tot de specifieke subsidie bevat en dat bij de subsidiërende overheid wordt gecentraliseerd;

13° Het praktisch gedeelte: alle elementen van het subsidiebesluit die betrekking hebben op de te realiseren doelstelling(en)/resultaten, met inbegrip van de eraan verbonden meetindicatoren;

14° Het comptabiliteitsgedeelte: alle elementen van het subsidiebesluit die betrekking hebben op de boekhoudkundige, financiële en budgettaire verwerking van de middelen die in het kader van de subsidie worden aangewend of worden verkregen;

15° Controlerende persoon/organisatie: de persoon/organisatie, die controle houdt op de uitvoering van de subsidie of een deel(aspect) ervan of specifieke in het subsidiebesluit opgenomen bepalingen.

16° De eigen financiële inbreng: de financiële middelen die de begunstigde van een subsidie inbrengt als cofinanciering van de gesubsidieerde activiteit en die niet voorkomt uit andere subsidies of andere vormen van financiering van de federale overheid of van andere overheden;

17° Dienst: een van de diensten bedoeld in het artikel 2 van de Wet;

18° Verantwoordingsstuk: elk origineel of gelijkwaardig document dat werd opgesteld en aangewend in het kader van de aanvraag, de toekenning, de uitvoering, de opvolging of de verantwoording van een subsidie.

Titel II: De organisatie en de coördinatie van de controle op een subsidie

Art. 3. In aanvulling van de bepalingen opgenomen in dit besluit, dienen de bepalingen inzake de controle op de aanwending van de subsidie, die in een wettelijke of in een hiërarchische hogere juridische wet- of regelgeving zijn opgenomen en die van toepassing zijn op de betrokken subsidie, alsook de bepalingen die in het subsidiebesluit zijn opgenomen of in het kader van het toekennen van een subsidie zijn overeengekomen tussen de partijen, door de betrokken partijen strikt nagekomen worden.

Zo zich tegenstrijdigheden tussen de hierboven vermelde bepalingen voordoen, hebben de bepalingen opgenomen in de hoogste juridische hiërarchische norm voorrang op de onderliggende bepalingen.

Hoofdstuk 1. De organisatie van de controle

Art. 4. Elke Minister bepaalt voor zijn diensten de te volgen methodologie en procedures met betrekking tot de opvolging en controle van de subsidies, rekening houdend met de risicoprofielen die voor de betreffende subsidies werd vastgesteld op basis van hun specifieke kenmerken.

Art. 5. Voor elke subsidie moet een opvolgingsverantwoordelijke worden aangeduid bij de subsidiërende overheid. Indien de begunstigde wettelijk als subsidieverlener kan optreden, dient ook bij de begunstigde een opvolgingsverantwoordelijke te worden aangeduid voor elke door deze begunstigde verleende subsidie.

Art. 6. §1. De bij de subsidiërende overheid aangeduide opvolgingsverantwoordelijke zorgt voor en coördineert:

- de controle op de correcte aanwending van de beschikbaar gestelde middelen in het kader van een subsidie;
- de uitvoering van alle noodzakelijke controlewerkzaamheden door de bevoegde persoon of personen;
- de nodige controles en het opnemen van de controleresultaten in het subsidiedossier;
- de opvolging van de tijdige uitvoering van de in de beslissing tot toekenning van een subsidie of de onderliggende wet- of regelgeving opgenomen bepalingen, overeenkomstig de door de bevoegde minister of de leidinggevende van de Dienst vastgelegde methodologie en procedures.

§2. Daarnaast is de aangeduide opvolgingsverantwoordelijke verantwoordelijk voor:

- het schriftelijk meedelen van de terug te vorderen bedragen aan de financieel verantwoordelijke van de dienst;
- het opmaken of laten opmaken van het risicoprofiel voor de betrokken subsidie op basis van de hem beschikbare gegevens;

§3. Elke subsidieverlener moet een eigen controlesysteem opzetten, gelijkwaardig aan het in dit besluit beschreven systeem, dat door de subsidiërende overheid op zijn degelijkheid kan worden gecontroleerd.

A. Het risicoprofiel bepalen

Art. 7. Elke minister moet voor zijn dienst(en) een methodologie en een procedure opstellen voor het bepalen van het risicoprofiel van elke subsidie groter dan 1.250 euro die door zijn diensten wordt uitgekeerd. Hierbij kan zowel rekening gehouden worden met de aard als het type van subsidiedossier alsook met de in supra vermelde elementen.

Voor elke subsidie, groter dan 1.250 euro, moet minstens 1 maal per jaar een risicoprofiel opgemaakt worden overeenkomstig de vastgelegde methodologie en de voorziene procedures.

Het is de minister toegestaan ook voor de kleinere subsidies een methodologie en/of een procedure vast te stellen met betrekking tot het risicoprofiel.

B. Personen die een bijdrage kunnen leveren bij de controle

Art. 8. De tussenkomende interne of aangestelde externe auditoren of bevoegde personen/organisaties mogen zelf geen rechtstreekse of onrechtstreekse begunstigde zijn van de

subsidie, noch de opvolgingsverantwoordelijke zijn van de subsidiërende overheid of van de subsidieverlener. Zij stellen een verslag op van hun bevindingen die in het subsidiedossier wordt opgenomen.

De in vorige lid vermelde personen/organisaties mogen zelf niet rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn bij de effectieve uitvoering van de subsidie waarop zij controle uitoefenen, om de nodige functiescheiding tussen de betrokkene met een controlefunctie en de begunstigde van de subsidie te verzekeren.

C. De controleverrichtingen

Art. 9. De in de organieke bepalingen, het subsidiebesluit, de beslissing of de overeenkomst/conventie houdende toekenning van een subsidie voorziene controlemaatregelen moeten door de begunstigde worden nageleefd en opgevolgd.

Zo de begunstigde van de subsidiërende overheid of van de subsidieverstrekker dienaangaande een vraag krijgt van de opvolgingsverantwoordelijke brengt zij hem over de in het eerste lid voorziene controlemaatregelen en hun naleving en opvolging op de hoogte.

Art. 10. De controle op de juiste aanwending van de middelen voor de doeleinden waarvoor zij verleend werden moet gebeuren overeenkomstig de door de minister of de door hem aangewezen persoon/dienst vastgelegde methodologie en de voorgeschreven procedures.

Art. 11. De bevoegde diensten van de subsidiërende overheid of de door hen aangestelden oefenen, op stukken of ter plaatse, controle uit op de verantwoording, welke de gesubsidieerde aan de Staat moet verstrekken. Zij kunnen ook, op stukken of ter plaatse, controle uitoefenen op de verantwoording welke degenen die een subsidie genieten, moeten verstrekken aan de rechtspersonen, van wie zij die subsidie ontvangen, wanneer die persoon zelf een subsidie ontvangt van een subsidiërende overheid.

Zij kunnen onder meer kennismaken, zonder verplaatsing, van alle toestandsopgaven, comptabiliteitsbescheiden, verantwoordingsbescheiden en – stukken, zich alle elementen doen voorleggen die voor hun bevindingen van enig belang kunnen zijn en iedere bevoegde persoon horen die hun opheldering kan verstrekken.

Zij kunnen hun controles zelf buiten het jaarlijks kader van het lopend beheer uitbreiden.

Art. 12. Op het einde van de subsidie of van een schijf van een subsidie of bij het bereiken van de vooropgestelde doelstelling, moet de begunstigde een gedetailleerd verslag opmaken van de uitgevoerde prestaties en de gerealiseerde doelstellingen, dat aan het subsidiedossier wordt toegevoegd.

Hierbij houdt hij rekening met alle in de documenten met betrekking tot de subsidie opgenomen voorwaarden en/of bepalingen ter uitbetaling van de volgende schijf.

Art. 13. De controle kan plaatsvinden op verschillende locaties, zijnde:

- 1° Ten kantore van de subsidiërende overheid, de subsidieverlener of de controlerende persoon/organisatie op basis van de ter beschikking zijnde verantwoordingsstukken, controleverslagen, werkpapieren en resultaten van de reeds uitgevoerde controles.
- 2° Ten kantore van de begunstigde op basis van de supra vermelde elementen alsook op basis van alle bij die begunstigde beschikbare gegevens.
- 3° Ter plaatse, zijnde de plaats waar de activiteiten in het kader van de subsidie worden uitgevoerd.

Art. 14. De subsidiërende diensten of de door hen aangestelden mogen zich niet mengen in het beheer van de gesubsidieerde instellingen of personen, noch bevelen geven met de bedoeling sommige verrichtingen te verhinderen of op te schorten.

Hoofdstuk 2. De coördinatie van de controle

Art. 15. Als een bezoek ter plaatse of ter kantore wordt gepland, zal de betrokken persoon/organisatie:

- 1° voorafgaandelijk kennisnemen van alle gegevens uit het subsidiedossier;
- 2° de eventuele bijkomende bepalingen opgelegd door de bevoegde Minister inzake methodologie en te volgen procedures met betrekking tot de opvolging van subsidies nakomen, als deze op hem/hen van toepassing zijn.

Art. 16. Alle controlerende personen/organisaties mogen steunen op elkaars bevindingen en controleverrichtingen, die in het subsidiedossier zijn opgenomen, zonder hen evenwel hun eigen controle- en/of toezichtsbevoegdheden te ontnemen.

Art. 17. Alle gegevens, verslagen, controleresultaten, bevindingen en andere nuttige elementen worden bewaard in het subsidiedossier dat bij de subsidiërende overheid wordt bewaard. Zo bepaalde stukken zich op een andere plaats bevinden, zal er in het subsidiedossier een verwijzing hiernaar worden opgenomen.

Het subsidiedossier is steeds voor elke betrokkene bij het subsidiedossier toegankelijk en elk van hen mag gebruik maken van de erin opgeslagen gegevens. Deze gegevens kunnen op materiële of op gedematerialiseerde wijze zijn opgeslagen.

Titel III: Slotbepalingen

Art. 18. Dit besluit treedt in werking de eerste dag van de maand volgend op de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad.

6.2. Sjabloon voor een Koninklijk Besluit, gebruikt in het kader van de RRF

KONINKRIJK BELGIE	ROYAUME DE BELGIQUE
FEDERALE OVERHEIDSDIENST [XXX]	SERVICE PUBLIC FEDERAL [XXX]
Koninklijk besluit tot vaststelling voor het jaar 202X van het bedrag toegewezen aan voor de verwezenlijking van projecten in verband met [XXX], zoals omschreven in het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht.	Arrêté royal fixant pour l'année 202X le montant attribué au [XXX] pour la réalisation des projets relatifs [XXX] définis dans le Plan national pour la Reprise et la Résilience.
FILIP, Koning der Belgen, Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet.	PHILIPPE, Roi des Belges, A tous, présents et à venir, Salut.
Gelet op de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat, artikelen 121 tot 124;	Vu la loi du 22 mai 2003 portant organisation du budget et de la comptabilité de l'Etat fédéral, les articles 121 à 124;
Gelet op de programmawet van 20 december 2020, artikel 91;	Vu la loi-programme du 20 décembre 2020, l'article 91 ;
Gelet op de wet van 22 december 2023 houdende de Algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2024, artikel 2.06.09;	Vu la loi du 22 décembre 2023 contenant le Budget général des dépenses pour l'année budgétaire 2024, l'article 2.06.09;
Gelet op het koninklijk besluit van 20 mei 2022 betreffende de administratieve en begrotingscontrole;	Vu l'arrêté royal du 20 mai 2022 relatif au contrôle administratif et budgétaire ;
Gelet op Verordening (EU) 2021/241 van 12 februari 2021 van het Europees Parlement en de Raad tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit zoals aangepast in Verordening (EU) 2024/795 van het Europees Parlement en de Raad van 29 februari 2024;	Vu le règlement (UE) 2021/241 du 12 février 2021 du Parlement européen et du Conseil établissant la facilité pour la reprise et la résilience comme adapté par le règlement (UE) 2024/795 du Parlement européen et du Conseil du 29 février 2024;
Gelet op de uitvoeringsbeslissing van de Europese Raad van 8 december 2023 (en diens bijlage) tot wijziging van het uitvoeringsbesluit van 13 juli 2021 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor België	Vu la décision d'exécution du Conseil Européen du 8 décembre 2023 (et son annexe) modifiant la décision d'exécution du 13 juillet 2021 relative à l'approbation de l'évaluation du plan pour la reprise et la résilience pour la Belgique ;
Gelet op het advies van de Inspecteur van Financiën, gegeven op XXXX;	Vu l'avis de l'Inspecteur des Finances, donné le xx ;
Overwegende het belang van een snelle uitvoering van het project dat is opgenomen in het door de Ministerraad van 22 december 2023 goedgekeurde Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht betreffende de investeringen evenals maatregelen om de risico's van fraude, corruptie, belangenconflicten en dubbele financiering te voorkomen, op te sporen en te corrigeren;	Considérant l'importance de mettre en œuvre rapidement le projet repris dans le Plan national pour la Reprise et la Résilience approuvé au Conseil des ministres du 22 décembre 2023 ainsi que les mesures de prévention, détection, correction des risques de fraude, corruption, conflit d'intérêts et double financement;
Op de voordracht van de Minister [XXX], HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ:	Sur la proposition du Ministre [XXX], chargé, NOUS AVONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS:
Artikel 1. Er wordt aan [XXX], [adres], ondernemingsnummer [XXX], een toelage toegekend:	Article 1er. Il est alloué à [XXX], [Adresse], numéro d'entreprise [XXX], une subvention :
1° van maximaal [XXX] EUR ([XXX] EUR) ter dekking van de kosten (excl. btw) die gepaard gaan met de verwezenlijking van het project BE-C[CXX]-I[I]-XXX – Naam project (ID BOSA) in het kader van de Faciliteit voor herstel en veerkracht.	1° de [XXX] ([XXX] EUR) au maximum pour couvrir les dépenses (TVA excl.) liées à la réalisation du projet BE-C[CXX]-I[I]-XXX – Nom projet (ID BOSA) dans le cadre de la Facilité pour la reprise et la résilience.
Art. 2. De in artikel 1 bedoelde bedragen zullen worden aangerekend binnen de grenzen van de beschikbare kredieten ten laste van de vastleggingskredieten van de basisallocatie 06.41.17.41.40.47 (exclusief btw) van de Algemene uitgavenbegroting van het begrotingsjaar 2024.	Art. 2. Les montants visés à l'article 1er seront imputés dans les limites des crédits disponibles à charge des crédits d'engagement de l'allocation de base 06.41.17.41.40.47 du Budget général des dépenses de l'année budgétaire 2024.

<p>Op de basisallocatie 06.41.XX.XX.XX.XX zal het btw-bedrag van XXX EUR aangerekend worden.</p>	<p>Un montant de XXX EUR sera imputé sur l'allocation de base 06.41.XX.XX.XX.XX pour le montant correspondant à la TVA.</p>
<p>Art. 3. §1 - De op de vereffeningskredieten voorziene toelage wordt aan de begunstigde overgemaakt op voorlegging van een schuldvordering en bewijsstukken die de materialiteit en het bedrag van de opgegeven lasten staven. [Deze schuldvordering en bewijsstukken dienen voorafgaand gevalideerd te worden door de bevoegde regeringscommissaris.]</p>	<p>Art. 3. § 1 - La subvention prévue sur les crédits de liquidation sera versée au bénéficiaire sur présentation d'une déclaration de créance moyennant la production de pièces justificatives attestant la matérialité et le montant des charges déclarées. [Cette demande et les pièces justificatives doivent être validées au préalable par le commissaire du gouvernement compétent.]</p>
<p>OF in het geval van een voorschot</p>	<p>OU en cas de versement d'avance</p>
<p>Art. 3§1 - 30% van het bedrag dat wordt uitgetrokken op de vereffeningskredieten wordt aan de begunstigde overgemaakt op voorlegging van een schuldvordering aan het begin van het kalenderjaar.</p> <p>Het saldo van de subsidie ten laste van de vereffeningskredieten wordt aan de ontvanger uitbetaald onder voorbehoud van :</p> <ul style="list-style-type: none"> - het bewijs van de conformiteit en de volledige verwezenlijking van de in het herstel- en veerkrachtplan bepaalde mijlpalen/doelstellingen; - de verwezenlijking van de gepaste maatregelen om de financiële belangen van de Unie te beschermen en erover te waken dat het gebruik van de fondsen in het kader van de door de faciliteit ondersteunde maatregelen het Belgisch en Europees juridisch kader respecteert, in het bijzonder wat de preventie, de opsporing en de bestrijding van de fraude, de corruptie en de belangenconflicten in artikel 22 van het Europees reglement (EU) 2021/241 betreft; - het opmaken van een schuldvordering met de bewijsstukken die de materialiteit en het bedrag van de aangegeven lasten aantonen. <p>De betaling van het voorschot creëert geen onvoorwaardelijk recht voor de begunstigde om de subsidie te ontvangen, aangezien elke betaling als provisioneel wordt beschouwd. Bij onaanvaardbare, onvolledige of niet conforme gerealiseerde mijlpalen/doelstellingen zal het voorschot ten belope van 30 % gerecupereerd worden.</p>	<p>Art. 3.§1 - 30% du montant prévu sur les crédits de liquidation sont versés au bénéficiaire sur présentation d'une déclaration de créance en début d'année civile.</p> <p>Le solde du subsidie inscrit sur les crédits de liquidation est versé au bénéficiaire moyennant :</p> <ul style="list-style-type: none"> - la conformité et la pleine réalisation des jalons/cibles tels qu'approuvés dans le plan pour la reprise et la résilience ; - la mise en œuvre de mesures appropriées pour protéger les intérêts financiers de l'Union et veiller à ce que l'utilisation des fonds dans le cadre des mesures soutenues par la facilité respecte le cadre juridique belge et européen, en particulier en ce qui concerne la prévention, la détection et la correction de la fraude, de la corruption et des conflits d'intérêts comme mentionné à l'article 22 du Règlement européen (EU) 2021/241 ; - la production d'une déclaration de créance contenant les pièces justificatives attestant la matérialité et le montant des charges déclarées. <p>Le versement de l'avance n'a pas pour conséquence de créer, dans le chef du bénéficiaire, un droit inconditionnel à l'octroi de la subvention, chaque versement étant considéré comme étant liquidé à titre de provision. En cas de réalisation inacceptable, incomplète ou non conforme des jalons/cibles, l'avance de 30% est récupérée.</p>
<p>§ 2 - De conformiteit en de volledige verwezenlijking van de mijlpalen/doelen en de resultaatsverbintenis zijn een verplichting en een voorwaarde voor de toekenning van de toelage. In geval van een onaanvaardbare, onvolledige of niet-conforme uitvoering zullen de eruit voortvloeiende kosten niet gesubsidieerd, of desgevallend teruggevorderd worden.</p>	<p>§ 2 - La conformité et la pleine réalisation des jalons / cibles et l'obligation de résultat, sont des obligations et conditions pour l'octroi de la subvention. En cas de réalisation inacceptable, incomplète ou non conforme, les coûts qui en résultent ne seront pas subventionnés voire récupérés le cas échéant.</p>
<p>3§ - De verwezenlijking van gepaste maatregelen om de financiële belangen van de Unie te beschermen en erover waken dat het gebruik van de fondsen in het kader van de door de faciliteit ondersteunde maatregelen het Belgisch en Europees juridisch kader respecteren, in het bijzonder wat de preventie, de opsporing en de bestrijding van de fraude, de corruptie en de belangenconflicten in artikel 22 van het Europees reglement (EU) 2021/241 betreft, vormt een verplichting en een voorwaarde voor de toekenning van de toelage.</p>	<p>3§ - la mise en œuvre de mesures appropriées pour protéger les intérêts financiers de l'Union et veiller à ce que l'utilisation des fonds dans le cadre des mesures soutenues par la facilité respecte le cadre juridique belge et européen, en particulier en ce qui concerne la prévention, la détection et la correction de la fraude, de la corruption et des conflits d'intérêts comme mentionné à l'article 22 du Règlement européen (EU) 2021/241 sont des obligations et conditions pour l'octroi de la subvention.</p>

<p>54. In geval van fraude, corruptie, belangenconflicten en dubbele financiering ten nadele van de financiële belangen van de Unie wordt de subsidie in haar geheel of gedeeltelijk verminderd. Bij de vaststelling van het bedrag van de terugvordering en de verlaging, of van het bedrag dat vroegtijdig moet worden terugbetaald, neemt de staat het evenredigheidsbeginsel in acht en houdt hij rekening met de ernst van de fraude, de corruptie en de belangenconflicten die de financiële belangen van de Unie schaden, of met de niet-nakoming van een verplichting. Bij het vaststellen van de toe te passen financiële correcties zal rekening worden gehouden met de richtsnoeren van de Europese Commissie.</p>	<p>54. En cas de fraude, corruption, conflits d'intérêt et double financement portant atteinte aux intérêts financiers de l'Union, la subvention sera réduite en tout ou en partie. Pour déterminer le montant du recouvrement et de la réduction, ou du montant faisant l'objet du remboursement anticipé, l'Etat respecte le principe de proportionnalité et tient compte de la gravité de la fraude, de la corruption et du conflit d'intérêts portant atteinte aux intérêts financiers de l'Union, ou du manquement à une obligation. A ce titre, il sera notamment tenu compte des orientations de la Commission européenne pour la détermination des corrections financières à appliquer.</p>
<p>Art. 4. Uiterlijk binnen drie maanden na de ondertekening van het koninklijk besluit zal een protocol worden gesloten tussen de begunstigde van deze toelage en de Federale Overheidsdienst XXX. Dit protocol specificeert de uitvoeringsmodaliteiten, de samenwerking tussen de partijen, de rapportages en de verplichtingen van de begunstigde in het kader van Herstel- en veerkrachtfaciliteit.</p>	<p>Art. 4. Un protocole sera conclu au plus tard dans les trois mois à dater de la signature de l'arrêté royal entre le bénéficiaire de cette subvention et le Service Public Fédéral XXX. Ce protocole spécifie les modalités de mise en œuvre, de collaboration entre les parties, de rapportages et les obligations du Bénéficiaire dans le cadre de la Facilité pour la reprise et la résilience</p>
<p>Voor Jaar 2 en volgende:</p> <p>Art. 5 – Het protocol, gesloten op xx/xx/202x, dat de uitvoeringsmodaliteiten, de samenwerking tussen de partijen, de sancties, de aanvraag, de rapportering en de verplichtingen van de begunstigde in het kader van de Herstel- en veerkrachtfaciliteit specificeert, blijft van toepassing.</p>	<p>Si Année 2 et suivantes :</p> <p>Art. 5 - Le protocole spécifiant les modalités de mise en œuvre, de collaboration entre les parties, de sanctions, de réclamation, de rapportages et les obligations du Bénéficiaire dans le cadre de la Facilité pour la reprise et la résilience conclu en date du xx/xx/202x reste d'application.</p>
<p>Art. 6. De Eerste Minister is belast met de uitvoering van dit besluit.</p>	<p>Art. 6. Le Premier Ministre est chargé de l'exécution du présent arrêté.</p>
<p>Gegeven te Brussel, [XX]</p>	<p>Donné à Bruxelles, le [XX]</p>
<p>Van Koningswege: De Eerste Minister</p>	<p>Par le Roi : Le Premier Ministre</p>

6.3. Sjabloon voor een Protocol, gebruikt in het kader van de RRF

Protocol	Protocole
Tussen: de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de [XXX] en hierna "de Staat" genoemd, enerzijds,	Entre : l'État belge, représenté [XXX] ci-après dénommé « l'État », d'une part,
En: [XXX], ondernemingsnummer [XXX], op geldige wijze vertegenwoordigd door [XXX], waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te [XXX], hierna "de begunstigde" genoemd, anderzijds,	Et : [XXX], numéro d'entreprise [XXX], valablement représenté par [XXX], dont le siège social est [XXX], ci-après dénommé « le Bénéficiaire », d'autre part,
hierna gezamenlijk "de partijen" genoemd.	ci-après dénommées collectivement « les parties ».
De partijen zijn overeengekomen wat volgt.	Les parties ont convenu ce qui suit.
Inleiding	Introduction
In toepassing van artikel 2.06.09 van de wet van 22 december 2023 houdende de algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2024 kent het koninklijk besluit tot vaststelling, voor het jaar 2024, van de bedragen die aan [XXX] toegewezen zijn voor de verwezenlijking van projecten [XXX], zoals omschreven in het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht- hierna "het besluit" genoemd: <ul style="list-style-type: none"> - een toelage van [XXX] (excl. BTW) toe voor project BE-C[CXX]-I[I-XXX] - naam van het project (ID BOSA). - een bedrag van [XXX] euro toe voor het voldoen van de BTW. 	En application de l'article 2.06.04 de la loi du 22 décembre 2022 contenant le Budget général des dépenses pour l'année budgétaire 2024, l'arrêté royal fixant, pour l'année 2024, les montants alloués [XXX] pour la réalisation des projets [XXX], tels que définis dans le Plan National de Relance et de Résilience - ci-après dénommé « l'arrêté » - accorde : <ul style="list-style-type: none"> - une subvention de [XXX] (Excl. TVA) pour le projet BE-C[CXX]-I[I-XXX] – Nom du projet (IB BOSA). - Un montant de [XXX] euro pour le paiement de la TVA
Het besluit voorziet in het opstellen van een protocol tot vaststelling van de uitvoerings- en samenwerkingsmodaliteiten.	L'arrêté prévoit l'élaboration d'un protocole fixant les modalités de mise en œuvre et de coopération.
De Staat wordt voor zijn contacten met de begunstigde en de uitvoering van onderhavig protocol vertegenwoordigd door de [XXX], hierna "de administratieve overheid" genoemd.	L'État est représenté pour ses contacts avec le Bénéficiaire et la mise en œuvre du présent protocole par [XXX] ci-après dénommée « l'autorité administrative ».
Artikel 1 – Voorwerp van het protocol	Article 1 – Objet du protocole
§1. Onderhavig protocol regelt, onverminderd de juridische en reglementaire bepalingen met betrekking tot deze kwesties, de modaliteiten met betrekking tot de toekenning en het gebruik van bovenvermelde toelage, alsook de samenwerkingsvoorwaarden tussen de partijen in deze context.	§1. Le présent protocole, sans préjudice des dispositions juridiques et réglementaires relatives à ces questions, régit les modalités relatives à l'octroi et à l'utilisation de la subvention susmentionnée ainsi que les conditions de coopération entre les parties dans ce contexte.
Dit is het protocol bedoeld in artikel 4 van het koninklijk besluit tot vaststelling, voor het jaar 2024, van de bedragen die aan de [XXX] toegewezen zijn voor de verwezenlijking van projecten in verband met [XXX], zoals omschreven in het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht. Concreet betreft het [XXX]	Il s'agit du protocole visé à l'article 4 de l'arrêté royal fixant, pour l'année 2024, les montants alloués à [XXX] pour la réalisation de projets, liés à [XXX], tels que définis dans le Plan National de Relance et de Résilience. Concrètement, il s'agit de [XXX]
§ 2. Het gesubsidieerde project heeft betrekking op de uitvoering van het project BE-C[CXX]-I[I-XXX] – Naam van het project (ID BOSA) en wordt aanvaard door de Staat op basis van het uitvoeringsbesluit van de Raad de Europese Unie van 6 juli 2021 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht.	§ 2. Le projet subsidié concerne la réalisation du projet BE-C[CXX]-I[I-XXX] – Nom du projet (IB BOSA) et est accepté par l'État sur la base de la décision d'exécution du Conseil de l'Union européenne du 6 juillet 2021 relative à l'approbation de l'évaluation du Plan National de Relance et de Résilience.
Artikel 2 – Vereffening van de toelage	Article 2 – Liquidation de la subvention

<p>§1. Het bedrag van de toelage exclusief BTW voor het project BE-C[CXX]-I[I-XXX] – Naam van het project (ID BOSA) bedraagt [XXX] voor 2024. §2 Het bedrag van de BTW bedraagt [XXX].</p>	<p>§1. Le montant de la subvention HTVA pour le projet BE-C[CXX]-I[I-XXX] – Nom du projet (ID BOSA) s'élève à [XXX] pour l'année 2024. § 2 Le montant de la TVA s'élève à [XXX].</p>																																										
OF	OU																																										
Artikel 2 - Meerjarenplanning van de toelage	Article 2 – Planification pluriannuelle de la subvention																																										
<p>§ 1. Het bedrag van de toelage exclusief BTW wordt verdeeld over de jaren *** in vastleggings- en in vereffeningkredieten volgens het hieronder vermelde tijdschema:</p>	<p>§ 1. Le montant de la subvention HTVA est ventilé sur les années *** en crédits d'engagement et en crédits de liquidation suivant le calendrier repris ci-dessous :</p>																																										
<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Vak</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Vek</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		202*	202*	202*	202*	202*	202*	Vak							Vek							<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>C.En</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>C.li q</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		202*	202*	202*	202*	202*	202*	C.En							C.li q						
	202*	202*	202*	202*	202*	202*																																					
Vak																																											
Vek																																											
	202*	202*	202*	202*	202*	202*																																					
C.En																																											
C.li q																																											
<p>§ 2. Het bedrag van de toelage voor de BTW wordt verdeeld in vastleggings- en in vereffeningkredieten volgens het hieronder vermelde tijdschema:</p>	<p>§ 2. Le montant de la subvention pour la TVA est ventilé en crédits d'engagement et en crédits de liquidation suivant le calendrier repris ci-dessous :</p>																																										
<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Vak</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Vek</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		202*	202*	202*	202*	202*	202*	Vak							Vek							<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> <th>202*</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>C.En</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>C.li q</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		202*	202*	202*	202*	202*	202*	C.En							C.li q						
	202*	202*	202*	202*	202*	202*																																					
Vak																																											
Vek																																											
	202*	202*	202*	202*	202*	202*																																					
C.En																																											
C.li q																																											
<p>De vereffening geschiedt op basis van bewijsstukken, overeenkomstig artikel 4 van het protocol.</p>	<p>La liquidation se fait sur base de justificatifs, conformément à l'article 4 du protocole.</p>																																										
Artikel 3 – Uitvoering	Article 3 – Mise en œuvre																																										
<p>§1. De toelage is uitsluitend bestemd voor de verwezenlijking van het project. Ze mag geenszins worden aangewend voor de financiering van andere activiteiten of evenementen.</p>	<p>§1. La subvention est destinée exclusivement à la réalisation du projet. Elle ne peut en aucun cas être utilisée pour financer d'autres activités ou événements.</p>																																										
<p>§ 2. De doelen/mijlpalen die gesubsidieerd worden en voorzien zijn in het kader van het project moeten worden bereikt in overeenstemming met het tijdschema dat is opgenomen in de bijlage van het uitvoeringsbesluit van de Raad van de Europese Unie tot goedkeuring van de evaluatie van het herstel- en veerkrachtplan voor België van 6 juli 2021, d.w.z. uiterlijk op 31/08/2026.</p>	<p>§ 2. Les cibles/jalons qui sont subsidiés et prévus dans le cadre du projet doivent être atteints conformément au calendrier fixé dans l'annexe de la décision d'exécution du Conseil de l'Union européenne relative à l'approbation de l'évaluation du plan pour la reprise et la résilience pour la Belgique du 6 juillet 2021 soit au plus tard pour le 31/08/2026.</p>																																										
<p>§ 3. Voor de opvolging van de mijlpalen/doelen zetten de partijen een project governance op met een regelmatige opvolging.</p>	<p>§ 3. Pour le suivi des jalons/cibles les parties mettent en place une gouvernance de projet avec un suivi régulier.</p>																																										
<p>§ 4. De Begunstigde verbindt zich ertoe onverwijld te antwoorden op vragen en opmerkingen van de staat en in ieder geval binnen maximaal 3 kalenderdagen in geval van een verzoek om informatie van de Commissie naar aanleiding van een audit in het kader van een betalingsverzoek.</p>	<p>§ 4. Le Bénéficiaire s'engage à donner suite sans délais aux questions et observations qui lui sont signifiées par l'Etat et en tout cas dans un délai maximal de 3 jours calendrier si il s'agit d'une demande d'information de la Commission en aval d'un audit dans le cadre d'une demande de paiement.</p>																																										
Artikel 4 – Vereffening van de toelage	Article 4 – Règlement de la subvention																																										
<p>§ 1. De toelage zal worden vereffend volgens de modaliteiten vastgesteld in artikel 3 van het besluit en dekt uitsluitend de uitgaven die in het betrokken jaar worden gedaan. De in aanmerking komende kosten moeten aan de volgende algemene criteria voldoen:</p> <ol style="list-style-type: none"> ze moeten werkelijk door de Begunstigde gemaakt en gedragen zijn; ze moeten overeenkomen met directe kosten; 	<p>§1. La subvention sera liquidée selon les modalités définies à l'article 3 de l'arrêté et ne couvrira que les dépenses effectuées durant l'année considérée. Les coûts éligibles doivent répondre aux critères généraux suivants:</p> <ol style="list-style-type: none"> ils doivent être effectivement encourus et supportés par le Bénéficiaire ; Ils doivent correspondre à des frais direct; ils doivent avoir été contractés dans le cadre du projet et être nécessaires à sa réalisation ; 																																										

<ul style="list-style-type: none"> c) ze moeten aangegaan zijn in het kader van het project en nodig zijn voor de uitvoering ervan; d) ze moeten identificeerbaar en controleerbaar zijn en in het bijzonder opgenomen zijn in de rekeningen van de Begunstigde conform de toepasselijke Belgische boekhoudnormen en volgens de gebruikelijke boekhoudmethoden van de Begunstigde; e) ze moeten in overeenstemming zijn met de nationale wetgeving van toepassing op het vlak van fiscaliteit, werkgelegenheid en sociale zekerheid; f) ze moeten redelijk en gerechtvaardigd zijn en het principe van goed financieel beheer in acht nemen, in het bijzonder voor wat economie en efficiëntie betreft. 	<ul style="list-style-type: none"> d) ils doivent être identifiables et vérifiables et en particulier être enregistrés dans les comptes du Bénéficiaire conformément aux normes comptables belges applicables et aux pratiques comptables habituelles du Bénéficiaire ; e) ils doivent être conformes à la législation nationale applicable en matière de fiscalité, d'emploi et de sécurité sociale ; f) ils doivent être raisonnables, justifiés et conformes au principe de bonne gestion financière, en particulier en matière d'économie et d'efficacité.
<p>§ 2. De vereffeningaanvraag moet worden ingediend bij [XXX] met daarbij toegevoegd alle documenten bedoeld in § 3 [en goedgekeurd door de Regeringscommissaris].</p>	<p>§ 2. La demande de liquidation doit être introduite au [XXX] et comprendre tous les documents visés au § 3 [et approuvés par le Commissaire de gouvernement].</p>
<p>§ 3. Wordt toegevoegd aan de vereffeningaanvraag:</p>	<p>§ 3. Est joint à la demande de liquidation :</p>
<ul style="list-style-type: none"> - de bewijsstukken ter staving van de rechtstreekse link tussen de gedane uitgaven en het project en de realisatie van mijlpalen/doelen zoals bepaald in het projectplan; - een samenvattende tabel van de aanvaarde facturen en betalingsbewijzen met: <ul style="list-style-type: none"> o de referentie van het project: BE-C[XXX]-I-[XXX] – Naam van het project (ID BOSA), o de kenmerken van de verrichte betaling (nummer bankrekeningafschrift of kasboek), o desgevallend de toegepaste verdeelsleutel die bepaalt welk deel van de factuur of van het betalingsbewijs het voorwerp uitmaakt van een Europese subsidiëring, - alle boekhoudkundige documenten ter verantwoording van de uitgaven opgenomen in de bovenstaande tabel. Al deze documenten, die eveneens kunnen worden overgemaakt in de vorm van duidelijk leesbare kopieën, moeten genummerd zijn zodat ze gemakkelijk in verband kunnen worden gebracht met de details in de hogervermelde tabel. De nummering moet de referentie van het project en van de mijlpaal/het doel bevatten. De Begunstigde verbindt zich ertoe de originelen te bewaren gedurende de in de wet voorziene periodes en ze ter beschikking te stellen op verzoek van de overheid; - om te voldoen aan artikel 22 van de Europese verordening 241/2021 ter bescherming van de financiële belangen van de Unie: <ul style="list-style-type: none"> a. een verklaring op eer die bevestigt dat de projectuitgaven niet het voorwerp uitmaken van een dubbele financiering; b. de verklaringen betreffende de afwezigheid van een belangenconflict van de personen die deel hebben 	<ul style="list-style-type: none"> - les justificatifs attestant que les dépenses effectuées ont un lien direct avec le projet et la réalisation des jalons / cibles tels que fixés par le plan de projet ; - Un tableau récapitulatif des factures acceptées et des preuves de paiement contenant : <ul style="list-style-type: none"> o la référence du projet BE-C[XXX]-I-[XXX] – Nom du projet (IB BOSA) o les caractéristiques du paiement effectué (numéro de relevé de compte bancaire ou livre de caisse), o le cas échéant, la clé de répartition appliquée qui détermine quelle partie de la facture ou de la preuve de paiement fait l'objet d'un subventionnement européen, - tous les documents comptables justifiant les dépenses reprises dans le tableau ci-dessus. Tous ces documents, qui peuvent également être transmis sous forme de copies clairement lisibles, doivent être numérotés afin d'être facilement associés aux détails du tableau susmentionné. La numérotation doit impérativement reprendre la référence du projet et du jalon / cible. Le Bénéficiaire s'engage à conserver les originaux pendant les périodes prévues par la loi et à les mettre à disposition à la demande de l'administration ; - pour se conformer à l'article 22 du règlement européen 241/2021 visant la protection des intérêts financiers de l'Union : <ul style="list-style-type: none"> a. une déclaration sur l'honneur attestant que les dépenses du projet ne font pas l'objet d'un double financement ;

<p>genomen aan de procedures inzake overheidsopdrachten;</p> <p>c. de risicoanalyse <i>ex ante</i> voor de inschrijvers geproduceerd door de dataminingtool ARACHNE van de Europese Commissie en geleverd door de Program Management Office RRF van de federale overheidsdienst [XXX]. De mogelijkheid om via ARACHNE een risicoanalyse <i>ex ante</i> uit te voeren voor de geselecteerde inschrijver is gebaseerd op een auto-evaluatie van de risico's uitgevoerd door [XXX] en zal die auto-evaluatie desgevallend vervolledigen;</p> <p>d. de in punt c vermelde gedocumenteerde analyse van de risico's op belangenconflicten, fraude, corruptie en dubbele financiering;</p> <p>e. voor de contractanten van [XXX], de naam, voornaam en geboortedatum van de eindbegunstigden zoals vermeld op de fiches uit het UBO-register;</p> <p>f. voor de onderaannemers van de contractanten, het ondernemingsnummer, BTW-nummer, bedrijfsnaam;</p> <p>- een verklaring op eer die bevestigt dat alle ingediende facturen wel degelijk werden betaald. Indien dit niet het geval is, moet de administratieve overheid hiervan onverwijld op de hoogte worden gebracht. Dit deel van de toelage wordt niet uitbetaald of zal teruggestort moeten worden;</p>	<p>b. Les déclarations d'absence de conflit d'intérêt des personnes ayant participé aux procédures de marchés publics ;</p> <p>c. l'analyse de risque ex ante pour les soumissionnaires produite par l'outil de datamining ARACHNE de la Commission européenne fournie par le SDG Programme Management Office RRF du Service Public Fédéral [XXX]. L'opportunité de réaliser une analyse des risques ex ante via ARACHNE pour le soumissionnaire sélectionné se base sur une autoévaluation des risques menée par [XXX] et vient compléter celle-ci le cas échéant ;</p> <p>d. l'analyse documentée des risques de conflits d'intérêt, fraude, corruption et double financement mentionnée au point c.</p> <p>e. Pour les contractants de [XXX], le nom, prénom et date de naissance des Bénéficiaires effectifs justifiés par les fiches extraites du registre UBO</p> <p>f. pour les sous-traitants des contractants, le numéro d'entreprise, numéro de tva, raison sociale ;</p> <p>- une déclaration sur l'honneur attestant que toutes les factures soumises ont effectivement été payées. Si tel n'est pas le cas, l'autorité administrative doit en être informée sans délai. Cette partie de la subvention ne sera pas versée ou devra être remboursée ;</p>
<p>§ 4. De laatste vereffeningaanvraag met betrekking tot de uitgaven van het kalenderjaar moet ten laatste worden ingediend op 31 december van elk jaar, zodat de uitgave vóór 1 februari kan worden ingeschreven in de begrotingskredieten die overeenkomen met elk boekjaar, overeenkomstig de wettelijke bepalingen vermeld in de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de Federale Staat.</p>	<p>§ 4. La dernière demande de liquidation concernant les dépenses de l'année civile doit être introduite au plus tard le 31 décembre de chaque année afin que la dépense puisse être inscrite sur les crédits budgétaires correspondants à chaque exercice avant le 1er février conformément aux dispositions légales reprises dans la loi du 22 mai 2003 portant organisation du budget et de la comptabilité de l'Etat.</p>
<p>§ 5. Persoonsgegevens (bijvoorbeeld aanwezigheidslijsten, adviseurs of contactpersonen, enz.) worden door de Begunstigde zelf bewaard en worden ter beschikking gehouden van de administratieve overheden en/of controle-instanties. De bewaring van persoonsgegevens gebeurt conform de Algemene Verordening Gegevensbescherming.</p>	<p>§5. Les informations personnelles (par exemple, listes de présence, conseillers ou preneurs de contacts, etc.) sont elles-mêmes conservées par le Bénéficiaire et tenues à la disposition des autorités administratives et/ou des organismes de contrôle. La conservation des données personnelles se fait conformément au Règlement général sur la protection des données.</p>
<p>§ 6. Overeenkomstig het Koninklijk Besluit mogen de vereffeningen enkel gebeuren op de kredieten van het betrokken jaar en mag de schuldvordering enkel betrekking hebben op het beschouwde jaar. Na de 31e december van elk jaar zullen de bedragen die niet op geldige wijze teruggevorderd en/of aanvaard werden ambtshalve beschouwd worden als onverschuldigd en niet-terugvorderbaar ten laste van de kredieten van het jaar, op voorwaarde dat de Staat van geen enkele fout of vertraging kan worden beschuldigd in dit opzicht.</p>	<p>§6. Conformément à l'Arrêté Royal, les liquidations ne peuvent avoir lieu que sur les crédits de la dite année et la réclamation ne peut porter que sur l'année considérée. Après le 31 décembre de chaque année, les montants qui n'ont pas été valablement réclamés et/ou acceptés seront considérés d'office comme non dus et non récupérables à charge des crédits de l'année, à condition que l'État ne puisse être accusé d'aucune erreur ou retard à cet égard.</p>

Artikel 5 - Verplichtingen van de Begunstigde	Article 5 - Obligations du Bénéficiaire
§ 1. Als tegenprestatie voor de toelage verbindt de Begunstigde zich ertoe de mijlpalen/doelen zoals beschreven in het project en de resultaatsverbintenis te verwezenlijken, tenzij er gemotiveerde veranderingen zijn zoals beschreven in § 2.	§1. En contrepartie de la subvention, le Bénéficiaire s'engage à réaliser les jalons/cibles tels que décrits dans le projet et l'obligation de résultat, à moins qu'il n'y ait des changements motivés comme décrit au § 2.
§ 2. Zoals voorzien in § 1 moet de Begunstigde de Staat op de hoogte houden van de vordering van het project door de hierboven beschreven voortgangsrapportering en de projectdocumenten in te dienen.	§ 2. Comme prévu au §1, le Bénéficiaire doit tenir l'État informé de l'état d'avancement du projet en soumettant le rapport d'avancement décrit ci-dessus et les documents du projet.
§ 3. Indien hij niet in staat is een verbintenis uit te voeren, brengt hij eerst de administratieve overheden daarvan onverwijld op de hoogte middels een gemotiveerd schrijven; hetzelfde geldt wanneer delen van het project moeten worden gewijzigd. De verantwoording verwijst duidelijk naar de redenen en de gevolgen, waaronder de resultaten en de kosten, van deze nieuwe elementen.	§ 3. S'il n'est pas en mesure d'exécuter une obligation, il en informe d'abord et dans les plus brefs délais les autorités administratives au moyen d'une lettre motivée ; il en va de même lorsque des parties du projet doivent être modifiées. La justification fait clairement référence aux raisons et aux conséquences, y compris les résultats et les coûts, de ces nouveaux éléments.
§ 4. Een werkgroep onder coördinatie van de [XXX] zal de uitvoering van het project, de mijlpalen/doelen beoordelen in het licht van de resultaatsverbintenis die in het project is opgenomen en zal het projectverslag al dan niet goedkeuren. Deze werkgroep bestaat uit: - [XXX]	§ 4. Un groupe de travail sous la coordination [XXX] évaluera la mise en œuvre du projet, des jalons/cibles, à la lumière de l'obligation de résultat incluse dans le projet et approuvera ou non le rapport de projet. Ce groupe de travail est composé: - [XXX]
§ 5. Bij niet-naleving van de verbintenissen en verplichtingen alsook bij wijzigingen van het project behoudt de Staat zich uitdrukkelijk het recht voor de toelage dienovereenkomstig te verminderen na de Begunstigde te hebben gehoord.	§ 5. En cas de non-respect des engagements et obligations ainsi qu'en cas de modification du projet, l'Etat se réserve expressément le droit de réduire la subvention en conséquence après avoir entendu le Bénéficiaire.
§ 6. Los van wat voorzien is voor de contacten en de opvolging tussen de partijen verbindt de Begunstigde zich ertoe de administratieve overheden op de hoogte te brengen van situaties die betrekking hebben op de verwezenlijking van het project en die dit project kunnen beïnvloeden, zoals onder meer: wijziging van de structuur en van de rechts- en financiële toestand van de Begunstigde of onvermogen (zelfs tijdelijk) om de verwezenlijkingen verder te zetten.	§ 6. Indépendamment de ce qui est prévu pour les contacts et le suivi entre les parties, le Bénéficiaire s'engage à informer les autorités administratives des situations qui se rapportent à la réalisation du projet et qui peuvent l'affecter, telles que, entre autres : changement dans la structure et de la situation juridique et financière du Bénéficiaire ou incapacité (même temporaire) de poursuivre les réalisations.
§ 7. Met betrekking tot de uitvoering van dit protocol verbindt de Begunstigde zich ertoe gevolg te geven aan de vragen en opmerkingen die hem door de administratieve overheid of de werkgroep betekend worden en in ieder geval binnen maximaal 3 kalenderdagen in geval van een verzoek om informatie van de Commissie naar aanleiding van een audit in het kader van een betalingsverzoek.	§7. En ce qui concerne la mise en œuvre du présent protocole, le Bénéficiaire s'engage à donner suite aux questions et observations qui lui sont signifiées par l'autorité administrative ou le groupe de travail et en tout cas dans un délai maximal de 3 jours calendrier s'il s'agit d'une demande d'information de la Commission en aval d'un audit dans le cadre d'une demande de paiement.
§ 8. De administratieve overheden zijn onderworpen aan de regels voor de administratieve en begrotingscontrole van verschillende instellingen in België (controle van de vastleggingen, Inspectie van Financiën, federale interne controle, Rekenhof, Federale Auditcel voor het Herstel- en Veerkrachtplan), maar ook aan de Europese regels (OLAF, Europees Rekenhof). Dus door de toelage te aanvaarden: 1° kent de Begunstigde de administratieve overheden en de verschillende controle instanties het recht toe om het gebruik van de toegekende fondsen te controleren overeenkomstig de vorm en de modaliteiten voorzien in de reglementering, met inbegrip van controles "ter plaatse"; 2° verbindt de Begunstigde zich ertoe alles in het werk te stellen om eventuele controles te vergemakkelijken.	§8. Les autorités administratives sont soumises aux règles de contrôle administratif et budgétaire de divers organismes en Belgique (contrôle des engagements, Inspection des Finances, contrôle interne fédéral, Cour des comptes, Cellule d'audit fédéral pour le Plan National de Relance et de Résilience) mais également européennes (OLAF, Cour des comptes européenne) dès lors en acceptant la subvention, le Bénéficiaire : 1° accorde aux autorités administratives et aux différents organismes de contrôle le droit de contrôler l'utilisation des fonds alloués conformément à la forme et aux modalités prévues par la réglementation, y compris les contrôles « sur place ». 2° s'engage à tout mettre en œuvre pour faciliter les éventuels contrôles.

<p>§ 9. Bij niet-naleving van de verplichtingen kan de Staat, om redenen die hij motiveert, aan de Begunstigde zijn toelage ontnemen en eventueel terugvorderen; in dat geval kan de Begunstigde geen gebruik meer maken van of zich beroepen op de bekomen toelage.</p>	<p>§9. En cas de non-respect de ses obligations, l'État peut, pour des raisons qu'il justifie, priver le Bénéficiaire de sa subvention, le cas échéant, la réclamer ; dans ce cas, le Bénéficiaire ne peut plus utiliser ou invoquer la subvention obtenue.</p>
<p>Artikel 6 - Europese rapporteringen in het kader van de uitvoering van het project</p>	<p>Article 6 - Rapportages européens dans le cadre de la mise en œuvre du projet</p>
<p>§ 1. De Begunstigde maakt alle gevraagde informatie met betrekking tot de verschillende Europese rapporteringen over binnen de door de Staat vastgelegde termijnen, namelijk twee keer per jaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de halfjaarlijkse rapportering over de mijlpalen/doelen; - de rapportering in verband met de betalingsaanvragen; - [alleen als het project is opgenomen in de lijst van projecten met een groen vinkje. Het totaal van de gecumuleerde uitgaven]; - [alleen voor geconsolideerde organisaties S1311 Uiterlijk op 15 februari van elk jaar, de voorlopige uitvoering van de projectbegroting van het voorgaande jaar per economische code]; - [alleen als het project onder een of meer indicatoren valt de verzameling van de voor het project geïdentificeerde prestatie-indicator(en). Om de prestaties van de RRF te meten, stelt de Commissie de lidstaten een scorebord ter beschikking met gemeenschappelijke prestatie-indicatoren, dat tot doel heeft op transparante wijze beknopte informatie te verstrekken over de vooruitgang die is geboekt bij de uitvoering van het project. Als dusdanig dient er door de Begunstigde gewaarborgd te worden dat tijdens en na de uitvoering van het project de mogelijkheid bestaat om volgende parameter op te volgen: [XXX]. 	<p>§1. Le Bénéficiaire transmet toutes les informations demandées dans les délais fixés par l'Etat concernant les différents rapportages européens, à savoir deux fois par an :</p> <ul style="list-style-type: none"> - le rapportage semestriel des jalons/cibles - le rapportage lié aux demandes de paiement - [uniquement si le projet est repris dans la liste des projets avec un marquage vert Le total des dépenses cumulées] Le relevé de(s) (l')indicateur(s) de performance identifié pour le projet - [uniquement pour les organismes consolidés S1311 Pour le 15 février de chaque année, l'exécution provisoire du budget du projet de l'année précédente par code économique] - [uniquement si le projet est concerné par un ou plusieurs indicateurs la collecte du ou des indicateurs de performance identifiés pour le projet. Afin de mesurer la performance du RRF, la Commission met à la disposition des États membres un tableau de bord avec des indicateurs de performance communs visant à fournir, de manière transparente, des informations synthétiques sur les progrès réalisés dans la mise en œuvre du projet. À ce titre, le Bénéficiaire doit s'assurer que, pendant et après la mise en œuvre du projet, il est possible de contrôler le paramètre suivant : [XXX].
<p>Artikel 7 - Verplichtingen in verband met de afwezigheid van dubbele financiering, belangenconflicten, fraude en corruptie</p>	<p>Article 7 - Obligations relative à l'absence de double financement, de conflit d'intérêt, de fraude et de corruption</p>
<p>§ 1. Overeenkomstig artikel 22 van de Europese verordening 2021/241 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit moet de Begunstigde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voorzien in een efficiënt en doelmatig intern controlesysteem; - maatregelen treffen om elke vorm van fraude, corruptie en belangenconflicten te voorkomen, op te sporen en te corrigeren. - maatregelen treffen om dubbele financiering te voorkomen. 	<p>§1. Conformément à l'article 22 du règlement européen 2021/241 établissant la facilité pour la reprise et la résilience, le Bénéficiaire doit :</p> <ul style="list-style-type: none"> - prévoir un système de contrôle interne efficace et efficient ; - prendre des mesures pour prévenir, détecter et corriger toute fraude, toute corruption et tout conflit d'intérêt - prendre des mesures pour éviter le double financement.
<p>§ 2. Overeenkomstig artikel 22 d) i tot iii) van de Europese verordening 2021/241 maakt de Begunstigde via een met de federale overheidssdienst Beleid en Ondersteuning gedeelde Sharepoint voortdurend alle informatie over die nodig is voor het uploaden van gegevens in de dataminingtool ARACHNE van de Commissie, conform de instructies die hij heeft gekregen.</p>	<p>§ 2. Conformément à l'article 22 d) i à iii) du règlement européen 2021/241, le Bénéficiaire transmet en continu par l'intermédiaire d'un Sharepoint partagé avec le Service public fédéral Stratégie et Appui toutes les informations nécessaires au chargement des données dans l'outil de datamining ARACHNE de la Commission conformément aux instructions qui lui auront été données.</p>
<p>§ 3. De Begunstigde analyseert en documenteert maandelijks de risicoanalyse die door ARACHNE wordt</p>	<p>§ 3. Le Bénéficiaire analyse et documente l'analyse de risque produite par ARACHNE mensuellement sur la base des informations transmises conformément au §3.</p>

<p>geproduceerd op basis van de conform § 3 overgemaakte informatie.</p> <p>§ 4. De Begunstigde bewaart op de in § 2 bedoelde Sharepoint alle documenten aan de hand waarvan een betrouwbare audit trail kan gewaarborgd worden.</p>	<p>§ 4. Sauvegarde sur le Sharepoint visé au §2 tous les documents permettant d'assurer une piste d'audit fiable.</p>
<p>Artikel 8 – Verplichtingen inzake communicatie</p>	<p>Article 8 – Obligations en matière de communication</p>
<p>§ 1. Artikel 34, paragraaf 2 van Verordening (EU) 241/2021 bepaalt het volgende: " De ontvangers van Uniefinanciering erkennen de oorsprong van en geven zichtbaarheid aan de Uniefinanciering, onder meer door waar nodig het embleem van Unie af te beelden en een passende financieringsverklaring weer te geven die luidt "gefinancierd door de Europese Unie – NextGenerationEU", met name wanneer zij de acties en de resultaten ervan promoten, door meerdere doelgroepen, waaronder de media en het grote publiek, doelgericht en op samenhangende, doeltreffende en evenredige wijze te informeren. ".</p> <p>§ 2. In toepassing van 1° is de Begunstigde verplicht om:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de steun van het PHV te vermelden voor alle communicatie- en informatieacties, met het EU-embleem en verwijzend naar de EU en het PHV: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/logos_downloadcenter/; - projectdeelnemers te informeren over de oorsprong van de PHV-financiering; - een informatiebord of een permanente plaquette weer te geven voor de verrichtingen inzake de financiering van infrastructuur en/of bouwwerken gefinancierd door de RRF. 	<p>§ 1. Le règlement (UE) 241/2021 prévoit en son article 34, paragraphe 2, que : « Les destinataires d'un financement de l'Union font état de l'origine des fonds et assurent la visibilité du financement de l'Union, y compris, le cas échéant, par l'apposition de l'emblème de l'Union et d'une mention adéquate relative au financement portant les mots "financé par l'Union européenne – NextGenerationEU", en particulier lorsqu'il s'agit de promouvoir les actions et leurs résultats, en fournissant des informations ciblées, cohérentes, efficaces et proportionnées à divers publics, notamment aux médias et au grand public. ".</p> <p>§ 2. En application de 1°, le Bénéficiaire est tenu de :</p> <ul style="list-style-type: none"> - mentionner le soutien du PRR lors de toute action de communication et d'information, en affichant l'emblème de l'UE et en faisant référence à l'UE et au PRR : https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/logos_downloadcenter/ ; - informer les participants aux projets de l'origine du financement PRR ; - afficher un panneau d'affichage ou une plaque permanente pour les opérations de financement d'infrastructures et/ou de constructions financées par le PRR.
<p>Artikel 9 - Geschillenbeslechting</p>	<p>Article 9 - Règlement des différends</p>
<p>De partijen zullen zich inspannen om eventuele verschillen in interpretatie en/of invulling van dit protocol in der minne te regelen. Een geschil tussen de partijen dat voortvloeit uit dit protocol, en dat niet in der minne kan worden opgelost, behoort tot de exclusieve bevoegdheid van de Belgische rechtbanken.</p>	<p>Les parties s'efforcent de régler à l'amiable toute divergence d'interprétation et/ou d'interprétation du présent Protocole. Un différend entre les Parties découlant du présent Protocole, et qui ne peut être résolu à l'amiable, relève de la compétence exclusive des tribunaux belges.</p>
<p>Opgemaakt te ..... op **/**/202* in twee exemplaren.</p>	<p>Fait à .....le **/**/202* en deux exemplaires.</p>
<p>De Begunstigde</p>	<p>Le Bénéficiaire</p>
<p>De Staat</p>	<p>L'État</p>

6.4. Overzicht van de inhoudelijke elementen van standaardmodellen van subsidieoverzichten en subsidiekaders, als aangetroffen in de best practices.

Subsidiemaatregel	Interne identificatiecode	Interne code gebruikt ter identificatie bij de subsidiërende overheid
	FOD of instelling	Subsidiërende overheid
	Naam subsidieregeling	
	Subsidie-type	Volgens stroomschema
	Basisallocatie of begrotingsartikel	
	Wettelijke basis	
	Reglementaire basis	
	Toekenningsbesluit	
	Externe subsidie	Subsidie toegekend in Europese of regionale context; of cofinanciering
	Verantwoordelijk ministerie	Beleidsdomein of minister
	Gedelegeerd ordonnateur	
	Appreciatiebevoegdheid ordonnateur	
	Maatschappelijk doel (outcome)	Specifieke en meetbare doelstelling t.a.v. het maatschappelijk doel
	Doel (output)	Specifieke en meetbare doelstelling t.a.v. de betoelagde activiteit
	Doelgroep	Burgers, bedrijven of instellingen (eventueel gecombineerd)
	Uitvoeringsorganisatie	Organisatie, dienst of instelling verantwoordelijk voor uitvoering en/of controle
	Aanwendingsmogelijkheden	Aanduiding van subsidiabele en/of niet-subsidiabele categorieën, of identificatie specifieke aanwending of aanduiding van werking, investering, personeelskosten, uitrusting, kapitaal, project, sectoriële steun, aanpassingssteun, productiviteitsondersteuning, of groeiondersteuning.
	Verleningsvoorwaarden	Ontvankelijkheidscriteria, inclusief voorwaarden tot wijziging of intrekking
	Occasioneel of structureel	
	Degressief karakter	Ja/nee
	Duurzaamheid van de maatregel	Indicatie van het duurzaam karakter van de betoelagde activiteit
	Begindatum	Datum waarop de betoelaging van kracht wordt
	Einddatum	Jaartal van de uiterste maatregel waarop nog verplichtingen kunnen ontstaan
	De-minimisstaatssteun	Steun onder een vastgesteld plafond, waarvoor geen individuele goedkeuring van de Europese Commissie nodig is. Het algemene plafond bedraagt € 200.000 over een periode van 3 jaar.
	Financiering	Voorschotten en saldo
	Wijze van betaling	De timing en de rekening op dewelke de toelage gestort zal worden
	Aantal verleningen t-1	Het aantal verleningen van de toelage in het voorgaande jaar
	Aantal verleningen t	Het aantal verleningen van de toelage in het bestaande jaar
	Munteenheid van de vastlegging	Valuta waarin het vastgelegde bedrag is uitgedrukt
	Vastgelegd t-2	Vastgelegd bedrag van de toelage twee jaar voor het beschouwde jaar
	Vastgelegd t-1	Vastgelegd bedrag van de toelage in het vorige jaar
Vastgelegd t	Vastgelegd bedrag van de toelage in het beschouwde jaar	
Vastgelegd t+1	Vastgelegd bedrag van de toelage in het volgende jaar	
Vastgelegd t+2	Vastgelegd bedrag van de toelage twee jaar na het beschouwde jaar	
Vastgelegd t+3	Vastgelegd bedrag van de toelage drie jaar na het beschouwde jaar	
Vereffend t-2	Vereffend bedrag van de toelage twee jaar voor het beschouwde jaar	
Vereffend t-1	Vereffend bedrag van de toelage in het vorige jaar	
Vereffend t	Vereffend bedrag van de toelage in het beschouwde jaar	
Vereffend t+1	Vereffend bedrag van de toelage twee jaar na het beschouwde jaar	
Vereffend t+2	Vereffend bedrag van de toelage twee jaar na het beschouwde jaar	
Vereffend t+3	Vereffend bedrag van de toelage drie jaar na het beschouwde jaar	

	Andere toelagen	Ook door andere overheden
	Projectoproep	
	Krediet beschikbaar voor aanvragen i.f.v. de projectoproep.	
Aanvrager	Rechtsvorm	Rechtspersoon, natuurlijk persoon, instelling
	KBO-nummer	Indien rechtspersoon
	Naam	
	Economische activiteit	Commerciële en niet-commerciële economische activiteit op basis van de NACEBEL-code, economische code, categorie functionele indeling.
Begunstigde	Binnen federale consolidatiekring	Ja/nee
	Rechtsvorm	Rechtspersoon, natuurlijk persoon, instelling
	KBO-nummer	Indien rechtspersoon
	Naam	
	ID-nummer begunstigde	Indien natuurlijk persoon
	Omschrijving	
	Economische activiteit	Commerciële en niet-commerciële economische activiteit op basis van de NACEBEL-code, economische code, categorie functionele indeling.
	Voorwaarden gesteld aan subsidieontvanger	
Verantwoording	Rechten en plichten van de subsidieontvanger	
	Controlestukken	
	Wijze van inzending controlestukken	
Evaluatie	Datum indiening controlestukken	
	Evaluatiewijze	Beschrijving beoordelingsprocedure
	Indicatoren	Maatstaven ter evaluatie, of expliciete vermelding dat concrete doelstellingen niet mogelijk zijn; financieel en inhoudelijke evaluatie
	Laatste evaluatie	Jaartal van de recentste evaluatie met hyperlink naar de vindplaats van het verslag
	Volgende evaluatie	Jaartal van de volgende evaluatie
Terugbetaling	Vooruitzicht	Beschrijving van de wijze waarop beslissingen omtrent de uitvoering van de maatregel in de toekomst genomen zullen worden
	Vermelding terugvordering bij niet-verantwoording	
	Teruggevorderd t	
	Terugbetaald t	

6.5. Voorbeeld van een toekenningsjabloon volgens minimale elementen

Dit sjabloon is opgesteld ter inspiratie, en als voorbeeld van hoe het idee van een sjabloon ter opstelling van toekenningsbesluiten uitgewerkt zou kunnen worden.

		Interne dotatie	Externe dotatie	Interne subsidie	Semi-gereguleerde subsidie	Volledig gereguleerde subsidie	Facultatieve subsidie
	KONINKRIJK BELGIE	X	X	X	X	X	X
	FEDERALE OVERHEIDSDIENST [Naam dienst]	X	X	X	X	X	X
	Koninklijk besluit tot toewijzing van een [type toelage] van [toegewezen bedrag] aan [de begunstigde], in toepassing van [wettelijke en/of reglementaire basis], betreffende [verwijzing naar onderwerp en maatschappelijk doel]	X	X	X	X	X	X
	FILIP, Koning der Belgen, Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet.	X	X	X	X	X	X
Aanhef ¹³⁹ : Wettelijk en reglementair kader ¹⁴⁰	Gelet op [specificering van Verordening/Uitvoeringsbeslissing/Akkoord] van [datum] van [instantie] en [instantie] zoals aangepast in [specificering van Verordening/Uitvoeringsbeslissing/Akkoord] van [datum];	X	X	X	X	X	X
	Gelet op de wet van [datum] houdende [titel van de wet];	X	X	X	X	X	X
	Gelet op de programawet van [datum], artikel [artikelnummer] tot [artikelnummer];	X	X	X	X	X	X
	Gelet op de wet van [datum] houdende de Algemene uitgavenbegroting voor het jaar [jaartal], artikel [jaartal];	X	X	X	X	X	X
	Gelet op het koninklijk besluit van 20 mei 2022 betreffende de administratieve en begrotingscontrole;	X	X	X	X	X	X
	Gelet op het advies van de Inspecteur van Financiën, gegeven op [datum];	X	X	X	X	X	X

¹³⁹ Gezien Koninklijke Besluiten die een subsidie toekennen als niet-reglementair beschouwd worden, wordt in de aanhef vaak niet gevraagd naar het advies van de Raad van State, afdeling wetgevingstechniek. Als het Koninklijk Besluit echter de toekenningsvoorwaarden van de subsidie omvat, kan de Raad van State besluiten om deze wel als reglementair kan aanzien, en haar advies bijgevolg gevraagd dient te worden. Zie art.3, §1, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

¹⁴⁰ Indien het besluit een Europese verordening uitvoert, dient dit vermeld te worden vóór de vermelding van de interne rechtsgronden. Daarna moeten rechtsbronnen in hiërarchische volgorde gepubliceerd te worden (van hoogste naar laagste rang), en rechtsbronnen van gelijke hiërarchische rang moeten geordend worden van oudste naar nieuwste.

Maatschappelijk doel	Overwegende het belang van [omschrijving van breder maatschappelijke doelstellingen]			X	X	X	X
Ordinnateur	Op voordracht van de Minister [naam]			X	X	X	X
	Hebben Wij besloten en besluiten Wij:	X	X	X	X	X	X
Begunstigde	Artikel 1. Er wordt aan [naam], [adres], [ondernemingsnummer], een [type toelage] toegekend:	X	X	X	X	X	X
Bedrag	Van (maximaal) [bedrag in euro]	X	X	X	X	X	X
Doel (output)	ter verwezenlijking van [omschrijving van de concrete activiteiten]. Deze doelstellingen moeten voldoen aan de volgende specificaties [opsomming specifieke meetbare indicatoren]. Op het moment van de toekenning van de [soort toelage] had deze [prestatie-indicator] een waarde van [nulmeting]. Het maatschappelijk doel van deze [soort toelage] is [omschrijving maatschappelijke impact], met als [indicator] waarvan de waarde op het moment van toekenning [nulmeting] bedroeg. Dit moet bijdragen aan [beschrijving bredere doelstellingen].			X	X	X	X
Basisallocatie	Artikel 2. De in artikel 1 bedoelde bedragen zullen worden aangerekend binnen de grenzen van de beschikbare kredieten ten laste van de vastleggingskredieten van de basisallocatie [basisallocatie-nummer] van de Algemene uitgavenbegroting van het begrotingsjaar [jaartal].			X	X	X	X
Vereffening-voorwaarde (zonder voorschot)	Artikel 3. §1. De op de vereffeningkredieten voorziene toelage wordt aan de begunstigde overgemaakt op voorlegging van een schuldvordering en bewijsstukken die de materialiteit en het bedrag van de opgegeven lasten staven. Deze schuldvordering en bewijsstukken dienen voorafgaand gevalideerd te worden door de bevoegde regeringscommissaris.			X	X	X	X

Vereffening-voorwaarde (met voorschot)	<p>Artikel 3. §1. [percentage] van het bedrag dat wordt uitgetrokken op de vereffeningkredieten wordt aan de begunstigde overgemaakt op voorlegging van een schuldvordering aan het begin van het kalenderjaar.</p> <p>Het saldo van de subsidie ten laste van de vereffeningkredieten wordt aan de ontvanger uitbetaald onder voorbehoud van [oplijsting controlestukken]</p> <p>De betaling van het voorschot creëert geen onvoorwaardelijk recht voor de begunstigde om de subsidie te ontvangen, aangezien elke betaling als provisioneel wordt beschouwd. Bij onaanvaardbare, onvolledige of niet conforme gerealiseerde doelstellingen zal het voorschot ten belope van [percentage] gerecupereerd worden.</p>			X	X	X	X
Terugvordering	De toegekende [soort toelage] dient uitsluitend aangewend te worden voor het doel zoals gespecificeerd in artikel 1. Bij onaanvaardbare, onvolledige of niet conforme gerealiseerde doelstellingen zal het volledige bedrag teruggevorderd worden.			X	X	X	X
Uitkering	Artikel 4. De [gespecialiseerde dienst] is belast met het uitkeren van de [soort toelage].			X	X	X	X
Controlestukken	Artikel 5. De aanwending van de [soort toelage] vermeld in artikel 1 wordt verantwoord door de [specifieke controlestukken] geleverd door [begunstigde of dienst daarvan], ten laatste aangeleverd op [datum] aan [gespecialiseerde dienst]			X	X	X	X
Vereffening	Artikel 6. De vereffening van de [soort toelage] vermeld in artikel 1 wordt uitgevoerd op de volgende specifieke rekening: [Rekeninghouder] [IBAN-nummer] [BIC code]	X	X	X	X	X	X
Vereffening (in geval van voorschot en saldi)	Artikel 7. De vereffening van de [soort toelage] wordt uitgevoerd in [aantal] keer op basis van: [bedrag in euro] voor [datum], op voorleggen van [controlestuk]			X	X	X	X
Controlerende instantie	Artikel 8. Voor de controle van de voorwaarden van deze [soort toelage] zijn de volgende instanties aangeduid: [naam van de instantie]. De vermelde controlerende instanties zijn gemachtigd om alle nodige maatregelen te nemen om de correcte aanwending van de [soort toelage] te verifiëren, inclusief maar niet beperkt tot inspecties, audits en informatieverzoeken. De begunstigde is verplicht om alle medewerking te verlenen aan de vermelde controlerende instanties en om hen tijdig en accuraat van de gevraagde informatie te voorzien.			X	X	X	X

Overdracht	Artikel 8. Elke overdracht van schuldvordering betreffende deze toelage is verboden.			x	x	x	x
Evaluatie- en einddatum	Artikel 9. De evaluatie van deze [soort toelage] en haar werking vindt plaats op [evaluatiedatum].			x	x	x	x
Evaluatie- en einddatum (bij recurrente toelages)	De subsidie wordt verleend voor de periode van [startdatum] tot [einddatum]. De verdere voortzetting van de subsidie na [einddatum] is afhankelijk van een positieve evaluatie van de resultaten die uiterlijk op [evaluatiedatum] zal plaatsvinden.			x	x	x	x
Uitvoering	De Minister van [beleidsdomein] is belast met de uitvoering van de [soort toelage].	x	x	x	x	x	x
	Gegeven te [locatie], [datum]	x	x	x	x	x	x
	FILIP	x	x	x	x	x	x
	Van Koningswege:	x	x	x	x	x	x
	[Bevoegde ministers]	x	x	x	x	x	x

7. Werkgroep

Erwin Moeyaert	Interfederaal Korps Inspectie Financiën (IKIF) (co-voorzitter)
Wouter Eerdekens	BOSA – Dienst Spending Reviews (co-voorzitter)
Stefan Verstraeten	Federale Interne Audit (FIA)
Luc Mabille	BOSA – DG Begroting, Strategische Beheersing en Integriteit
Ludo Waterschoot	BOSA – DG Interne Ondersteunende Dienst - Finance
Frank Schram	BOSA – Dienst Federal Accountant
Lisbeth Razée	BOSA – DG Interne Ondersteunende Dienst - Finance
David De Bels	BOSA – Dienst Begroting
Bert Vanbergen	Interfederaal Korps Inspectie Financiën (IKIF)
Jan Weymeis	Begrotingsraadgever Vlaamse Overheid
Pierre Pecher	BOSA – Dienst Spending Reviews
Steven Nagels	BOSA – Dienst Spending Reviews